

PULUN İŞLEVLERİ VE TASARIMIN İŞLEVE  
KATKISININ İNCELENMESİ

MERVE İNCE

Yüksek Lisans, Görsel İletişim Tasarımı, Işık Üniversitesi, 2017

Bu Tez, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne  
Yüksek Lisans (MA) derecesi için sunulmuştur.

İŐIK ÜNİVERSİTESİ  
2017

IŞIK ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PULUN İŞLEVLERİ VE TASARIMIN İŞLEVE KATKISININ İNCELENMESİ

MERVE İNCE

ONAYLAYAN:

Doç. Banu İnanç Uyan Dur  
(Tez Danışmanı)

(Işık Üniversitesi)



Doç. Hatice Öz Pektaş

(Işık Üniversitesi)



Yard. Doç. Yüksel Balaban

(Beykent Üniversitesi)



ONAY TARİHİ: 20.01.2017

## TEŞEKKÜR

Çalıőmamda bana rehberlik eden ve yardımlarını esirgemeyen danıőmanın Doç. Banu İnanç Uyan Dur'a ve beni pul konusunu araştırmaya yönlendiren, tez süreci boyunca bilgilerini ve deneyimlerini benimle paylaşan Prof. Yurdaer Altıntaş'a sonsuz teőekkürlerimi sunarım. Pul tasarımıyla ilgili bilgilerini paylaşan Sn. Mahmut Soyer'e, filateli ve kapsamı ile ilgili bilgilerini benimle paylaşan Türkiye Filateli Dernekleri Federasyon Başkanı Sn. M. Ziya Ağaoğlularına ve pul koleksiyonculuğu hakkında görüşlerini aldığım Sn. Şerif Antepli'ye teőekkürü bir borç sayarım.

Ayrıca çalışma süresince bana desteklerini esirgemeyen ve hep yanımda olan aileme en içten dileklerle teőekkürlerimi sunuyorum.

# PULUN İŞLEVLERİ VE TASARIMIN İŞLEVE KATKISININ İNCELENMESİ

## ÖZET

18. yy'da, insanlığın en işlevsel iletişim ve haberleşme aracı haline gelen posta hizmetlerinin daha etkin halde sürdürülebilmesi adına ortaya çıkan pul, ilk olarak 1840'de kullanılmaya başlanmıştır. Posta gönderilerindeki karışıklığı giderme ihtiyacı ile ortaya çıkan pul, ön yüzü çeşitli resim, şekil veya motiflerin basılı olduğu, arka yüzü yapışkanlı, çeşitli şekillerdeki değerli bir kağıt parçasıdır. Zaman içinde posta pulunun, gönderi ücretinin karşılandığını ispatlamaktan çok daha fazla işlevi ortaya çıkmıştır. Kitlelere mesaj taşıma görevini üstlenen pul iletişim alanında birçok rol üstlenmektedir. Pul basımı her ülkede Resmi Posta İdareleri tarafından yürütülmektedir. Pullar, ülkenin siyasi duruşunun, ekonomik gücünün, kültürel, sosyal, sanatsal ve tarihi değerlerinin yansıtıldığı önemli bir iletişim aracıdır. Öncelikli işleviyle beraber tüm bu görevlerin doğru düzenlenmesi, ilişkilendirilmesi noktasında pulun tasarımı konusu oldukça önemli bir çalışma alanı oluşturmaktadır.

Pulun küçük boyutu, üzerinde bulunması gereken zorunlu bilgiler (ülke ismi, nominal değer), dantel gibi pula özgü teknik özellikler, tasarımı açısından bağlayıcı unsurlardır. Tüm tasarım süreci pulun bazı teknik zorunlulukları ve gereksinimleri doğrultusunda ilerlemektedir. Grafik tasarım öğe (tipografi, illüstrasyon, fotoğraf, renk) ve ilkelerinin (hiyerarşi, vurgu, denge, bütünlük) kullanımı pulun kendine has yapısına göre şekillenmektedir. Bu değişkenler çerçevesinde ortaya çıkan nitelikli bir tasarımı, pulun işlevlerini gerçekleştirmesinde doğrudan etkisi vardır. Görsel tasarımı güçlü olan bir pul işlevlerini daha iyi yerine getirmektedir.

Üzerinde taşıdığı mesaj ile birçok işlevi olan pulun, grafik tasarım ürünü olarak işlevleri ve tasarımının işlevini yerine getirmesindeki etkisi üzerine araştırma çalışması olan bu tezde pula dikkat çekmek, önemini vurgulamak ve literature katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Bu bağlamda tez çalışmasında; pulun tarihsel gelişimi, çeşitleri, işlevleri ve teknik ilkeleri ortaya konmuş; filatelinin pul tasarımı üzerindeki etkileri değerlendirilmiş; örnek pul tasarımı incelemeleri yapılmış; grafik tasarım açısından pul, öğelerine ayrılarak işleve olan katkıları bakımından incelenmiştir. Yapılan araştırmalar ve elde edilen bulgular doğrultusunda pul seti ve ilk gün zarfi uygulaması yapılmıştır.

### Anahtar Sözcükler

Posta Pulu, Pulun İşlevleri, Pul Tasarımı, Pul Tasarımcılığı, Filateli, Grafik Tasarım

# EXAMINING THE FUNCTION OF THE POSTAGE STAMP AND THE CONTRIBUTION OF ITS DESIGN TO ITS FUNCTION

## ABSTRACT

In 18th century, the stamp that was invented in order to expedite and improve the postal service becoming the most functional communication tool of the human. It was firstly set into motion in 1840. The stamp is a valuable piece of paper with a sticky back, was created initially as a means of avoiding confusion in the postal service. It can exist in a variety of shapes and even though its first and foremost mission is to prove the payment of the service, it also assumes different tasks via the graphic elements it bears. The stamp that conveys messages to the masses plays a part in communication area. In every countries, publishing stamps are responsibility of the official postal administrations. The political view of the country, their economic potential, cultural, social, art and historical assets are expressed via the stamp.

The small size of the stamp, containing some obligatory information (country name, nominal par) and some the unique technical peculiarities of the stamp are compulsive factors in the aspect of its design. Some technical challenges and necessities are affecting the design process of the stamps. Implementation of the graphic design items such as typography, illustration, photograph and colour, and graphic design principles (hierarchy, emphasis, equilibrium, integrity) takes its form according to its idiocratical structure. The qualitative design of the stamp within the scope of these factors contributes its functionality. The stamp that has substantial graphic design realise its functionality more impressive.

The thesis is a research study on the stamp as a graphic design product being functional by means of contained message on it and the effect of its design to fulfil its functionalities. This study aims to remark the stamp, express its importance and contribute to the literature. Concordantly, the historical development of stamp, its sorts, functionalities and technical elements are contained while examining the effect of the philately on the stamp design. Besides, it contains the analyses of several stamps' design and investigates the effect of graphic design items of the stamp on its functionality. The stamp set and its first day cover are designed with regard to this recent research and the results obtained.

### Keywords

Postage Stamp, Function of the Postage Stamp, Postage Stamp Design, Postage Stamp Designer, Philately, Graphic Design

## İÇİNDEKİLER

<b>TEŞEKKÜR</b>	.....	i
<b>ÖZET</b>	.....	ii
<b>ABSTRACT</b>	.....	iii
<b>İÇİNDEKİLER</b>	.....	iv
<b>GÖRSELLER</b>	.....	v
<b>GİRİŞ</b>		1
<b>1. PULUN TARİHSEL SÜRECİ</b>		4
<b>1.1. Pulun Ortaya Çıkışı</b>	.....	4
<b>1.2. Türkiye'nin Posta Tarihi ve Posta Pulları</b>	.....	10
<b>2. FİLATELİ VE PUL ÇEŞİTLERİ</b>		19
<b>2.1. Filateli</b>	.....	19
2.1.1. Pul Koleksiyonculuğu ve Çeşitleri	.....	20
2.1.2. Pul Etkinlikleri	.....	23
<b>2.2. Pul Çeşitleri</b>	.....	27
2.2.1. Basılma Amaçlarına Göre Pullar	.....	27
2.2.2. Şekillerine Göre Pullar	.....	28
2.2.3. Sıradışı Pullar	.....	30

2.3. İlk Gün Zarfı ve Damgası .....	33
<b>3. PULUN İŞLEVLERİ</b> .....	<b>34</b>
3.1 Turistik Tanıtım .....	34
3.2 Kültürel Tanıtım .....	36
3.3 Ekonomik Tanıtım .....	42
3.4 Dini Misyonerlik .....	44
3.5 Politik Propoganda .....	45
3.6 Bilinçlendirme ve Bilgilendirme .....	52
<b>4. PUL TASARIMI</b> .....	<b>56</b>
4.1. Pul Tasarımında Teknik İlkeler .....	56
4.1.1. Boyut .....	56
4.1.2. Dantel .....	57
4.1.3. Değer ve Ülke İsmi .....	58
4.1.4. Lejand .....	59
4.1.5. Malzeme .....	60
4.1.6. Filigran .....	61
4.2. Grafik Tasarım Açısından Pul .....	
4.2.1 Tipografi .....	62
4.2.2. İllüstrasyon .....	65
4.2.3. Fotoğraf .....	68
4.2.4. Renk .....	70
<b>5. PUL TASARIMCILIĞI VE ÖRNEK PUL İNCELEMELERİ</b> .....	<b>73</b>
5.1. Piet Zwart .....	74
5.2. Hans Erni .....	76
5.3. Neville Brody .....	80
5.4. Friedensreich Hundertwasser .....	82

<b>5.5. Celestino Piatti</b>	84
<b>5.6 David Gentleman</b>	85
<b>5.7 Stefan Kirov Kanchev</b>	87
<b>6. UYGULAMA ÇALIŞMALARI</b>	90
<b>6.1. Aziz Nesin</b>	91
<b>6.2. Melih Cevdet Anday</b>	93
<b>6.3. Haldun Taner</b>	95
<b>SONUÇ</b>	98
<b>KAYNAKÇA</b>	100
<b>EK 1: Filateli Terimleri</b>	104
<b>EK 2: Röportaj: Ziya Ağaoğulları</b>	117
<b>EK 3: Röportaj: Şerif Antepli</b>	120
<b>EK 4: Röportaj: Mahmut Soyer</b>	122
<b>ÖZGEÇMİŞ</b>	

## GÖRSELLER

### 1. PULUN TARİHSEL SÜRECİ

Görsel 1.1: One Penny Black

Kaynak: <http://cs.philatelist-club.com/graphics/articles/15/images/full/4..jpg>

Görsel 1.2: One Penny Black Taslağı

Kaynak: [http://planetstamp.co.uk/images/out\\_and\\_about/penny1.jpg](http://planetstamp.co.uk/images/out_and_about/penny1.jpg)

Görsel 1.3: One Penny Black Tabaka Harfleri Tablosu

Kaynak: <http://blog.arpinphilately.com/the-penny-black-how-to-determine-its-value/>

Görsel 1.4: Two Penny

Kaynak: <http://alternativeinvestmentcoach.com/wp-content/uploads/2015/11/2d-blue.jpg>

Görsel 1.5: Penny Red

Kaynak: <http://www.stampsoftheworld.co.uk/w/images/thumb/2/20/Plate77Tapling.jpg/180px-Plate77Tapling.jpg>

Görsel 1.6: Canton of Geneva

Kaynak: [http://img.over-blog-kiwi.com/1/56/69/79/20150512/ob\\_fbe46c\\_timbre-geneve-1er-oc-tobre-1843.jpg](http://img.over-blog-kiwi.com/1/56/69/79/20150512/ob_fbe46c_timbre-geneve-1er-oc-tobre-1843.jpg)

Görsel 1.7: Bull Eye 30

Kaynak: <https://stampauctionnetwork.com/y/957/PackStripIntro.pdf>

Görsel 1.8: Bull Eye 60

Kaynak: <https://stampauctionnetwork.com/y/957/PackStripIntro.pdf>

Görsel 1.9: Bull Eye 90

Kaynak: <https://stampauctionnetwork.com/y/957/PackStripIntro.pdf>

Görsel 1.10: 5 cent Benjamin Franklin

Kaynak: <http://alphabetilately.org/F.html>

Görsel 1.11: 10 cent George Washington

Kaynak: <http://alphabetilately.org/F.html>

Görsel 1.12: Kanton Basel

Kaynak: <http://www.swissphila.ch/images/15-259.jpg>

Görsel 1.13: 1 penny, Mauritius, 1845

Kaynak: <https://sites.google.com/site/mostexpensivestamps/home/orange---blue-mauritius>

Görsel 1.14: 1 penny, Mauritius, 1845

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/192810427776820220/>

Görsel 1.15: Blue Mauritius (Mavi Mauritius), Mauritius, 1847

Kaynak: <https://sites.google.com/site/mostexpensivestamps/home/orange---blue-mauritius>

Görsel 1.16: Peru, 1871

Kaynak: [http://3.bp.blogspot.com/-vVDG\\_S4W-A4/U7v\\_VnT6AqI/AAAAAAAAU1g/fqzJ1p-54JXo/s1600/Peru19.jpg](http://3.bp.blogspot.com/-vVDG_S4W-A4/U7v_VnT6AqI/AAAAAAAAU1g/fqzJ1p-54JXo/s1600/Peru19.jpg)

Görsel 1.17: Osmanlı Mühürü, Tırnova, 1846

Kaynak: <http://www.kadikoyfilateli.org/posta-ve-pulun-tarhes>

Görsel 1.18: Osmanlı Mühürü, Tırnova, 1846

Kaynak: <http://www.kadikoyfilateli.org/posta-ve-pulun-tarhes>

Görsel 1.19: Tuğralı Pul, 1863

Kaynak: İsfila, Türk Pulları ve Antiye Kataloğu, 2005, s.1

Görsel 1.20: 1. Tip Duloz Pulu, 1865,

Kaynak: İsfila, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.4

Görsel 1.21: 2. Tip Duloz Pulu, 1867,

Kaynak: İsfila, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.4

Görsel 1.22: 3. Tip Duloz Pulu, 1867

Kaynak: İsfila, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.5

Görsel 1.23: 4. Tip Duloz Pulu, 1874

Kaynak: İsfila, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.11

Görsel 1.24: 5. Tip Duloz Pulu, 1876

Kaynak: İsfilaTürk Pulları Kataloğu, 2005, s.12

Görsel 1.25: 6. Tip Duloz Pulu,1876

Kaynak: İsfila, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.13

Görsel 1.26: Devlet Yazısının Çeşitleri

Kaynak: <http://www.trfila.com/makaleler/dulozpullari.pdf>

Görsel 1.27: Ampir Pulu, 1875

Kaynak: İsfila, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.14

Görsel 1.28: Teselya Zaferi Hatıra Pul Serisi, 1898

Kaynak: İsfila, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.22

Görsel 1.29: 1913,

Kaynak: İsfila, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.53

Görsel 1.30: 1914

Kaynak: İsfila, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.56

Görsel 1.31: 1914

Kaynak: İsfila, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.56

Görsel 1.32: 1915

Kaynak: İsfila, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.59

Görsel 1.33: 1915

Kaynak: İsfila, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.59

Görsel 1.34: Lozan Sulh Antlaşmas Hatıra Pul Seti, 1924

Kaynak: İsfila, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.150

Görsel 1.35: Harf İnkilabınının 10. Yıldönümü Hatıra Pul Seti, 1938

Kaynak: İsfila, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.189

Görsel 1.36: Atatürk'ün Ölümünün 1. Yıldönümü, 1940

Kaynak: İsfila, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.194

Görsel 1.37: Cumhuriyetin 15. Yıldönümü, 1940

Kaynak: İsfila, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.188

Görsel 1.38: Eski Oyuncaklar, 2015

Kaynak: <http://hobilikisi.com/wp-content/uploads/2015/10/eskiyuncaklar.jpg>

Görsel 1.39: Kişisel Pul Örnekleri

Kaynak: <http://www.bursa.com/uploads/ki/kisisel-pul-595552.jpg>

## **2.FİLATELİ VE PUL ÇEŞİTLERİ**

Görsel 2.1: Çocuk Masalları/ Karaoğlan Pul Seti, 2006

Kaynak: <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k200605.html>

Görsel 2.2: Müzik, 2003

Kaynak: <http://www.pulhane.com/PulSayfalari/p200310.html>

Görsel 2.3: Uluslararası Çöller ve Çölleşme Yılı, 2006

Kaynak: <http://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k200610.html>

Görsel 2.4: Kültür Varlıklarımız, 2006

Kaynak: <http://www.pulhane.com/PulSayfalari/p200717.html>

Görsel 2.5: Amasya Darüşşifasının 700. Yılı konulu, 2008

Kaynak: <http://www.pulhane.com/PulSayfalari/p200805.html>

Görsel 2.6: Ormanlar, 2008

Kaynak: <http://www.pulhane.com/PulSayfalari>

Görsel 2.7: Türkiye'yi Ziyaret Edin, 2011

Kaynak: <http://www.pulhane.com/PulSayfalari>

Görsel 2.8: Hollanda, 2014

Kaynak: [http://www.stampcommunity.org/topic.asp?whichpage=10&TOPIC\\_ID=3122&](http://www.stampcommunity.org/topic.asp?whichpage=10&TOPIC_ID=3122&)

Görsel 2.9: Charles Darwin'in 200. Doğum Günü Anma Pulları, İngiltere, 2009  
Kaynak: [http://www.british-stamps.com/\\_images/stamps/9454.jpg](http://www.british-stamps.com/_images/stamps/9454.jpg)

Görsel 2.10: Bhutan Talking Stamps (Bhutan Konuşan Pul), Bhutan, 1973  
Kaynak: [http://adelsouto.com/images/Bhutan\\_stamps.jpg](http://adelsouto.com/images/Bhutan_stamps.jpg)

Görsel 2.11: Bhutan, 2008  
Kaynak: [http://lh6.ggpht.com/\\_hVOW2U7K4-M/TACwbzSKCII/AAAAAAABTCE/90F-cxnKYsmM/s640/rt7diuy6udryu65.jpg](http://lh6.ggpht.com/_hVOW2U7K4-M/TACwbzSKCII/AAAAAAABTCE/90F-cxnKYsmM/s640/rt7diuy6udryu65.jpg)

Görsel 2.12: Avusturya, 2006  
Kaynak: <http://mentalfloss.com/sites/default/legacy/blogs/wp-content/uploads>

Görsel 2.13: Avusturya, 2008  
Kaynak: <http://www.thenewstrack.com/wp-content/uploads/2014/04/World-3.jpg>

Görsel 2.14: Avusturya, 2008  
Kaynak: <http://www.thenewstrack.com/wp-content/uploads/2014/04/World-3.jpg>

Görsel 2.15: Hollanda, 2010  
Kaynak: <http://www.gimmii.nl/opmerkelijk/richard-hutten-postzegel-boekje/>

Görsel 2.16: Belçika, 2003  
Kaynak: <http://heindorffhus.motivsampler.dk>

Görsel 2.17: Belçika, 2003  
Kaynak: <http://www.belpost.by/eng/stamps/stamp-catalogue/2003/04-2003-01-24/>

Görsel 2.18: Belçika, 2003  
Kaynak: <http://www.belpost.by/eng/stamps/stamp-catalogue/2003/04-2003-01-24/>

### **3. PULUN İŞLEVLERİ**

Görsel 3.1: Lake Wakatipu (Wakatipu Gölü), Yeni Zelanda, 1898  
Kaynak: <http://completestamp.co.nz/stamp.html?id=226472>

Görsel 3.2: Haliç, Türkiye, 1917  
Kaynak: [https://www.delcampe.net/en\\_GB/collectables/stamps/turkey-1858-1921-ottoman-empire-used-stamps/turkey-scott-429-2pi-istanbul-across-thr-golden-horn-with-makri-keui-otto-](https://www.delcampe.net/en_GB/collectables/stamps/turkey-1858-1921-ottoman-empire-used-stamps/turkey-scott-429-2pi-istanbul-across-thr-golden-horn-with-makri-keui-otto-)

Görsel 3.3: Sfenks, Mısır, 1879

Kaynak: [http://www.stampcommunity.org/topic.asp?TOPIC\\_ID=14835&whichpage=5](http://www.stampcommunity.org/topic.asp?TOPIC_ID=14835&whichpage=5)

Görsel 3.4: Salves Hospes, Hollanda, 1932

Kaynak: <http://www.worthpoint.com/worthopedia/10872-netherlands-1932-cpl-set-salve-139259300>

Görsel 3.5: Fiji Adası, 1938

Kaynak: <http://www.linns.com/news/world-stamps-postal-history/2016/june/fiji-desirable-stamp-set-exotic-images-design-flaws/basicslider-0/two-penny-fiji-stamp.jpg>

Görsel 3.6: Pictairn Adası, 1940

Kaynak: [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/70/Stamp\\_pitcairn\\_islands\\_3d.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/70/Stamp_pitcairn_islands_3d.jpg)

Görsel 3.7: Jamaika, 1956

Kaynak: <http://www.enravedstamps.net/more.php?ID=2723>

Görsel 3.8: Trinidad&Tobago 1958

Kaynak: <https://www.catawiki.com/catalog/stamps/countries-regions-territories/trinidad-and-tobago/2426891-the-west-indies-federation-1958>

Görsel 3.9: İngiltere, 1984

Kaynak: <http://www.collectgbstamps.co.uk/explore/issues/?issue=290>

Görsel 3.10: Bernini 300. Ölüm Yıldönümü, Vatikan, 1980

Kaynak: <http://heindorffhus.motivsamlar.dk/arhistory/frame-Style10-Baroque.htm>

Görsel 3.11: İtalya, 1952

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/283937951480747632/>

Görsel 3.12: Norveç, 1963

Kaynak: <http://heindorffhus.motivsamlar.dk/arhistory/frame-Style20-Expressionism.htm>

Görsel 3.13: Fransa, 1944

Kaynak: <http://www.ebay.co.uk/itm/EBS-France-1944-Famous-People-of-17th-Century-YT-612-617-Michel-624-629-MNH-/162223702913?hash=item25c5494381%3A%3AM88AAOSw8w1X7z4P>

Görsel 3.14: Sunrise (Gün Doğumu), Monaco, 1974

Kaynak: <http://heindorffhus.motivsampler.dk/arthistory/monet-monaco1974-Monet-small.jpg>

Görsel 3.15: Liberty Leading The People (Halka Yol Gösteren Özgürlük), Fransa, 1999

Kaynak: <http://heindorffhus.motivsampler.dk/arthistory/delacroix-france1999-LibertyPainting-large.jpg>

Görsel 3.16: Fransa, 2006

Kaynak: [http://colnect.com/en/stamps/stamp/157207-Rouffignac\\_Cave-Paintings-France](http://colnect.com/en/stamps/stamp/157207-Rouffignac_Cave-Paintings-France)

Görsel 3.17: Belçika, 1971

Kaynak: <http://heindorffhus.motivsampler.dk/arthistory/frame-Style07-Romanesque.htm>

Görsel 3.18: Avusturya, 2010

Kaynak: <http://thumbs.ebaystatic.com/images/g/VWUAAOSwKPNTx58M/s-l225.jpg>

Görsel 3.19 Avusturya, 1984

Kaynak: <https://library.uthsc.edu/exhibits/stamps/StampsLarge/MendelAustria.gif>

Görsel 3.20: DDR, 1981,

Kaynak: [http://press-files.anu.edu.au/downloads/press/p311431/html/image/4.36\\_fmt.png](http://press-files.anu.edu.au/downloads/press/p311431/html/image/4.36_fmt.png)

Görsel 3.21: Hollanda, 2015

Kaynak: [https://www.postnl.nl/en/Images/postzegelvel-portretten-van-gogh\\_tcm9-66046.jpg](https://www.postnl.nl/en/Images/postzegelvel-portretten-van-gogh_tcm9-66046.jpg)

Görsel 3.22: İspanya, 2005

Kaynak: <https://filostamp.files.wordpress.com/2016/05/cervantes.jpg>

Görsel 3.23: Kuzey Kore, 1984

Kaynak: <http://heindorffhus.motivsampler.dk/arthistory/frame-Degas.htm>

Görsel 3.24: Grenada, 1976

Kaynak: <https://www.catawiki.com/catalog/stamps/countries-regions-territories/grenada/1138389-toulouse-lautrec>

Görsel 3.25: Nikaragua, 1974

Kaynak: <http://heindorffhus.motivsampler.dk/arthistory/frame-Michelangelo.htm>

Görsel 3.26: Arjantin, 1936

Kaynak: <http://www.lbdphilately.com/images/A/Argentina441x4.jpg>

Görsel 3.27: Arjantin,1936

Kaynak: [http://www.stampcommunity.org/topic.asp?TOPIC\\_ID=8903](http://www.stampcommunity.org/topic.asp?TOPIC_ID=8903)

Görsel 3.28: Küba, 1938

Kaynak: <https://www.pinterest.com/pin/484348134903058447/>

Görsel 3.29: Kolombiya, 1940

Kaynak: <http://previews.123rf.com/images/igorgolovniov/igorgolovniov1007/igorgolovnio-v100700139/7434546-COLOMBIA-CIRCA-1940s-A-stamp-printed-in-Colombia-shows-coffee-harvesting-circa-1940s--Stock-Photo.jpg>

Görsel 3.30: Brezilya, 1938 Kahve Pulu

Kaynak: [http://4.bp.blogspot.com/-wY9GUMfcJc4/To-XuhUGvUI/AAAAAAAAAE0/MUX-Vqv\\_UPLA/s1600/20050228\\_coffee\\_871.jpg](http://4.bp.blogspot.com/-wY9GUMfcJc4/To-XuhUGvUI/AAAAAAAAAE0/MUX-Vqv_UPLA/s1600/20050228_coffee_871.jpg)

Görsel 3.31: Endüstri Fuarı, Hindistan, 1961

Kaynak: <http://previews.123rf.com/images/ctrphotos/ctrphotos1412/ctrphotos141200030/34861552-INDIA-CIRCA-1961-A-Cancelled-postage-stamp-from-India-illustrating-Indian-Industries-Fair-issued-in--Stock-Photo.jpg>

Görsel 3.32: Türkiye Milli Sanayi Sergisi, Türkiye, 1958

Kaynak: <http://c8.alamy.com/comp/EYJ543/postage-stamp-printed-in-turkey-dedicated-to-national-industry-exhibition-EYJ543.jpg>

Görsel 3.33: Dünya Makine Sergisi, Fransa, 1975

Kaynak: <http://www.issuire-philatelie.com/prestashop/fr/timbres-de-france-1975/3012-timbre-france-yvert-no-1842-machine-a-outil-exposition-mondiale.html>

Görsel 3.34: Yıllık Ekonomik Kalkınma Planı (İhracat), Kore, 1972

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/441493569703379233/>

Görsel 3.35: Bilim & Endüstri Amerika 1983

Kaynak: <http://katranpress.com/collection>

Görsel 3.36: Pius XI, Vatikan, 1929

Kaynak: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/thumb/4/45/1929VaticanStamp.jpg/220px-1929VaticanStamp.jpg>

Görsel 3.37: Pius XII, Vatikan, 1940

Kaynak: <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/736x/b0/1c/dd/b01cdd5327c-013ba375534b422267132.jpg>

Görsel 3.38: Mesih İsa, Vatikan, 1942

Kaynak: <http://www.bmastamps2.com/vatican-city-stamps/>

Görsel 3.39: Rahip Marco D'Aviano, Avusturya, 1933

Kaynak: [http://colnect.com/en/stamps/stamp/17045-Marco\\_DAviano\\_1631-1699\\_by\\_CG\\_von\\_Armling-Catholic\\_Day-Austria](http://colnect.com/en/stamps/stamp/17045-Marco_DAviano_1631-1699_by_CG_von_Armling-Catholic_Day-Austria)

Görsel 3.40: Viyana, Avusturya, 1933

Kaynak: [http://colnect.com/en/stamps/stamp/17044-Vienna\\_townscape\\_with\\_Stephans\\_Church-Catholic\\_Day-Austria](http://colnect.com/en/stamps/stamp/17044-Vienna_townscape_with_Stephans_Church-Catholic_Day-Austria)

Görsel 3.41: Sovyetler Birliği, 1923

Kaynak: <http://soviet-art.ru/first-soviet-stamps/>

Görsel 3.42: Kasım Devrimi, Sovyetler Birliği, 1942

Kaynak: <http://www.stamprussia.com/ww2.htm>

Görsel 3.43: Sniper, Sovyetler Birliği, 1942

Kaynak: <http://www.stamprussia.com/ww2.htm>

Görsel 3.44: Teheran Konferans, Sovyetler Birliği, 1943

Kaynak: <http://www.stamprussia.com/ww2.htm>

Görsel 3.45: Pushkin, Sovyetler Birliği, 1937

Kaynak: [https://en.wikipedia.org/wiki/List\\_of\\_people\\_on\\_the\\_postage\\_stamps\\_of\\_the\\_Soviet\\_Union#/media/File:The\\_Soviet\\_Union\\_1937\\_CPA\\_536\\_stamp\\_\(Pushkin,\\_Portrait\\_10k\).jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_people_on_the_postage_stamps_of_the_Soviet_Union#/media/File:The_Soviet_Union_1937_CPA_536_stamp_(Pushkin,_Portrait_10k).jpg)

Görsel 3.46: Sovyetler Birliği, 1960, Tolstoy

Kaynak: [https://en.wikipedia.org/wiki/List\\_of\\_people\\_on\\_the\\_postage\\_stamps\\_of\\_the\\_Soviet\\_Union#/media/File:1960\\_CPA\\_2490.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_people_on_the_postage_stamps_of_the_Soviet_Union#/media/File:1960_CPA_2490.jpg)

Görsel 3.47: Stalin, Çekoslovakya, 1954

Kaynak: [http://www.stampcommunity.org/topic.asp?TOPIC\\_ID=9106&whichpage=105&-SearchTerms=RARE,STAMPS,OF,FRANCE](http://www.stampcommunity.org/topic.asp?TOPIC_ID=9106&whichpage=105&-SearchTerms=RARE,STAMPS,OF,FRANCE)

Görsel 3.48: Bolşevik Devrimi 34. Yılı, Macaristan, 1951

Kaynak: <http://www.ebay.com/itm/HUNGARY-1951-34th-anniversary-of-the-Russian-Revolution-Cpl-Set-MNH-/182200535088?hash=item2a6bff8830>

Görsel 3.49: Leipzig Fuarı, Almanya, 1940

Kaynak: [http://www.allstamp.net/mm5/merchant.mvc?Screen=PROD&Store\\_Code=A&Product\\_Code=GE000498501u&Category\\_Code=IIIReichU](http://www.allstamp.net/mm5/merchant.mvc?Screen=PROD&Store_Code=A&Product_Code=GE000498501u&Category_Code=IIIReichU)

Görsel 3.50: DR, 1938

Kaynak: [http://www.allstamp.net/mm5/merchant.mvc?Screen=PROD&Store\\_Code=A&Product\\_Code=GE0004845u&Category\\_Code=IIIReichU](http://www.allstamp.net/mm5/merchant.mvc?Screen=PROD&Store_Code=A&Product_Code=GE0004845u&Category_Code=IIIReichU)

Görsel 3.51: DR, 1940

Kaynak: <http://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/stamps.htm>

Görsel 3.52: DR, 1945

Kaynak: <http://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/stamps.htm>

Görsel 3.53: İtalya, 1935

Kaynak: <http://bigblue1840-1940.blogspot.com.tr/2013/02/italy-1926-1940-stamps-and-propaganda.html>

Görsel 3.54: İtalya, 1929

Kaynak: <http://bigblue1840-1940.blogspot.com.tr/2013/02/italy-1926-1940-stamps-and-propaganda.html>

Görsel 3.55: İtalya, 1932

Kaynak: <http://bigblue1840-1940.blogspot.com.tr/2013/02/italy-1926-1940-stamps-and-propaganda.html>

Görsel 3.56: İngiltere, 1935

Kaynak: <http://www.stampboards.com/viewtopic.php?f=13&t=14154>

Görsel 3.57: Sachsenhausen, 1944

Kaynak: <http://www.stampboards.com/viewtopic.php?f=13&t=14154>

Görsel 3.58: Roma, 1944

Kaynak: [http://www.wikiwand.com/ru/%D0%92%D0%BE%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F\\_%D1%84%D0%B8%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D1%8F](http://www.wikiwand.com/ru/%D0%92%D0%BE%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D1%84%D0%B8%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D1%8F)

Görsel 3.59: Sovyetler Birliği, 1968

Kaynak: <https://www.quotas.de/en/2015/12/18/stamps-and-history-peasant-kissing-soviet-soldier/>

Görsel 3.60: İngiltere Anti- İtalyan Propoganda Pulu, 1941

Kaynak: <https://www.psywar.org/psywar/images/mussolini01.jpg>

Görsel 3.61: İngiltere, 1942

Kaynak: <http://www.forgery.de/pf1002/PF1003.jpg>

Görsel 3.62: 1974 Hindistan

Kaynak: <http://filmsdivisionindia.tumblr.com/image/105970026753>

Görsel 3.63: İngiltere, 1981

Kaynak: <http://www.collectgbstamps.co.uk/explore/years/?year=1981>

Görsel 3.64: İsrail, 2014

Kaynak: <http://www.news1.co.il/uploadFiles/178c721105.jpg>

Görsel 3.65: Amerika, 1998, Göğüs Kanseri

Kaynak: <https://postalmuseum.si.edu/research/images/semi-postal-01.JPG>

Görsel 3.66: Avusturalya, 2008

Kaynak:

Görsel 3.67: İspanya, 1979

Kaynak: <http://media.stampworld.com/media/catalogue/Spain/Postage-stamps/COR-s.jpg>

Görsel 3.68: İngiltere, 2011

Kaynak: [http://www.british-stamps.com/\\_images/stamps/10628.jpg](http://www.british-stamps.com/_images/stamps/10628.jpg)

Görsel 3.69: Avusturalya, 2000

Kaynak: [http://www.stampsoftheworld.co.uk/w/images/thumb/3/3b/Switzerland\\_Sydney\\_Olympics\\_booklet.jpg/612px-Switzerland\\_Sydney\\_Olympics\\_booklet.jpg](http://www.stampsoftheworld.co.uk/w/images/thumb/3/3b/Switzerland_Sydney_Olympics_booklet.jpg/612px-Switzerland_Sydney_Olympics_booklet.jpg)

Görsel 3.70: Birleşmiş Milletler, 2016

Kaynak: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=53168#V45CGJN951P>

#### **4. PUL TASARIMI**

Görsel 4.1: Hollanda, 2015

Kaynak: <http://www.stampboards.com/viewtopic.php?f=13&t=58560>

Görsel 4.2: Amerika, 2008

Kaynak: <http://www.cartoonbrew.com/cartoon-culture/current-us-postage-stamps-7057.html>

Görsel 4.3: Hollanda, 2015

Kaynak: [http://colnect.com/tr/stamps/stamp/559865-Vincent\\_van\\_Gogh-The\\_Letter-writing\\_stamp-Hollanda](http://colnect.com/tr/stamps/stamp/559865-Vincent_van_Gogh-The_Letter-writing_stamp-Hollanda)

Görsel 4.4: Hollanda, 2015

Kaynak: <http://colnect.com/tr/stamps/stamp/573520>

Görsel 4.5: Norveç, 2014

Kaynak: [http://colnect.com/tr/stamps/stamp/523915-Piece\\_of\\_waffle-Seamens\\_church-Norve%C3%A7](http://colnect.com/tr/stamps/stamp/523915-Piece_of_waffle-Seamens_church-Norve%C3%A7)

Görsel 4.6: A.B.D, 2016

Kaynak: [http://colnect.com/tr/stamps/stamp/598878-Quilled\\_Paper\\_Heart-Love\\_Stamp-ABD](http://colnect.com/tr/stamps/stamp/598878-Quilled_Paper_Heart-Love_Stamp-ABD)

Görsel 4.7: Finlandya, 2016

Kaynak: [http://colnect.com/tr/stamps/stamp/590898-Valentines\\_Day-Together-Finlandiya](http://colnect.com/tr/stamps/stamp/590898-Valentines_Day-Together-Finlandiya)

Görsel 4.8: Hollanda, 1961

Kaynak: [http://colnect.com/tr/stamps/stamp/61668-Feasts\\_-\\_Epiphany-Children\\_Stamps-Hollanda](http://colnect.com/tr/stamps/stamp/61668-Feasts_-_Epiphany-Children_Stamps-Hollanda)

Görsel 4.9: İrlanda, 2001

Kaynak: [http://colnect.com/tr/stamps/stamp/10429-Rebel\\_Spirit\\_-\\_Ned\\_Kelly-Irish\\_Heritage\\_in\\_Australia-%C4%B0rlanda](http://colnect.com/tr/stamps/stamp/10429-Rebel_Spirit_-_Ned_Kelly-Irish_Heritage_in_Australia-%C4%B0rlanda)

Görsel 4.10: Barbados, 2016

Kaynak: [http://colnect.com/tr/stamps/stamp/620537-Clement\\_Osbourne\\_Payne\\_1904-1941-Builders\\_of\\_Barbados-Barbados](http://colnect.com/tr/stamps/stamp/620537-Clement_Osbourne_Payne_1904-1941-Builders_of_Barbados-Barbados)

Görsel 4.11: İngiltere, 2010

Kaynak: [http://www.paleophilatelie.eu/description/stamps/details/uk/UK\\_2010\\_9\\_hd.jpg](http://www.paleophilatelie.eu/description/stamps/details/uk/UK_2010_9_hd.jpg)

Görsel 4.12: Amerika Birleşik Devleti, 2015

Kaynak: [http://colnect.com/tr/stamps/stamp/525648-Patriotic\\_waves-Patriotic\\_waves-ABD](http://colnect.com/tr/stamps/stamp/525648-Patriotic_waves-Patriotic_waves-ABD)

Görsel 4.13: Norveç, 1941

Kaynak: [http://www.grosvenorauctions.com/dyn\\_pages/stamp\\_images/65/8799.jpg](http://www.grosvenorauctions.com/dyn_pages/stamp_images/65/8799.jpg)

Görsel 4.14: İngiltere, 2012

Kaynak: <https://d.ibtimes.co.uk/en/full/214899/popular-roald-dahl-characters-appear-british-stamps.jpg>

Görsel 4.15: İsviçre, 2004

Kaynak: [http://colnect.com/tr/stamps/stamp/155282-Swiss\\_Wood\\_-\\_Naturally-%C4%B0svi%C3%A7re](http://colnect.com/tr/stamps/stamp/155282-Swiss_Wood_-_Naturally-%C4%B0svi%C3%A7re)

Görsel 4.16: Avustralya, Filigranlı Pul

Kaynak: <http://www.stampboards.com/viewtopic.php?f=29&t=10199&start=100>

Görsel 4.17: İsviçre, 2006

Kaynak: [http://colnect.com/tr/stamps/stamp/202791-\\_Kasperli-Special\\_Childrens\\_puppet\\_Kasperli-%C4%B0svi%C3%A7re](http://colnect.com/tr/stamps/stamp/202791-_Kasperli-Special_Childrens_puppet_Kasperli-%C4%B0svi%C3%A7re) 4.18

Görsel 4.18: Danimarka, 2016

Kaynak: [http://colnect.com/tr/stamps/stamp/638348-Childrens\\_song-Childrens\\_songs-Danimarka](http://colnect.com/tr/stamps/stamp/638348-Childrens_song-Childrens_songs-Danimarka)

Görsel 4.19: Amerika, 2015

Kaynak: <http://www.linns.com/news/us-stamps-postal-history/2014/december/war-of-1812-series-concludes-with-battle-of-new-or/basicslider-0/zne-mb-1812nola-f1.jpg>

Görsel 4.20: Hollanda, 2014

Kaynak: [http://colnect.com/tr/stamps/stamp/473668-A\\_photo\\_of\\_the\\_statue\\_of\\_the\\_taking\\_oath\\_by\\_Willem\\_I-Kingdom\\_of\\_the\\_Netherlands\\_Bicentenary\\_2014-Hollanda](http://colnect.com/tr/stamps/stamp/473668-A_photo_of_the_statue_of_the_taking_oath_by_Willem_I-Kingdom_of_the_Netherlands_Bicentenary_2014-Hollanda)

Görsel 4.21: İngiltere, 2016

Kaynak: <http://16745-presscdn-0-7.pagely.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2016/04/Shakespeare-Postage-Stamps.jpg>

Görsel 4.22: Çekoslovakya, 1976

Kaynak: [http://colnect.com/en/stamps/stamp/123591-30th\\_anniversary\\_of\\_UNESCO-UNESCO\\_30th\\_Anniversary-Czechoslovakia](http://colnect.com/en/stamps/stamp/123591-30th_anniversary_of_UNESCO-UNESCO_30th_Anniversary-Czechoslovakia)

Görsel 4.23: Amerika, 2015

Kaynak: <https://www.usps.com/assets/images/stamps/2015/love-forever-hearts/gallery/stamp-zoom-1.jpg>

Görsel 4.24: Hollanda, 1946

Kaynak: <http://colnect.com/tr/stamps/stamp/59526-Numeral-Numbers-Hollanda>

Görsel 4.25: Hollanda, 1948

Kaynak: <http://colnect.com/tr/stamps/stamp/82752-Portzegel-Figure-Hollanda>

Görsel 4.26: Hollanda, 1962

Kaynak: <http://colnect.com/tr/stamps/stamp/61872-Numeral-Numbers-Hollanda>

Görsel4.27: Hollanda, 2014

Kaynak: <http://colnect.com/tr/stamps/list/country/2643-Hollanda/year/2014/page/3>

Görsel 4.28: İngiltere, 1987

Kaynak: <http://www.collectgbstamps.co.uk/explore/years/?year=1987>

Görsel 4.29: İngiltere, 1986

Kaynak: <http://www.ianridpath.com/stamps/image/19861.jpg>

Görsel 4.30: İngiltere, 1991

Kaynak: <http://europa-stamps.blogspot.com.tr/2011/09/great-britain-1991-focus.html>

Görsel 4.31: Fransa, 2015

Kaynak: <http://colnect.com/tr/stamps/list/country/2626-Fransa/year/2015/page/11>

Görsel 4.32 Finlandiya, 2014

<http://colnect.com/tr/stamps/list/country/2635-Finlandiya/year/2014/page/2>

Görsel 4.33 Belçika, 2016

<http://colnect.com/en/stamps/list/country/2640-Belgium/year/2016/page/4>

Görsel 4.34: Avusturalya, 2015

Kaynak: <http://www.stampboards.com/viewtopic.php?f=13&t=8394&start=4400>

Görsel 4.35: Avusturalya, 2015

Kaynak: <http://www.stampboards.com/viewtopic.php?f=13&t=8394&start=4400>

Görsel 4.36: İngiltere, 2015

Kaynak: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2959592/British>

Görsel 4.37: Almanya, 2015

Kaynak: <http://colnect.com/tr/stamps/stamp/607513>

Görsel 4.38: Almanya, 2011

Kaynak: [http://colnect.com/tr/stamps/stamp/233743-75\\_years\\_day\\_of\\_the\\_stamp\\_in\\_Germany-Stamp\\_Day-Alman\\_Federal\\_Cumhuriyeti](http://colnect.com/tr/stamps/stamp/233743-75_years_day_of_the_stamp_in_Germany-Stamp_Day-Alman_Federal_Cumhuriyeti)

## **5. PUL TASARIMCILARI VE ÖRNEK PUL İNCELEMELERİ**

Görsel 5.1: NKF Kataloğu, Sayfa 58, 59

Kaynak: <http://www.designishistory.com/1920/piet-zwart/>

Görsel 5.2: Scheveningen Yayın İstasyonu, Broşür

Kaynak: <http://www.designishistory.com/1920/piet-zwart/>

Görsel 5.3: Hollanda, 1931

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/af/PietZwartWilhelmina70cent1931.jpg>

Görsel 5.4: Hollanda, 1931

Kaynak: [http://colnect.com/tr/stamps/stamp/58119-Goudse\\_Glazen-Goudse\\_Glazen-Hollanda](http://colnect.com/tr/stamps/stamp/58119-Goudse_Glazen-Goudse_Glazen-Hollanda)

Görsel 5.5: Rettet das Wasser, Afiş, 1961

Kaynak: <http://www.aquaviva.ch/aktuell/news/559-hans-erni-rettet-das-wasser>

Görsel 5.6 ICAO 40. Yıl Dönümü Afişi, 1984

Kaynak: <http://www.icao.int/secretariat/PostalHistory>

Görsel 5.7: ICAO 40. Yıl Dönümü İlk Gün Zarfı

Kaynak: <http://www.icao.int/secretariat/PostalHistory>

Görsel 5.8: Pro Aqua, İsviçre, 1964

Kaynak: <http://heindorffhus.motivsamler.dk/arthistory/frame-Erni.htm>

Görsel 5.9: Ulusal Kadın Günü

Kaynak: <http://www.stampboards.com/viewtopic>

Görsel 5.10: Lucerne Uluslararası Müzik Festivali

Kaynak: <http://www.stampboards.com/viewtopic>

Görsel 5.11: UN New York, 1993

<http://heindorffhus.motivsamler.dk/arthistory/frame-Erni.htm>

Görsel 5.12: UN Viyana, 1993

<http://heindorffhus.motivsamler.dk/arthistory/frame-Erni.htm>

Görsel 5.13: UN Geneva, 1993

<http://heindorffhus.motivsamler.dk/arthistory/frame-Erni.htm>

Görsel 5.14: Yüz ve Arena Dergisi Kapakları

Kaynak: <http://inkbotdesign.com/neville-brody>

Görsel 5.15: Fuse Dergisi

Kaynak: <http://www.archive.researchstudios.com/home/007-fuse/fusehome.htm>

Görsel 5.16: Blur FF Medium Yazı Karakteri, 1992

Kaynak: <http://inkbotdesign.com/wp-content>

Görsel 5.17: Afiş (Blur FF Light), 1992

Kaynak: <https://www.fontfont.com/fonts/blur/in-use>

Görsel 5.18: Floriade Festivali Pul Serisi, Hollanda, 1992

Kaynak: <http://katranpress.com/collections/designer/neville-brody/?kind=68>

Görsel 5.19: Afiş, 1984

Kaynak: <http://www.germanposters.de/hundertwasser>

Görsel 5.20: Hollanda, 2004

Kaynak: <http://www.hundertwasser.com/hwdb>

Görsel 5.21: UN, 1983

Kaynak: <http://www.hundertwasser.com/hwdb>

Görsel 5.22: DTV Reklam Afişi, 1962

Kaynak: <http://theanimalarium.blogspot.com.tr/2011>

Görsel 5.23: İsviçre, 1970

Kaynak: [http://colnect.com/tr/stamps/stamp/22770-Architectonic\\_composition\\_by\\_Celestino\\_Piatti-Stained\\_Glass\\_Windows-%C4%B0svi%C3%A7re](http://colnect.com/tr/stamps/stamp/22770-Architectonic_composition_by_Celestino_Piatti-Stained_Glass_Windows-%C4%B0svi%C3%A7re)

Görsel 5.24: İsviçre, 1959

Kaynak: [http://colnect.com/tr/stamps/stamp/22439-Owl\\_hare\\_fish-Animal\\_welfare-%C4%B0svi%C3%A7re](http://colnect.com/tr/stamps/stamp/22439-Owl_hare_fish-Animal_welfare-%C4%B0svi%C3%A7re)

Görsel 5.25: İsviçre, 1975

Kaynak: <http://colnect.com/tr/stamps/stamp/22943>

Görsel 5.26: İsviçre, 2012

Kaynak: [www.post.ch/-/media/post/ueber-uns/](http://www.post.ch/-/media/post/ueber-uns/)

Görsel 5.27: Penguin Kitap Kapakları, 1962

Kaynak: <http://www.davidgentleman.com>

Görsel 5.28: Metro Duvar Resmi, 1978

Kaynak: <http://www.davidgentleman.com>

Görsel 5.29: Ulusal Shakespeare Festivali, 1964

Kaynak: <https://postalheritage.wordpress.com/tag/david-gentleman/page/3/>

Görsel 5.30: Charles Darwin Ölümünün 100. Yılı , 1982

Kaynak: [http://www.paleophilatelie.eu/images/sets/uk\\_1982\\_darwin.jpg](http://www.paleophilatelie.eu/images/sets/uk_1982_darwin.jpg)

Görsel 5.31: İngiltere, 1965

Kaynak: <https://wharferj.files.wordpress.com/2010>

Görsel 5.32: İngiltere, 1966

<https://thumbs.dreamstime.com/z/set>

Görsel 5.33: Bulgar Radyosu

Kaynak: <http://stefankanchev.com>

Görsel 5.34: Ulusal Sanat Galerisi

Kaynak: <http://stefankanchev.com>

Görsel 5.35: Ulusal Bulgar TV  
Kaynak: <http://stefankanchev.com>

Görsel 5.36: Uluslararası Çocuk Buluşması Afiş Çalışması 'Barış İçin Afiş'  
Kaynak: <http://stefankanchev.com>

Görsel 5.37: Neue Werbung Dergi Kapağı  
Kaynak: <http://stefankanchev.com>

Görsel 5.38: Yeni Yıl, 1978  
Kaynak: <http://stefankanchev.com>

Görsel 5.39: Sosyalist Ülkeler Teşkilatı 15. Oturumu  
Kaynak: <http://stefankanchev.com>

Görsel 5.40: Hiciv Şöleni  
Kaynak: <http://stefankanchev.com>

Görsel 5.41: Bahar, 1971  
Kaynak: <http://stefankanchev.com>

Görsel 5.42: Savaş Gemileri 1975  
Kaynak: <http://stefankanchev.com>

Görsel 5.43: Masallar  
Kaynak: <http://stefankanchev.com>

## UYGULAMA ÇALIŞMALARI

Görsel 6.1: Aziz Nesin Anma Pulu, 'Çiçu'

Görsel 6.2: Aziz Nesin Anma Pulu, 'Yaşar Ne Yaşar Yaşamaz'

Görsel 6.3: Melih Cevdet Anday Anma Pulu, 'Mikadonun Çöpleri'

Görsel 6.4: Melih Cevdet Anday Anma Pulu, 'Ölümsüzler'

Görsel 6.5: Haldun Taner, 'Keşanlı Ali Destanı'

Görsel 6.6: Haldun Taner, 'Eşegin Gölgesi'

Görsel 6.7: İlk Gün Zarfı

## EK 1

Görsel Ek 1.1: Anma Bloku, Macaristan, 2015

Kaynak: [https://www.posta.hu/static/internet/picture/Piaf\\_kisiv.jpg](https://www.posta.hu/static/internet/picture/Piaf_kisiv.jpg)

Görsel Ek 1.2: Belçika, 1994

Kaynak: <http://www.trussel.com/detfic/simenon>

Görsel Ek 1.3: Fransa, 1994

Kaynak: <http://www.trussel.com>

Görsel Ek 1.4: İsviçre, 1994

Kaynak: <http://www.trussel.com>

Görsel Ek 1.5: Antiye, Türkiye, 2006

Kaynak: <http://www.pulhane.com/Pul>

Görsel Ek 1.6: Blok, Fransa, 1947

Kaynak: <http://c8.alamy.com/comp/EH0A82>

Görsel Ek 1.7: Dantelli Pul, Türkiye, 2007

Kaynak: <http://4.bp.blogspot.com/vOYUafd3myo>

Görsel Ek 1.8: Değer, Türkiye, 1997

Kaynak: <http://pulhane.com/PulSayfalari/p199716.html>

Görsel Ek 1.9: Ek Değerli Pul, Türkiye, 2004

Kaynak: <http://pulhane.com/KatalogSayfalari>

Görsel Ek 1.10: Erör, Türkiye, 1972

Kaynak: <http://www.aniloncu.com/eror/>

Görsel Ek 1.11: Ese, Türkiye

Kaynak: <http://ptt.gov.tr/sx/ptt/images/jpg>

Görsel Ek 1.12: Filatelik Zarf, Türkiye, 2012

Kaynak: <http://ptt.gov.tr/sx/ptt/images/jpg>

Görsel Ek 1.13: Flam, Osmanlı Devleti

Kaynak: [www.tfdf.org.tr/files/m\\_sergi/2011](http://www.tfdf.org.tr/files/m_sergi/2011)

Görsel Ek 1. 14: Frama Pulları, Türkiye, 1991

Kaynak: <http://www.pulhane.com/Katalog>

Görsel Ek 1.15: İlk Gün Zarfi, İngiltere, 2006

<http://www.norvic-philatelics.co.uk>

Görsel Ek 1.16 :Forma, Türkiye, 1995

Kaynak: <http://www.aniloncu.com/wp-content>

Görsel Ek 1.17: Türkiye, 2015

Kaynak: [http://colnect.com/tr/stamps/stamp/587274-FIFA\\_Womens\\_World\\_Cup\\_Canada\\_2015-T%C3%BCrkiye](http://colnect.com/tr/stamps/stamp/587274-FIFA_Womens_World_Cup_Canada_2015-T%C3%BCrkiye)

Görsel Ek 1.18: Maksimum Kart, Türkiye, 1986

Kaynak: <http://pulhane.com/KatalogSayfalari>

Görsel Ek 1.19: Portföy, Türkiye, 2014

Kaynak: <http://pulhane.com/KatalogSayfalari>

Görsel Ek 1.20: Posta Kartı, Türkiye, 2005

Kaynak: <http://pulhane.com/KatalogSayfalari>

Görsel Ek 1.21: Resmi Pul, Türkiye, 2008

Kaynak: <http://pulhane.com/KatalogSayfalari>

Görsel Ek 1.22: Seri, Türkiye, 2015

Kaynak: <http://pulhane.com/KatalogSayfalari>

Görsel Ek 1.23: Sürekli Pul, Türkiye, 2015

Kaynak: <http://pulhane.com/KatalogSayfalari>

Görsel Ek 1.24: Tematik Pul, Amerika, 2013

Kaynak: <http://pulhane.com/KatalogSayfalari>

Görsel Ek 1.12: Filatelik Zarf, Türkiye, 2012

Kaynak: <http://ptt.gov.tr/sx/ptt/images/jpg>

## GİRİŞ

Pul 18. yy'da, İngiltere'de posta hizmetlerine getirilen yenilikler doğrultusunda posta gönderi ücretinin işareti olarak ortaya çıkmıştır. İngiltere'den sonra pulun kullanımı kısa bir süre içinde yaygınlaşmış ve birçok ülke kendi pullarının basımına başlamıştır. İngiltere'nin çıkarmış olduğu ilk pul dikdörtgen şeklindedir ve üzerinde Kraliçe'nin portresi ile kraliyet sembolleri bulunmaktadır. Diğer ülkeler de ilk pulu örnek alarak, kendi pullarında devlet başkanlarını, bayraklarını ya da ulusal sembollerini kullanmışlardır. Posta ve haberleşme imkanları sayesinde pulun geniş kitlelere ulaşması, üzerinde bulunan semboller ve yazılarla; onun posta ücretinin göstergesi olmaktan daha fazla görevi yerine getiren bir araç olarak, devletlerde pulun görsel iletişimdeki gücü açısından farkındalık oluşturmuştur. Bu durum pulun konusu ve tasarımı açısından çeşitlilik getirmiştir.

Tarihi yapılar, sanatçılar ve önemli kişiler, ülke çapındaki etkinlikler, ulusal gelenekler gibi birçok konuda pul basılması, pulun öncelikli işlevini yerine getirirken; turistik, kültürel, ekonomik tanıtım, politik, dini propaganda ve taşıdığı mesajla kitlelere bilgi aktararak bilinçlendirme ve bilgilendirme işlevini de ortaya çıkarmıştır. “Bu aşamada pulların içeriklerinde nelerin yer alması gerektiğinde ise ağırlıklı olarak ülkenin yönetiminde bulunan siyasal gücün bakış açısı ve toplumun sahip olduğu kültürel öğeler etkili olmuştur”(Yazıcı, 2014, s.178). Pula yansıtılan kültürel öğeler ile ülke imajı oluşturularak, pulun dünyayı dolaşımı sırasında hem bilgi aktarımı hem de estetik olarak bir etkileşim yaratılmıştır. Kültürlerin kendine özgü görsel dilleriyle oluşturduğu, estetik niteliği yüksek olan pullar dikkat çekici hale gelerek, üzerinde taşıdığı mesajları daha geniş kitlelere iletmiştir. Bu durum pulun işlevini yerine getirmesini önemli derecede etkilemiştir. Bu sayede ülkeler, kültürlerini dünyaya tanıtmış, ekonomilerine katkıda bulunmuş, olaylara bakış açılarını ve politik duruşlarını sergilemişlerdir.

Pul, tasarımı sayesinde evrensel bir dile sahip olup, küçük boyutuna rağmen birçok işlevi gerçekleştirmektedir

Pulun işlevleri ve tasarımın işleve katkısını konu alan bu tez çalışmasında; pul tasarımına gereken özenin gösterilmesi ve görsel iletişim aracı olarak doğru şekilde kullanıldığı takdirde ülkeye getirilerinin önemini vurgulamak amaçlanmıştır.

Bu tez çalışmasının birinci bölümünde; tarihsel süreç içinde pulun ortaya çıkmasındaki etkenler, ilk pulun basılıp kullanıma sunulmasının ardından dünyada yaygınlaşması, Türkiye'nin posta tarihi ve posta pulları hakkında bilgiler aktarılmıştır. Dünyada ve ülkemizde basılmış, pul tarihinde önemli yeri olan pullar görseller üzerinden incelenmiştir. Türkiye posta pullarının tarihsel süreç içinde geçirdiği evreler açıklanarak, günümüzde geldiği noktaya değinilmiştir.

İkinci bölümde pul tasarımının gelişmesinde önemli etkisi olması nedeniyle, filateli ve pul çeşitleri başlığı altında, pul koleksiyonculuğu ve pul etkinliklerine yer verilmiştir. Filateli ve kapsamı, bu bağlamda pul çeşitleri ve bu çeşitliliğin etkisiyle ortaya çıkan pul koleksiyonculuğuyla ilgili açıklamalar yapılarak, filatelinin, pulun kullanımının yaygınlaşmasındaki katkılarına değinilmiştir.

Tezin üçüncü bölümünde pulun işlevleri; turistik tanıtım, kültürel tanıtım, ekonomik tanıtım, dini misyonerlik, politik propaganda ile bilinçlendirme ve bilgilendirme olmak üzere altı başlık altında incelenmiştir. Çeşitli ülke pulları üzerinde örnekler verilerek tasarımlarında kullandıkları unsurlar açısından pulun işlevlerine göndermeler yapılmıştır.

Dördüncü bölümde pul tasarımı, pulun teknik özellikleri ve pulun grafik tasarım açısından değerlendirilmesi olarak iki ayrı başlık altında incelenmiştir. Pula özgü teknik özelliklerin açıklamaları ve pulun tasarlanması aşamasındaki etkileri örneklendirilmiştir. Pulun tasarım elemanları, grafik tasarım ilkeleri ve mesajını iletmesinde öne çıkan unsurlar doğrultusunda değerlendirilerek örnekler üzerinden analizler yapılmıştır.

Tezin beşinci bölümünde ise grafik tasarım tarihi açısından önemli isimlerden bazıları seçilerek tasarım anlayışları çerçevesinde ürettikleri pullar incelenmiştir. Seçilen tasarımcıların farklı alanlarda yaptıkları çalışmalara örnekler verilerek tasarım yaklaşımlarını pul üretimlerine aktarma yöntemleri tipografi, illüstrasyon, renk ve kompozisyon kullanımları bakımından incelenmiştir.

Altıncı bölümde tez kapsamında yapılan araştırmalar ve incelemeler sonucu edinilen bulgular doğrultusunda yapılan uygulama çalışmaları bulunmaktadır. anma pulu seti ve ilk gün zarfı tasarımlarından oluşan uygulama çalışmalarının biçim ve içerik bakımından açıklamaları yapılmıştır.

# 1. PULUN TARİHSEL SÜRECİ

## 1.1. PULUN ORTAYA ÇIKIŞI

İnsanlar arasındaki iletişim ihtiyacı uygarlık tarihi kadar eskidir. İnsanlık tarihiyle başlayan iletişim tarihi günümüz kitlesel iletişim çağına gelene kadar pek çok süreçten geçmiştir. Mağara duvarlarına yapılan tasvirlerden, sembollere, hiyerogliflerden çivi yazısına kadar olan süreçte kuşkusuz iletişim açısından en önemli dönüm noktası yazı sistemlerinin gelişmesi ve çeşitlenmesidir.

17. yüzyılda toplumsal hayata yönelik yaşanan gelişmelerle birlikte 18. yüzyıla gelindiğinde posta, insanlığın en işlevsel iletişim ve haberleşme aracı haline gelmiştir. Ancak “18. ve 19. yüzyıllarda posta hizmetlerinin sürdürülmesi ve posta ücretlerinin ödenmesi konusunda sorunlar yaşanmaya başlanmıştır” (Yazıcı, 2014, s.178). Bu yıllarda posta hizmetlerinin ücreti yolların güvensiz olmasından dolayı alıcıdan tahsil edilmektedir. Posta ücretlerindeki sürekli fiyat artışı, alıcının posta ücretini ödeyemediği durumlarda postayı kabul etmemesine devletlerin bütçelerinin zarara uğramasına neden olmuştur (MEGEP, 2008, s.28).

İngiltere dünyanın birçok yerinde sömürge ve kolonilere sahip olmasından dolayı bu sorunlardan en çok etkilenen ülke olmuştur (Yazıcı, 2014. s.178). 1935 yılında posta sistemine gereken reform Rowland Hill<sup>1</sup> tarafından yapılarak, gönderi ücretinin postayı gönderenden alınması ve alındığının bir ispatı olarak, zarf üzerine bir işaretin konması gerekliliğine karar verilerek zamkılı bir kâğıdın zarfa yapıştırılmasının uygun olacağı düşünülmüştür (Toker, 2013, s.11-12).

---

<sup>1</sup> Rowland Hill (1795 - 1879) İngiliz öğretmen, mucit ve sosyal reformcudur. İngiliz Posta İdaresi'nde hükümet posta yetkilisi olarak, postaların ön ödeme çözümüne dayanan, güvenli hızlı ve ucuz transferini kolaylaştıracak posta sistemi reformu için kapsamlı bir kampanya yürütmüştür (Rowland Hill, 2016).

Bu gelişmeler sonucunda 6 Mayıs 1840 tarihinde dünyanın ilk posta pulu 'One Penny Black' basılmıştır (tfd.org) (Bkz. Görsel 1.1).



Görsel 1.1 One Penny Black, İngiltere, 1840  
<http://cs.philatelist-club.com/graphics/articles/15/images/full/4.jpg>

19x22 mm boyutundaki pul, 12x20=240'lık tabakalar halinde siyah renkte ve dantelsiz olarak İngiltere' de basılmıştır. Üzerinde Kraliçe Viktorya' nın portresi ile bir penny ibaresi bulunmaktadır. İlk posta pulunun taslağı Henry Coulbold<sup>2</sup> hazırlamış (Bkz. Görsel 1.2) ve gravür ustası Charles Heath ve oğlu uygulamıştır (tfd.org).



Görsel 1.2 One Penny Black Taslağı, Henry Coulbold  
[http://planetstamp.co.uk/images/out\\_and\\_about/penny1.jpg](http://planetstamp.co.uk/images/out_and_about/penny1.jpg)

<sup>2</sup> Henry Coulbold (1787-1844) İngiliz ressam. İngiliz soyluları için mermerlere resimler çizmiştir. Döneminin en iyi ressamı olan Coulbold kendini sanata adanmış bir sanatçıdır (Henry Coulbold, 2016).

Pulun üst kısmında kullanılan 'POSTAGE' kelimesi; basılan posta pulunu, İngiltere'de uzun yıllar boyunca çıkartılan damga pullarından<sup>3</sup> ayırması için konulmuştur. 'ONE PENNY' ibaresi pulun altında ortada olacak şekilde tasarlanmış ve ön ödemeli posta ücretini göstermesi için kullanılmıştır. Üst iki köşede dikdörtgen form içerisinde parlak güneş sembolü ile karanfil deseni bulunmaktadır (Penny Black, 2016).

Alt köşelerdeki harfler ise pulların 240'lık tabakada nerede bulduklarını belirtmektedir. Sol alt kenarda bulunan harf, pulun tabakadaki düşey, sağ alt köşede bulunan harf ise yatay sırasını belirtmektedir (TFDF, 2016). En üst satır için AA, AB, AC ile başlayan AL' ye kadar, ikinci satır ise BA' dan başlayıp BL' ye ve yirminci satır TA' dan TL' ye gidecek şekildedir (Bkz. Görsel 1.3). Arka planda güvenlik amacı ile banknotlarda da kullanılan beyaz çizgiler bulunmaktadır. Pul Perkins Bacon & Petch matbaası tarafından basılmıştır (Arpin, 2008 ).

AA	AB	AC	AD	AE	AF	AG	AH	AI	AJ	AK	AL
BA											BL
CA											CL
DA											DL
EA											EL
FA											FL
GA											GL
HA											HL
IA											IL
JA											JL
etc											etc
.											.
SA											SL
TA	TB	TC	TD	TE	TF	TG	TH	TI	TJ	TK	TL

Görsel 1.3 One Penny Black Tabaka Harfleri Tablosu  
<http://blog.arpinphilately.com/the-penny-black->

İkinci pul ise 8 Mayıs 1840'ta aynı şekilde 2 penny değerinde fakat mavi renkli basılmıştır. (Bkz. Görsel 1.4) 1854 yılında bastığı 'Penny Red' posta pulu ile dünyada ilk perforajlı<sup>4</sup> pul basan ülke İngiltere olmuştur (Bkz. Görsel 1.5) (tfd.org).



Görsel 1.4 Two Penny, İngiltere, 1840  
<http://alternativeinvestmentcoach.com>



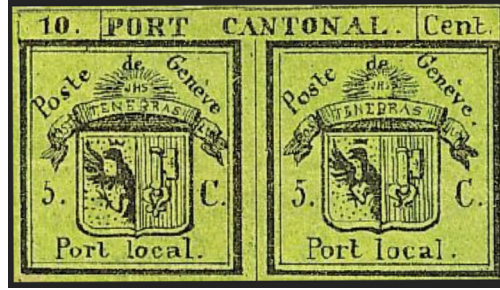
Görsel 1.5 Penny Red, İngiltere, 1840  
<http://www.stampsoftheworld.co.uk>

<sup>3</sup> Damga pulu: Tütün, alkollü içki, ilaç, ruhsat gibi birçok resmi işlemde, vergi veya ücretleri toplamak için kullanılan (genellikle) yapışkanlı bir etikettir. Damga pullar genellikle posta puluna çok benzer, ülkeler gelir amaçlar için damga pullarını kullanmaktadır (efilately.com).

<sup>4</sup> Perforaj: Tabakalardaki ve anma bloklarındaki pulların birbirinden kolay ayrılabilmesi için aralarının zımbalanması işlemidir (ptt.gov)

Dünya’da pullarına ülkelerinin adını belirtmeyen tek devlet İngiltere’dir. Pulu keşfeden ülke olması nedeniyle pulların herhangi bir yerinde ‘Birleşik Krallık’ diye bir beyan bulunmamaktadır.

“Yaklaşık olarak 19. yy’ın yüzyılın ortalarından itibaren ise posta pulları, başta Avrupa ve Amerika’da bulunan ülkelerde olmak üzere zamanla içlerinde Mısır, İran ve Osmanlı Devleti’nin de yer aldığı pek çok ülke tarafından devlet tekelinde basılmaya başlanmıştır (Yazıcı, 2014, s.178)”. Kıta Avrupası’nın ilk pullarını 1 Mart 1843 tarihinde İsviçre çıkarmıştır (Bkz. Görsel 1.6). Tasarımcısı bilinmemekle birlikte, pul Charles Alphonso Smid tarafından litografi tekniği ile uygulanmıştır (Korgen, 2015, s.1)

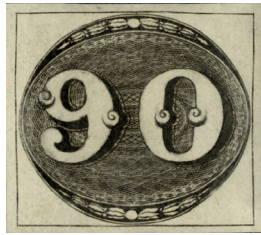


Görsel 1.6 Canton of Geneva (Cenevre Kantonu), İsviçre, 1843  
<http://img.over-blog-kiwi.com/1/56/>

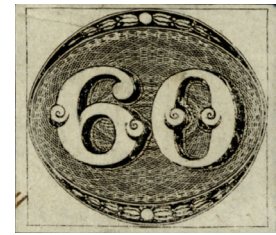
İsviçre’den sonra Brezilya 1 Ağustos 1843’de ‘Bull Eye’s (Boğa Gözü)’ adında bir pul seti çıkartmıştır (Bkz. Görsel 1.7, 1.8, 1.9). Oval biçimde tasarlanmış olan Bull Eye’s pul serisi gravür tekniği ile tek renkli olarak basılmıştır. Tasarlanan pul serisinde ülke ismi ve kraliyet portresi bulunmamaktadır. Bu özelliğiyle Brezilya İngiltere’den sonra pullarında ülke adını belirtmeyen ikinci ülke olmuştur. 1889 yılında ülke yönetiminin Cumhuriyet olması ile birlikte Brezilya pullarında ülkesinin ismini belirtmeye başlamıştır (The Pack Strip, 2008, s.14).



Görsel 1.7 Brezilya, 1843  
<https://stampauctionnetwork.com>

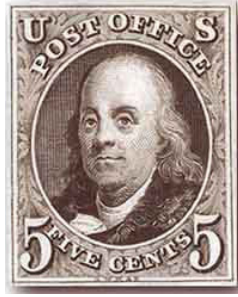


Görsel 1.9 Brezilya, 1843  
<https://stampauctionnetwork.com>

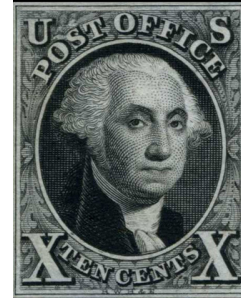


Görsel 1.8 Brezilya, 1843  
<https://stampauctionnetwork.com>

Amerika Birleşik Devletleri ise ilk pullarını 1 Temmuz 1847 tarihinde tedavüle çıkarmıştır. Benjamin Franklin (Bkz. Görsel 1.10) ve George Washington'un (Bkz. Görsel 1.11) portrelerinin bulunduğu bu pullar, gravür tekniği ile perforajsız olarak basılmış ve 30 Haziran 1851 tarihine kadar tedavülde kalmıştır. Pulların basımı 19. yy'da Amerika'nın en önde gelen baskı ve gravür firmaları olan Rawdon, Wright, Hatch & Edson firmalarına ihale ile verilmiştir. Firmaların baş harfleri olan 'RWH&E' harfleri pulların altında belirtilmiştir (Haimann, 2006).



Görsel 1.10 Benjamin Franklin, Amerika, 1847  
<http://alphabetilately.org/F.html>



Görsel 1.11 George Washington, Amerika, 1847  
<http://alphabetilately.org/F.html>

19. yy'da başlayan posta pulu tarihinde, pulun üzerinde yapılan yanlışlardan veya çıkarılış amacından kaynaklı, pek çok ilk olma özelliği taşıyan pul bulunmaktadır. 1 Temmuz 1845 tarihinde Kanton Basel<sup>5</sup> tarafından üç renkte basılan pul, dünyada çıkarılan ilk çok renkli pul olmuştur (Bkz. Görsel 1.12). Mimar Melchior Berri tarafından tasarlanan pulun tasarımı gagasında mektup taşıyan kabartmalı beyaz bir güvercin ile 'Stadt Post Basel' yazısından oluşmaktadır (Güzhan, 2014).



Görsel 1.12 Kanton Basel, 1845  
<http://www.swissphila.ch/images/15-259.jpg>

<sup>5</sup> Kanton Basel (Basel Stadt): İsviçrede bulunan 26 kantondan birisidir. Kanton Basel şehri ve Bettingen Riehen belediyelerinden oluşur.

Bir İngiliz kolonisi olan Mauritius adasında, 21 Eylül 1847 tarihinde, ada valisinin düzenlediği bir balonun davetiyelerine göndermek için iki puldan oluşan bir pul dizisi basılmıştır. Pullar minyatür sanatçısı ve gravür ustası olan Joseph Barnard tarafından, 1 penny kırmızı (Bkz. Görsel 1.13) ve 2 penny mavi renkli (Bkz. Görsel 1.15) olmak üzere tasarlanmıştır. Ancak pulların uygulanması esnasında 'Post Paid' yazısı yerine 'Post Office' yazılarak bir yanlışlık yapılmıştır. Bu hata 240 adet pul basıldıktan sonra farkedilip düzeltilmiştir (Bkz. Görsel 1.14). Günümüzde çok az sayıda bulunan bu 2 penny değerindeki pul 'Blue Mauritius (Mavi Mauritius)' adı altında dünyanın en tanınmış puludur. Aynı zamanda bu pullar İngiltere kolonisinin, İngiltere İmparatorluğu dışında ürettiği ilk örnek olma özelliği taşımaktadır (Lin, 2012).



Görsel 1.13 Mauritius, 1845  
<https://sites.google.com/site/>



Görsel 1.15 Mauritius, 1847  
[https://sites.google.com/site](https://sites.google.com/site/)



Görsel 1.14 Mauritius, 1845  
<https://tr.pinterest.com/pin>

Peru'nun 1871 yılında çıkartmış olduğu 5 cent değerindeki pul, dünyada basılan ilk hatıra puludur (Bkz. Görsel 1.16). Başkent Lima ile Callao şehri arasında döşenen demiryolunun açılışının 20. yıl dönümü anısına basılan pul üzerindeki arma ve C tipi buharlı lokomotif, kabartma olarak basılmıştır. Tasarımcısı bilinmemektedir (Llaveria, 2010).



Görsel 1.16 Peru, 1871  
[http://3.bp.blogspot.com/-vVDG\\_S4W-A4](http://3.bp.blogspot.com/-vVDG_S4W-A4)

İlk pul tasarımlarında çoğunlukla kral, kraliçe, devlet başkanlarının tasvirleri ya da ülkelerin sembolleri görülmektedir. Basılan pullar dikdörtgen ya da kare formdadır ve nerdeyse hepsi gravür tekniği ile uygulanmıştır. Bu yöntemin sahtesinin yapılması zor olduğundan pul basımı için güvenli bir yöntem olarak kabul edilmiştir. Basılan pullar genelde tek renktir. Zaman içerisinde renkli zemin üzerine yapılan baskılar ile iki renkli pulların da basılmış olduğu görülmektedir. İlk pulların tabakalarından makasla kesilerek birbirinden ayrıldığı ve arkalarının zamklı olmadığı bilinmektedir (Düzenli & Kavuran, 2008, s.191). Kendiliğinden yapışkanlı pulları ilk çıkaran ülkeler Siera Leona Cumhuriyeti (1964), Bhutan Krallığı (1969) ve Togo (1969) olmuştur (Lawrence, 1999).

Basım tekniklerinin gelişmesi pulun tarihsel süreç içerisinde biçimsel ve ebatsal olarak değişimler göstermesini sağlamıştır. İşlevselliği bakımından bir ihtiyaç doğrultusunda ortaya çıkan pul her ülkede farklı bir gelişim süreci izlemiştir.

## **1.2. TÜRKİYE’NİN POSTA TARİHİ VE POSTA PULLARI**

Geniş sınırlara sahip Osmanlı İmparatorluğu, kurdukları haberleşme düzeni sayesinde sınırları içerisinde, haberleşme sistemlerini dönemsel şartlar ve ihtiyaçlar doğrultusunda geliştirerek uzun yıllar sürdürmüşlerdir. Ancak 17. yy’da ülkede yaşanan iç ve dış sorunlar haberleşme sistemini de olumsuz yönde etkilemiştir.

17. yy’dan itibaren Osmanlı Devleti bünyesinde bulunan yabancı posta faaliyetleri ülke içi ve dışı haberleşmede aksilikler yaşanmasına neden olmuştur. “Yabancı Postaların varlığı Osmanlı Devleti’nin kendi posta teşkilatının örgütlenmesini olumsuz etkileyerek” (Türkölmez, 2012), halkın gerekli postacılık hizmetinden faydalanmasını engellemiştir. Ülke sınırları içinde postacılık hizmetlerinde aktif rol oynayan yabancı postalar, kendi ülkelerinin para birimleri ile pul basıp, elde ettikleri gelirden Osmanlı Devleti’ne bir gelir ödememiş ve devletin ekonomik açıdan zarara uğramasına neden olmuştur. 300 yıldan fazla devam eden bu durum 28 Nisan 1923 tarihinde Lozan Barış Antlaşması ile son bulmuştur (Türkölmez, 2012).

Ekonomik ve sosyal gelişmelerin alt yapısı olarak görülen haberleşme ve posta hizmetleri 18. yy’da çağın en önemli ihtiyaçlarından biri haline gelmiştir. Bu nedenle tüm dünyada posta hizmetleri devlet teşkilatı içinde kurumsallaştırılarak resmi statü kazanmıştır.

23 Ekim 1840 tarihinde, Sultan Abdülmecit döneminde Posta Nezareti'nin kuruluşu ile Türkiye'de posta hizmetleri, posta pullarının kullanılmadığı 'Prefilatelik' ve posta pullarının kullanımı ile başlayan ve günümüze kadar olan 'Filatelik' olarak iki dönemde incelenebilir. "Bu tarih ülkemizde sadece posta işlerinin resmi bir düzene kavuştuğu tarih değil aynı zamanda değişiklikler geçirerek günümüze kadar gelen sistemin temelini oluşturan modern haberleşmenin başladığı ve PTT teşkilatının doğduğu tarih olmuştur" (Düzenli & Kavuran, 2004, s.193). Haberleşme halkın hizmetine sunulmuştur.

Türk pulculuk tarihinde 1840-1863 yılları arasındaki döneme 'prefilatelik dönem' denir. Bu dönemde henüz posta pulları kullanılmamış, "pul yerine mektupların üzerine her posta merkezinin kendi ismini taşıyan mavi veya siyah renkli mühürler kullanılmıştır" (Bezaz, 2006, s.259) (Bkz. Görsel 1.17, 1.18).

Prefilatelik döneme ait 1262 (1846) tarihli TIRNOVA negatif posta damgası. Oval şekilde olan bu tip mühürlerin üst köşesinde güneş, her iki kenarlarında ise defne dalları süs olarak bulunur, ortada ise üç satır halinde, üstten başlayarak üst ve ortada 'An Canibi Posta' ve altta postane ismi bulunmaktadır. Örnekte 'Tirnova' yazmaktadır. Ayrıca sol veya sağ alt kenarla doğru mühür tarihi Rumi olarak kazanmıştır (Güzhan, 2014).



Görsel 1.17 Tırnova Postanesi, 1846  
<http://www.kadikoyfilateli.org/posta>



Görsel 1.18 Tırnova Postanesi, 1846  
<http://www.kadikoyfilateli.org/posta>

İlk posta pulunun kullanılmaya başlanmasından (1863) günümüze kadar olan döneme 'filatelik dönem' denir. Osmanlı Devleti ilk pulunu, 13 Ocak 1863 tarihinde Posta Nazırı Agâh Efendi'nin önerisi ile Sultan Abdülaziz tarafından, imparatorluk fermanına uygun olarak basmıştır (Anameriç, 2006, s.118).

Pul, Darphane-i Amire’de, pelür kağıdı üzerine taş baskı tekniği kullanılarak dikdörtgen şeklinde ve dantelsiz olarak basılmıştır. Tuğralı pullar adı ile anılan, Sultan Abdülaziz’in tuğrası ve ince motifler taşıyan birinci emisyon bu pulların üzerinde tuğra, tuğranın altında bir hilal içinde Devlet-i Aliye-i Osmaniye yazısı yer almaktadır. Pulun üzerindeki tuğra ve desenler Sikkezenbaşı Abdülfettah Efendi tarafından çizilmiş, Ensercioğlu Agop tarafından basımı gerçekleştirilmiştir (Düzenli & Kavuran, 2004, s.195) (Bkz. Görsel 1.19).



Görsel 1.19 Tuğralı Pul, 1863  
İsfil, Türk Pulları ve Antiye Kataloğu, 2005, s.1

Tuğralı pulların basım kalitesinin düşük olması nedeniyle Osmanlı Devleti 1865 yılında Paris’te Poitevi matbaasında basılmak üzere yeni pullar hazırlatmıştır. Ay Yıldızlı Pullar serisi olarak bilinen bu pullara, “kalıplarının Fransız bir kalıpcı Mösyö Duloz tarafından hazırlanmasından dolayı Duloz pulları da denilmektedir (Yılmaz, 2007)” (Bkz. Görsel 1.20).



Görsel 1.20 1. Tip Duloz Pulu, 1865  
İsfil, Türk Pulları Kataloğu,  
2005, s.4



Görsel 1.21 2. Tip Duloz Pulu, 1867  
İsfil, Türk Pulları Kataloğu,  
2005, s.4



Görsel 1.22 3. Tip Duloz Pulu, 1867  
İsfil, Türk Pulları Kataloğu,  
2005, s.5



Görsel 1.23 4. Tip Duloz Pulu, 1874  
İsfil, Türk Pulları Kataloğu,  
2005, s.11



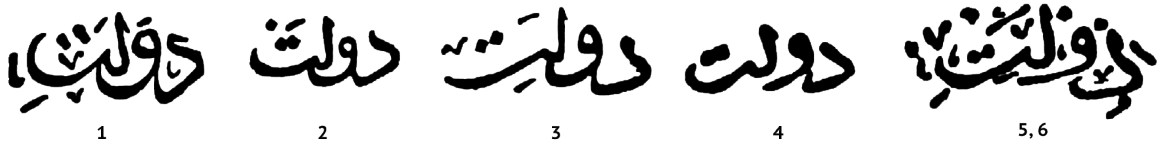
Görsel 1.24 5. Tip Duloz Pulu, 1876  
İsfil, Türk Pulları Kataloğu,  
2005, s.12



Görsel 1.25 6. Tip Duloz Pulu, 1876  
İsfil, Türk Pulları Kataloğu,  
2005, s.13

1892 yılına kadar geçen süreçte Ay ve Yıldızlı Duloz pulları ile tek olarak ay figürünün bulunduğu pullar basılmıştır (pulhane.com). Ay Yıldızlı pullar posta ücretleri ve vergi ücretlendirmesi gibi amaçlarla tasarımda değişiklikler yapılarak (üzerinde bulunan devlet yazısı 6 farklı çeşitte yazılarak (Bkz. Görsel 1.26) 17 yıl boyunca basılmıştır. Pulların tasarımcısı bilinmemektedir. Altı tipi Duloz pulu olmasına rağmen bu pulların ortak özellikleri de bulunmaktadır (Yılmaz, 2007).

Pullarda zemin baskısı olarak dört köşede rakamlarla (Arapça) pulun maddi değeri yazılıdır, orta kısmında yukarıya doğru bakan bir ay ve yıldız mevcuttur, ayyıldızın etrafında eliptik bir bant ve bu bantın üzerinde siyah baskı (tip baskısı) (alt-üst, sağ-sol) bulunmaktadır. Bu siyah baskının üst kısmındaki (DEVLET yazısı) yazı farklılıkları bu pullardaki tiplerin ayırt edilebilmelerinde kullanılmaktadır (bkz. Görsel) (Yılmaz, 2007).



Görsel 1.26 Devlet Yazısının Çeşitleri  
<http://www.trfila.com/makaleler/dulozpullari.pdf>

1875 yılından Dünya Posta Birliği kurucu üyelerinden biri olan Osmanlı Devleti 1876 yılında ilk İmparatorluk pulunu basmıştır (Bkz. Görsel 1.27). Dantelli olarak çıkartılan pullarda Osmanlı tuğrası bulunmamaktadır. Osmanlı Devleti'nin Dünya Posta Birliği'nin üyesi olması nedeniyle pulların üzerinde Arapça harflerin yanında, latin harfleri ile Emp. Ottoman ve pulun değeri de bulunmaktadır. Pulların üzerinde bulunan EMP. (empire) sözcüğü nedeniyle Ampir pulları olarakta bilinmektedir (Bezaz, 2006, s.298).



Görsel 1.27 Ampir Pulu, 1875  
İsfil, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.14

1898 yılında Osmanlı Devleti'nin Teselya Zaferi'nin anısına çıkarmış olduğu hatıra pulları sekizgen şeklinde basılmasından dolayı dünyada bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Dünya pul tarihine geçen Teselya Pulları, Türk pulculuğu açısından da yenilikçi bir adım olmuştur (Yılmaz, 2007) (Bkz. Görsel 1.28).



Görsel 1.28 Teselya Zaferi Hatıra Pul Serisi, 1898  
İsfilâ, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.22

Osmanlı Devleti'nin İslami kimliği nedeniyle 1913 yılına kadar Osmanlı posta pullarında resimli ya da hükümdar portrelerinin tasvir edildiği pullara rastlamak mümkün değildir. 1913 yılında, Osmanlı Devleti posta pullarında cami resimlerinin bulunduğu ilk resimli pullarını basmıştır (Yazıcı, 2014) (Bkz. Görsel: 20). Cami figürünün pullarda yer almasının nedenlerini resim kullanılması neticesinde toplum tarafından gösterilebilecek bir tepkinin önüne geçme düşüncesi ve devletin dini kimliğinin vurgulanması gibi gerekçeler ileri sürülebilir şeklinde açıklamaktadır. Osmanlı posta pullarında ilk kez bir hükümdarın portresinin basıldığı tarih 1. Dünya Savaşı'nın başladığı yıl 1914'tür. Savaş yıllarında imparatorluk otoritesinin hissedilmesi amacıyla Sultan Reşat'ın portresi pullara basılmıştır (Yazıcı, 2014, s.183) (Bkz. Görsel: 21).



Görsel 1.29 1913  
İsfilâ, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.53



Görsel 1.30 1914  
İsfilâ, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.56

1914 yılında 1. Dünya Savaşı döneminde, önceki yıllara ait bazı pullar sürşarjlanmıştır ve tekrar tedavüle konmuştur. “Sürşarjda kullanılan yıldızın altı köşeli olmasından dolayı bu seri ‘Altı Köşeli Yıldız Serisi’ olarak adlandırılmıştır” (pulhane.com) (Bkz. Görsel 1.31).



Görsel 1.31 1914  
İsfilâ, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.56

Savaş sonrasında sürşarjlı pullar da bitmeye başladığından, bütün eski pullar gözden geçirilerek kullanılabilir olanları ayrılıp tekrar sürsajlanmıştır. Bu pullara ‘Sürşarjlı Harp Emisyonu Pulları’ (1915) denmektedir. (Bkz. Görsel 1.32) “Sürşarj için Posta Telgraf ve Telefon kelimelerinin ilk harfleri alınarak bir şekil meydana getirilmiştir (Bkz. Görsel 1.33). Bu nedenle bu seri ‘PTT Serisi’ olarak anılmaktadır” (pulhane.com).



Görsel 1.32 1915  
İsfilâ, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.59



Görsel 1.33 1915  
İsfilâ, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.59

Osmanlı, pullarında 1863 yılından 1922 yılına kadar olan dönemde genellikle hilal (bazen bir yıldızla birlikte), silahlar, tuğra ve Arap alfabesinin süslü bir yazım biçimi kullanılmıştır. Bazı pullar üzerinde sadece üzerinde Osmanlıca kullanılırken bir kısım pulun Avrupa’da basılmasından dolayı Osmanlıca ve İngilizce birarada kullanılmıştır (Yazıcı, 2014, s.181).

29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet’in ilan edilmesi ile posta pulları, içerik ve özellik açısından yeni bir döneme girmiştir. Pullarda yeni yönetim anlayışının ve oluşturulan çağdaş Türk kimliğinin yansımaları görülmektedir.

1922 yılından itibaren çıkarılan pulların üstünde Osmanlı Postası yerine Türkiye Postası ibaresi bulunmaktadır. 1924 yılından itibaren Mustafa Kemal Atatürk'ün portresinin bulunduğu pulların basımına başlanmış ve 1928 yılında yapılan Harf İnkılabı ile pullarda tamamen Türkçe kullanılmıştır (Yazıcı, 2014, s.185-187).



Görsel 1.34 Lozan Sulh Antlaşması Hatıra Pul Seti, 1924  
İsfila, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.150



Görsel 1.35 Harf İnkılabının 10. Yıldönümü Hatıra Pul Seti, 1938  
İsfila, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.189



Görsel 1.36 Atatürk'ün Ölümünün 1. Yıldönümü, 1940  
İsfila, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.194



Görsel 1.37 Cumhuriyetin 15. Yıldönümü, 1940  
İsfila, Türk Pulları Kataloğu, 2005, s.188

1959 yılında Avrupa Posta ve Telekomünikasyon İdareleri Birliği'ne (CEPT) katılan Türkiye, 1960 yılından itibaren CEPT tarafından belirlenen ortak temada diğer Avrupa ülkeleri gibi Avrupa posta pulları çıkartmaktadır (Kara, 2013). 2015 yılında Eski Oyuncaklar ortak teması ile çıkarılmış olan Türk pulu (Bkz. Görsel 1.38) internet üzerinden yapılan oylama sonucu 'Avrupa'nın En İyi Altın Pulu' ödülünü kazanmıştır (pulhane.com).



Görsel 1.38 Eski Oyuncaklar, 2015  
<http://hobilikisi.com/wp-content/uploads/2015/10/eskiyuncaklar.jpg>

Zaman içerisinde Türk pulculuğu tematik konulara yönelmiştir. Ülkemizin tarihini, folklorik değerlerini, kültür mirasını, turistik yerlerini, meşhurlarını konu olarak ele alan pullarımız, zamanın getirdiği yenilikçi anlayışa uyum sağlayabilmek için gelişimine hız katmıştır. 2005 yılında PTT tarafından, kuruluşunun 165. Yıldönümü kutlamaları dahilinde, dünyanın birçok ülkesinde uygulanan 'kişisel pul' hizmeti uygulamaya konmuştur. "Bu uygulama kapsamında gerçek ve tüzel kişiler tarafından gönderilen objeler pul olarak basılacak ve gerek hatıra amaçlı gerekse postada kullanılabilir" (ptt.gov).



Görsel 1.39 Kişisel Pul Örnekleri  
<http://www.bursa.com/uploads/ki/kisisel-pul-595552.jpg>

Türk pulları 1937 yılına kadar oyma veya tipografi yöntemi ile basılmıştır. 1937 yılında ilk litografi yöntemiyle kendi pulunu basan Türkiye, 1938 yılında fotogravür tekniğini kullanarak pullarını basmıştır (Türkiyenin Posta Tarihi ve Posta Pulları, 2016). Türkiye, teknolojinin sağladığı basım tekniklerinden faydalanıp 2011 yılından itibaren dijital baskı yöntemine geçerek pulların kalitesini ileriye götürmeye devam etmektedir (ptt.gov).

## 2. FİLATELİ VE PUL ÇEŞİTLERİ

Pullar, grafiksel ve metinsel özelliklerinin yardımıyla önerilen bir fikri tanıtan, insanlarla iletişim kuran, insanları bilgilendiren bilgi kaynaklarıdır. Pulda bu niteliklerin organize edilmesi, ilişkilendirilmesi ve etkili bir şekilde tasarlanması, pulu küçük boyutta bir sanat eseri haline getirmektedir. “Janet Wolff pulu, sanatın ideolojik doğasını ortaya koymanın bir görevi olarak nitelendirmiştir” (Cusack, 2005, 592). Pullardaki görsel çeşitliliğin dikkat çekmesi, 19. yy’dan başlayarak pulların yalnızca posta ücreti karşılığı olarak değil, pul koleksiyonculuğu için de üretmesine neden olmuştur.

### 2.1. FİLATELİ

Filateli, posta ile ilgili materyalleri meşguliyet edinme, araştırma ve inceleme alanına verilen isimdir. Bu kapsam dahilinde çalışmalar yapan kimselere filatelist denir. Filateli, Yunanca ‘philos (tutku)’ ve ‘ateles (biriktirme)’ kelimelerinin yan yana gelmesi ile oluşmuş bir kelimedir (tfd.org). Pul koleksiyonculuğu yerine filateli teriminin kullanımı yaygın bir yanıttır. Filatelistlik pul koleksiyonculuğundan ibaret değildir. “Posta pulları ile ilgili ilk gün zarfı, özel gün damgası, antiye, posta tarihi ve benzeri materyaller de filatelistlerin inceleme alanına dahildir” (tfd.org.). Pul koleksiyonculuğunu filatelinin bir alt dalı olarak değerlendirmek daha doğrudur.

Filateli, geleneksel ve tematik filateli olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Belirli bir döneme ait pul ve posta materyellerinin incelenmesi geleneksel filatelidir. ‘Osmanlı dönemi’, ‘Anadolu Hükümeti dönemi’, ‘2. Dünya Savaşı dönemi Almanya’ pulları geleneksel filateli inceleme alanına örnek olarak gösterilebilir. Pulun kullanılmaya başladığı tarihten günümüze kadar geçen sürede pullarda işlenen konuların çeşitliliği, yenilikçi uygulamalar, pul ile uğraşan kişilerin ilgisini tematik filateliye doğru çekmiştir. Meslekler, oyuncaklar, ulaşım, astroloji, sanatçılar, sağlık, hayvanlar ve daha birçok konu tematik filateli konuları arasındadır. Bunlarla birlikte “yeni bir alan olan bir kasabanın, şehrin veya ülkenin gelişme hikayesinin pul, mektup, kartpostal veya diğer dokümanlar ile anlatılması şeklinde özetlenen sosyal filateli de ilgi çekmektedir” (Pul ve Pulculuk, 2009).

Filatelinin dünya çapında yaygınlaştırılması, insanları pul koleksiyonculuğuna teşvik etmek ve uluslararası filateli etkinliklerini organize etmek amacıyla 1926 yılında İsviçre’de Uluslararası Filateli Federasyonu (fr. Fédération Internationale de Philatélie (FIP)) kurulmuştur. Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de pul koleksiyonculuğu ve filateliyi yaygınlaştırmak amacı ile kurulmuş birçok filateli derneği bulunmaktadır. Türkiye ‘Filateli Dernekleri Federasyonu (TFDF)’ bir sivil toplum kuruluşudur. Bünyesinde 25 filateli derneği bulunur. Amacı fileteli derneklerinin beraberlik ve uyum içinde alanla ilgili çalışmasıdır. Filateli derneklerinin aracılığı ile dünyanın farklı yerlerinden filatelistler, koleksiyonlarını paylaşmak ve diğer katılımcılarının koleksiyonlarını inceleyebilmek için her yıl farklı ülkelerde sergilere katılmaktadırlar.

### **2.1.1. Pul Koleksiyonculuğu ve Çeşitleri**

Pul toplamak, tarih, coğrafya, sanat, dünya kültürlerine ilgi duyan her yaştan insana yönelik bir hobidir. İngiltere’de ilk posta pullarının kullanılması ile 1800’lü yılların sonuna doğru posta pulları sadece posta ücretlerinin ödenmesi için kullanılma amacından çıkıp aynı zamanda simgeledikleri ülkelerin kültürünü yansıtmıştırdan dolayı koleksiyon amacıyla da meraklıları tarafından sistematik bir şekilde biriktirmeye başlanmıştır (learnaboutstamps.org).

Pul koleksiyonculuğu, posta pullarının toplanıp, belirli bir düzende biriktirildiği bir hobi alanıdır ve koleksiyon yapan kişilere pul koleksiyoncusu denir. Pul toplamak genellikle ‘kralların hobisi veya hobilerin kralı’ olarak adlandırılır. Pul koleksiyoncuları, her kesimden kişileri içerir. Tanınmış koleksiyonerler arasında finans uzmanı Bill Gross ve Warren Buffet; astronot Henry Hartsfield; aktör Gary Burghoff, James Earl Jones ve Patrick Dempsey; yazar James Michener, kaşif Jacques Cousteau; eski Wimbledon şampiyonu Maria Sharapova; müzisyenler John Lennon, Freddy Mercury ve Ron Wood; Karikatürist Gary Trudeau ve eski Fransa Cumhurbaşkanı Nicholas Sarkozy bulunmaktadır (stamps.org).

Pul koleksiyonculuğu bir kültür uğraşdır. İnsanları araştırmaya sevk eden öğretici özelliği vardır. Pul koleksiyonculuğu aynı zamanda ilgilenen kişilerin, pul sergilerini gezip müzayedelere katılmasını ve diğer koleksiyonerler ile biraraya gelerek sosyalleşmesine olanak veren bir hobidir.

Tarih ve kültür kaynağı olan pullar, özellikler internetin yaygınlaşmasından önce farklı ülke insanların yaşadıkları tarzlarının tanınmasına ve genel kültürlerinin zenginleşmesine katkı sağlayan bir unsurdur. Dünya çapındaki pulların çeşitliliği, pul koleksiyonlarının da çeşitliliğine sebep olmuştur. Pul koleksiyonları ‘Klasik veya Ülke Koleksiyonu’, ‘Tematik Koleksiyon’ ve ‘Motif Koleksiyonu’ şeklinde sınıflandırılabilir. (pulkoleksiyon.blogspot.com.) Düzenli ve sistematik bir koleksiyon oluşturabilmek için belirli türde pulları toplamak ve biriktirmek gerekmektedir. Belirli bir tarihten başlayarak, bir ülkeye ait pulların bir araya getirilmesine ‘Klasik’ veya ‘Ülke Koleksiyonu’ denilmektedir. Pulların üzerinde ki şekil, konuların esas alınarak toplanması ile oluşturulan koleksiyona ‘Tematik Koleksiyon’, pulların çıkış amaçlarına göre biriktirilmesi ile oluşturulan koleksiyona ‘Motif Koleksiyonu’ denilmektedir. Tematik koleksiyon ile motif koleksiyonu arasındaki fark; tematik koleksiyonda, belirli bir konu işlenirken, motif koleksiyonda sadece ilgili pullar bir araya getirilir (e- paylas.com), (pttcocuk.gov).

Tematik pulların bünyesindeki çok türden başlık seçeneği, pulları biriktirmeye ilgiyi çeken ve bir koleksiyon sahibi olmaya özendirir. Pulun bu etkisini göz önünde bulunduran bazı Avrupa ülkeleri son yıllarda pullarında, özellikle çocuklara yönelik, onların ilgisini çekebilecek, genç nesli pul koleksiyonculuğuna teşvik edecek konularda pullar hazırlamaktadırlar. Türkiye’de de 2006 yılında Çocuk Masalları/ Karaoğlan konulu dört pulluk bir seri çıkmıştır (koleksiyonodasi.com).



Görsel 2.1 Çocuk Masalları/ Karaoğlan Pul Seti, 2006  
<http://www.pulhane.com/KatalogSayfaları/k200605.html>

## 2.1.2. Pul Etkinlikleri

### Filatelik Yayınlar

Filateli konusu ile ilgili olarak hazırlanan yayınların amacı posta pulları ve posta tarihi konularında bilgi vermektir. Pul katalogları, süreli yayınlar ve kitaplar filatelik yayınlar içinde sayılabilir.

Pul kataloğu, çeşitli posta pullarının belirli sistem içerisinde bir araya getirildiği, pul koleksiyonerleri için bir rehber niteliğinde olan yayındır. Pulların görselleri, boyutları, fiyatları, basıldığı yıl gibi birçok veriye, pul katalogları sayesinde ulaşılabilir. “Ülkemizde uzun yıllar ‘Pulko’ pul kataloğu tek yayın olarak varlığını sürdürmüştür. 2005 yılında ‘İsfil’ kuruluşu tarafından çıkarılmaya başlanan pul kataloğu filatelistlere yeni ve güçlü bir seçenek getirmiştir” (Filatelik Yayınlar, 2015).

Süreli yayınlar ise pul dergileri, duyurular ve müzayede kataloglarını kapsamaktadır. Fransa’da ‘Yvert Tellier’, Amerika’da ‘Scott’, İngiltere’de ‘Stanley Gibbons’ ve Almanya’da yayınlanan ‘Michel’ dünya çapındaki pul ile ilgili süreli yayınlardan en önemlileridir (Filatelik Yayınlar, 2015).

### Sergi ve Yarışmalar

Belirli esaslara göre hazırlanmış koleksiyonların özel salonlarda sergilenmesi filatelik sergidir. Föyler üzerinde hazırlanan koleksiyonlar, sergi salonlarındaki panolara yerleştirilir. Sergiler aynı zamanda yarışma özelliği taşımaktadır (efilateli.com).

Pul sergileri bölgesel ve ulusal sergiler olmak üzere iki bölümde ele alınabilir. ‘PTT Genel Müdürlüğü’ ile filateli dernekleri arasında yapılan sergiler bölgesel sergi, ‘Türkiye Filateli Dernekleri Federasyonu’ yönetimindeki sergiler ulusal sergi, ‘FEPA’, ‘FIP’ gibi kuruluşların bünyesinde gerçekleştirilen sergiler ise uluslararası ve dünya pul sergileridir. Ulusal Pul sergileri yurt içinde yapılır. Bu sergiler aynı zamanda birer yarışma özelliği gösterir ve ilgili kuruluşlar tarafından seçilen jürilerin değerlendirdiği koleksiyonlara madalya ve çeşitli ödüller verilir (Türkiye Filateli Dernekleri Federasyonu, 2014).

“İlk pul İngiltere’de basılmasına rağmen, pulu dünyaya Fransızlar tanıtmışlardır. İlk pul sergisi 1889 tarihleri arasında Paris’te açılmıştır” (Kış, 2015). Türkiye’de profesyonel anlamda antika müzayedesini başlatan kişi olan ‘Turgay Artam’, sahip olduğu pul koleksiyonunu 2009 yılında İstanbul ‘Galeri Işık Teşvikiye’de düzenlenen ‘Filatelide Sanat’ isimli sergi ile pul meraklılarına sunmuştur.

Turgay Artam’ın ‘Filatelide Sanat’ sergisi, tarih öncesinden 20. yy’a kadar uzanan sanat tarihindeki ressamların pul, zarf, posta damgası ve ilk gün zarflarından oluşan kapsamlı bir sergi olmuştur. Turgay Artam’ın sahip olduğu pul koleksiyonu 10.000’e yakın parçadan oluşmaktadır. Filatelide Sanat sergisi aynı konu üzerinde en çok materyali bulundurarak, bu derece büyük bir konseptte yapılan dünyada ve Türkiye’de ilk sergi olma niteliğini taşımaktadır. 60 pano (960 yaprak) olarak sergilenen bu koleksiyon tarih öncesi M.Ö. 15.000’den başlayarak, kronolojik sıra ile 20. yy sanat akımlarına kadar olan dönemdeki Henri Matisse, Van Gogh, Degas, Monet, Miro, P. Cezanne, Rembrand, Goya, Modigliani ve Kandinsky başta olmak üzere tüm ünlü ressamların tabloları ile ilgili olarak basılmış ne kadar pul varsa bünyesinde barındırmaktadır. PTT idaresi bu sergi için ilk gün damgası hazırlamıştır ve sergi için hazırlanan pul ve zarflarda bu damga kullanılmıştır (artamonline.com).

Turgay Artam’ın sergiyi açmasındaki amacının koleksiyonculuğun bir kültür uğraşı olduğunu, insanları araştırmaya sevk ettiğini, gencinden yaşlısına her insanın yeni hobiler kazanarak bunları sergileyip diğer insanlar ile paylaşmasına teşvik etmek olduğunu belirtmiştir. Artam, böylelikle insanlar arasında bir kültür alış verişi sağlanmış olacağı görüşündedir (artamonline.com).

Türkiye’de gerçekleşen önemli pul sergilerden bir diğeri de, 1995 yılında Yapı Kredi Vedat Nedim Tör Müzesi’nde açılmıştır. Sinemasının 100. yıl kutlaması nedeniyle açılan sergide, Şerif Antepi’nin sinema pulları koleksiyonu sergilenmiştir. Sergi, açılan ilk kişisel pul sergisi olma özelliği taşımaktadır. Hem geleneksel hem de tematik pul koleksiyonları bulunan Şerif Antepi, 2011 yılında, iletişim konusunun işlendiği, Filatelide İletişim isimli bir kişisel sergi daha açmıştır. Filatelide İletişim sergisi pul, zarf, posta kartı gibi iletişimi konu alan 10.000 civarında filatelik objeden oluşmuştur. Şerif Antepi sergi hakkında şu açıklamaları yapmıştır:

İnsanın dünyada görülmeye başlanmasıyla iletişim kavramı da ortaya çıktı. Birbirleriyle işaretleşmelerinde, mağara resimlerinden, dumanla haberleşmeden, günümüzdeki internet teknolojisine gelinceye kadar muhteşem bir serüven yaşandı. Yazı, dillerin ortaya çıkışları, pul ve posta hizmetleri, telgraf, radyo, sinema, matbaa, gazeteler, fotoğraf, bilgisayar, uydular, telefon gibi icatlar yüz yıllar boyu medeniyetin gelişmesine katkıda bulundular. Bunları keşfedenlerle icatları, iletişim kavramı ve sistemleri onlarca konu başlığı altında filatelik objelerle sergileniyor. Dünyada ilk kez bu yöntemle iletişim çok geniş kapsamda inceleniyor ve sunuluyor. 80 büyük panodan 1260 a/4 föye monte edilmiş pulların ve zarfların arasında zamanda yolculuk yapıyor muyşcasına dolaşırken Steve Jobs'tan Bill Gates'e Gutenberg'den Agah Efendi'ye, Edison'dan Sir Rowland Hill'e, Niepce'den Lumiere Kardeşlere gibi bir çok tanınmış kişiye rastlayacak, eserlerinin pullara yansımalarını göreceksiniz (serifantepli.com).

Türkiye'de ki gelişim ve değişimler pullarımızın kalite ve görselliğini arttırarak beraberinde ödülleri de getirmiştir.

23.09.2003 tarihinde tedavüle sunulan, tasarımı Emre Becer tarafından yapılan Müzik konulu anma pulumuz "Uluslararası Yehudi Menuhin Müzik Filatelisti Sanatçı Ödülünü" (Bkz. Görsel 2.2), "Çin Yabancı Ülkelerle Dostluk Derneği" tarafından düzenlenen yarışmalarda; 05.06.2006 tarihinde tedavüle sunulan ve tasarımı Namık Kemal Sarıkavak'a ait olan "Uluslararası Çöller ve Çölleşme Yılı" konulu anma pulu (Bkz. Görsel 2.3), "En İyi Katılımcı" ve "En İyi Konu", 13.09.2007 tarihinde tedavüle sunulan tasarımı Tunay Aklara ait olan "Kültür Varlıklarımız (Gölge Oyunu Karakterleri)" konulu anma pulu (Bkz. Görsel 2.4) "Mükemmellik" ve "En İyi Konu" ödülleri almıştır. 13.03.2008 tarihinde tedavüle sunulan "Amasya Darüşşifasının 700. Yılı" konulu, tasarımı Bülent Ateş'in yapmış olduğu anma pulu (Bkz. Görsel 2.5), "Aktif Katılımcı" ödülünü almıştır. 09.05.2011 tarihinde tedavüle sunulan "Ormanlar" konulu anma pulumuz (Bkz. Görsel 2.6) her yıl "Avrupa Kamu Posta İşletmecileri Birliği (PostEurop)" tarafından düzenlenen "Avrupa'nın En İyi Pulu" yarışmasında Bülent Ateş'in tasarımı yapmış olduğu tasarımı ile birincilik alarak "Altın Pulu" ödülüne, 09.05.2012 tarihinde tedavüle sunulan, Bekir Gürge'nin tasarlamış olduğu "Türkiye'yi Ziyaret Edin" konulu anma pulumuz (Bkz. Görsel 2.7) ise ikincilik alarak "Gümüş Pulu" ödülüne layık görülmüştür (pulhane.com).



Görsel 2.2 Müzik, 2003  
<http://www.pulhane.com/PulSayfalari/p200310.html>



Görsel 2.3 Uluslararası Çöller ve Çölleşme Yılı, 2006  
<http://www.pulhane.com/KatalogSayfaları/k200610.html>



Görsel 2.4 Kültür Varlıklarımız, 2006  
<http://www.pulhane.com/PulSayfaları/p200717.html>



Görsel 2.5 Amasya Darüşşifasının 700. Yılı konulu, 2008  
<http://www.pulhane.com/PulSayfaları/p200805.html>



Görsel 2.6 Ormanlar, 2008  
<http://www.pulhane.com/PulSayfaları>



Görsel 2.7 Türkiye'yi Ziyaret Edin, 2011  
<http://www.pulhane.com/PulSayfaları>

## **Müzayedeler**

Müzayede, mülk ya da malların açık artırma ile satılmasıdır. Pul müzayedeleri, koleksiyoncuların koleksiyonlarındaki eksik parçaları tamamlayabilmesini için düzenlenen bir etkinliktir. Müzayedeler harici koleksiyonerler birbirleriyle takas veya internet üzerinden pul satışı yapan web siteleri aracılığıyla da koleksiyonlarını tamamlamaktadırlar. Pul toplayıp biriktirmek, uzun yılların emeği ile şekillenen bir hobidir.

## **2.2. PUL ÇEŞİTLERİ**

Pul, basıldığı ülkenin ekonomik durumu, tarihi, kültürel mirası ve daha birçok konuda mesaj taşıyan etkili bir iletişim aracıdır. Üzerinde taşıdığı görsel öğeler sayesinde çeşitli işlevleri bulunan pul, posta ücretlerinin ödenmesinin bir göstergesi olarak basılmasının yanında birçok farklı amaçla da basılmaktadır. Pul çeşitlerini basılma amaçlarına, konularına, şekillerine göre ve sıradışı pullar olmak üzere dört başlık halinde incelenebilir.

### **2.2.1. Basılma Amaçlarına Göre Pullar**

Pullar farklı amaçlarla; hazine pulu, sürekli posta pulu, anma pulu, yardım pulu ve ek değerli pul olmak üzere 5 farklı şekilde basılırlar.

#### **Hazine Pulu**

Geliri hazineye kalan pullardır. Hangi belgelere ne ölçüde yapıştırılacağı, ilgili kanunlarla belirtilir. Türkiye’de hazine pullarının kullanılmasına ‘Düyunu Umumiye’ tarafından ve damga resminin toplanması amacıyla 1880 yılında başlanmıştır (Düzenli & Kavuran, 2004, s. 191-192).

#### **Sürekli Posta Pulu**

Posta ücretlerinin ödenmesinde kullanılmak üzere basılan pullardır. Bunlara günlük pullar da denir. Çok sayıda ve çoğunlukla iki renkli olarak bastırılan pullardır. İhtiyaç hissedildikçe tekrar basıldıkları için bu pulları her zaman temin edebilirler (efilateli.com).

#### **Anma Pulu**

Belirli bir olay veya kişiyi anmak üzere çıkarılan ve üzerine genellikle o olay veya kişiyi anımsatacak tasarımlar yapılarak basılan pullardır. Baskı adedi azdır, posta işletmeleri tarafından belli sürede satışa sunulmaktadırlar (Düzenli & Kavuran, 2004, s. 191-192).

## **Yardım Pulu**

Hayır kurumlarının tüzüklerindeki hükümlere dayanılarak yardım toplamak amacıyla kendi adlarına bastırıp satışa sundukları pullardır. Bu pullar postada kullanılmış fakat geliri derneklere bırakılmıştır. Bu pulların başlıcaları ‘Muhacirun İanesi Pulları (1840)’, ‘Müdafaâf Milliye Cemiyeti Pulları (1918)’, ‘Kızılay Şefkat Pulları (1910)’, ‘Türk Hava Kurumu Pulları (1926)’, ‘Çocuk Esirgeme Kurumu Şefkat Pulları (1928)’dır (Düzenli & Kavuran, 2004, s. 191-192).

## **Ek Değerli Pul**

Posta ücretlerinin alınmasında kullanılmak ve ücretlere ek bir değer taşımak üzere, özel kanuna göre bastırılan pullara da ‘Ek Değerli Posta Pulları’ denir. Devlet, posta işletmelerine her yıl iki seri artılı pul çıkartma yetkisi ve yükümlülüğünü vermiştir. Pulların nominal değerlerine artı işaretiyle bir değer daha eklenmiştir (30+5 gibi). Bu ek değerden elde edilen gelir ‘Türkiye Kızılay Derneği’ne ve ‘Çocuk Esirgeme Kurumu’na yardım olarak verilmektedir (Pul, 2016).

### **2.2.2 Şekillerine Göre Pullar**

Posta pulları; zaman zaman basılma amacı ile bağlantılı olarak farklı geometrik formlarda basılabilmektedir. Bazen de pulun üzerinde, vurgulanmak istenen konu ile ilgili ayrıntılı şekilde görsel öge kullanılması gerekebilir. Tek bir pulun boyutu bu durumda yetersiz kalabilir. Boyutu küçük olan pulda; bir kişinin, bir objenin görünümünün ya da belirli bir coğrafi alanla ilgili çeşitli özelliklerin ayrıntılı biçimde bir bütün olarak gösterilmesi gerekebilir. Bu durumda tek bir pulun boyutunun yetersiz kalması halinde pul, bir bütünün parçası olarak tasarlanabilir (Yazıcı, 2010, s.321- 346).

Görsel 2.7’de görülen pullar 24 Mart 2014 tarihinde Hollanda tarafından basılmıştır. Gençlik Fileteli Günü’nü kutlamak için basılan pullar, genç koleksiyoncular için özel olarak tasarlanmıştır. Pieter Vos Office 75B tarafından tasarlanan iki illüstrasyon (turuncu kirpi ve mavi güvercin) doğaçlama çizimi ve eğlenceli kesimleriyle çocukları pul toplamaya teşvik etmek amacı ile tasarlanmıştır (postzegelblog.nl).



Görsel 2.7 Hollanda, 2014  
[http://www.stampcommunity.org/topic.asp?whichpage=10&TOPIC\\_ID=3122&](http://www.stampcommunity.org/topic.asp?whichpage=10&TOPIC_ID=3122&)

Görsel 2.8’ de, İngiltere’nin 2009 yılında tedavüle çıkardığı pul seti görülmektedir. Ünlü doğa bilimci Charles Darwin’in doğumunun 200. yıldönümü ve Türlerin Kökeni adlı eserinin 150. yıldönümünü kutlamak için basılan pul setinde Darwin’in çalışma alanı ile ilgili görseller içermektedir. Pulların üzerinde; (1st) Darwin’in portresi, (48p) zooloji, bir deniz iguanasının fotoğrafı, (50p) ornitoloji, Galapagos sakasının zaman içerisinde gaga şeklinin uğradığı değişimlerin ilüstrasyonu, (56p) jeoloji, Pasifik okyanusunda bulunan mercan adası fotoğrafı, (72p) botanik, bir arı orkidesi ilüstrasyonu ile ve (81p) antropoloji, orangutan fotoğrafı kullanılarak Darwin’in çalışma alanları yansıtılmıştır. Pullar Darwin’in çalışmalarının birbirine nasıl bağlandığını göstermek için yapboz şeklinde tasarlanmıştır (norvic-philatelics.co).



Görsel 2.8 Charles Darwin’in 200. Doğum Günü Anma Pulları, İngiltere, 2009  
[http://www.british-stamps.com/\\_images/stamps/9454.jpg](http://www.british-stamps.com/_images/stamps/9454.jpg)

### 2.2.3. Sıradışı Pullar

Pul, ait olduğu ülkenin kültürünü dünyaya tanıtmaya özelliği olan değerli bir kağıt olduğundan birçok ülkede, ülkeye karşı ilgiyi arttırmak için teknolojik gelişmelerden faydalanarak çeşitli pul üretim sistemleri denenmiştir. Farklı şekillerde, özel kesimli, hologramlı, üzerine ek maddeler ile ya da değişik materyallerin üzerine basılan bu pullar özellikle koleksiyonculara yönelik tasarlanmaktadır.

Filateli çevrelerinde sıradışı pul üretmesi sebebiyle çok iyi bilenen 'Bhutan' Himalayalar'ın doğu ucunda yer alan küçük bir ülkedir. Pulları alışılmış form ve malzemelerden farklı basması ile öncü olan Bhutan aynı zamanda bu pulların satışını ülkenin önemli bir gelir kaynağı haline getirmiştir (Toker, 2013, s.11-12). Filateli pazarına hitaben, tipik uluslararası tematik ve hatıra pullarını çelik folyo, ipek, altın rengi metal folyo, plastik kalıp gibi malzemelere basarak, özel şekilli, 3D, özel efektler, parfümlü mürekkep, pulların üzerinde gerçek gramofon kayıtları kullanarak dünyada pul basımında yenilikçi hareketi temsil etmiştir. 1973 yılında çelik folyo üzerine tasarlanan, yuvarlak formda plak şeklinde, yapışkanlı 'Bhutan Pulu' ile tasarlanmıştır (Bkz. Görsel 27). 'Bhutan Talking Stamps (Bhutan Konuşan Pul)' olarak adlandırılan bu pulda, Bhutan krallığının tarihi ile ülkenin resmi marşı gramafon yardımıyla çalınabilmektedir (Toker, 2013, s.11-12).



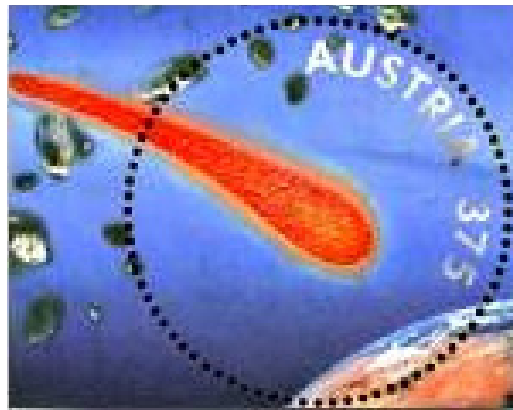
Görsel 2.9 Bhutan Talking Stamps (Bhutan Konuşan Pul), Bhutan, 1973  
[http://adelsouto.com/images/Bhutan\\_stamps.jpg](http://adelsouto.com/images/Bhutan_stamps.jpg)

Bhutan 2008 yılında fonograf pul geleneğini devam ettirerek dünyanın ilk CD-ROM pulunu basmıştır (Bkz. Görsel 28). Seride iki CD ROM vardır. İlk CD-ROM 'Bhutan: 100 Yıl' başlıklıdır ve hükümdarlık tarihini kutlamak için çıkartılmıştır. İkinci CD-ROM 'Doğa ile Uyum İçinde Bhutan' başlıklıdır ve Bhutan'ın çevresel çabalarını vurgulamaktadır. CD-ROM pul, koruyucu bir zarf ile gelmektedir (bhutanpostagestamps.com).



Görsel 2.10 Bhutan, 2008  
[http://lh6.ggpht.com/\\_hVOW2U7K4-M/TACwbzSKCII/](http://lh6.ggpht.com/_hVOW2U7K4-M/TACwbzSKCII/)

Sıradışı olarak nitelendirilebilecek önemli pul örneklerinden biri de 2006 yılında Avusturya'da basılmıştır. Pulun özelliği, üzerinde 0,03 gr göktaşı tozu bulunmasıdır (Bkz. Görsel 2.11). Pulun üzerindeki toz 2004 yılında Fas'ta bulunan 19 kilogramlık göktaşından elde edilmiştir. Göktaşı çok ince bir toz haline getirilerek özel bir yapıştırıcı ile pulun üzerine yapıştırılmıştır (stampsofdistinction.com).



Görsel 2.11 Avusturya, 2006  
<http://mentalfloss.com/sites/default/legacy/blogs/wp-content/uploads>

2008 yılında yine Avusturya 2 farklı sıradışı pul basmıştır. Görsel 2.12' de görülen pul hareketli görünüt içermektedir. Pul, 1998 yılında İsveç Dünya Kupası'ndaki tarihi bir anın tasviri şeklinde tasarlanmıştır. 7,5 cm genişliğinde (1.9 inç), 6.5 cm boyunda (2.6 inç) olan bu pula mevcut teknolojik imkanlar ile resim üstüne plastik prizmatik lens koyularak yaklaşık 3 saniyelik bir film oluşturulmuştur (stampofdistinction.com). Görsel 2.13'te görülen pul dünyanın ilk futbol topu malzemesinden yapılmış puldur. Avusturya pulu UEFA Avrupa Futbol Turnuvasını kutlamak amacıyla basılmıştır.

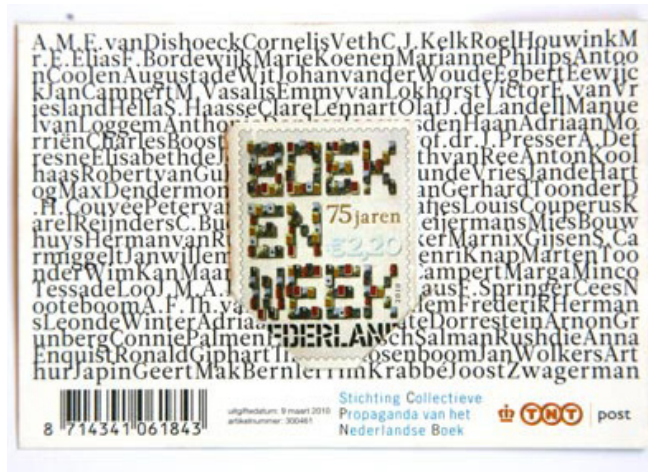


Görsel 2.12 Avusturya, 2008  
<http://www.thenewstrack.com/wp-content/>



Görsel 2.13 Avusturya, 2008  
<http://www.thenewstrack.com/wp-content/>

Diğer bir sıradışı pul örneği de Hollandalı tasarımcı Richard Hutten tarafından, 3x4 cm boyutunda, 8 sayfalı kitap şeklinde tasarlanan puldur. (Bkz. Görsel 31). Pul, 75. Kitap Haftası nedeni ile 2010 yılında Hollanda basılmıştır (Chin, 2010).



Görsel 2.14 Hollanda, 2010  
<http://www.gimmii.nl/opmerkelijk/richard-hutten-postzegel-boekje/>

### 2.3. İlk Gün Zarfı ve Damgası

“İlk Gün Zarfı-İGZ (ing. First Day Cover - FDC)” bir posta pulunun veya posta pulu serisinin satışa sunulduğu ilk gün zarfa yapıştırılarak damgalanması ile hazırlanan zarflara verilen addır” (İlk Gün Zarfı, 2013). Posta pullarının başka herhangi bir gönderide tekrar kullanılmaması için pul damgalanarak iptal işlemi yapılır. Bu iptal edilme işlemi için kullanılan farklı damga tipleri vardır. Bunlar günlük normal damga, özel gün damgası ve ilk uçuş damgasıdır.

Posta damgasının geçmişi, puldan çok daha eskidir. Henüz pulun kullanılmadığı prefilatelik dönemde, gönderilerin hangi posta merkezinden verildiğinin anlaşılması için posta damgaları kullanılmaktaydı. O günlerde kullanılan damgalar, filatelinin inceleme alanına dahil olup, bugün koleksiyoncular tarafından aranan nadir damgalardandır. (Damgalar, 2013)

Önemli bir olayı ya da kişiyi anma amaçlı çıkarılan posta pullarının, yalnızca pulun çıktığı gün, ait olduğu pul için kullanılan ve pulun teması ile ilişkili olarak hazırlanan posta damgalarına ‘ilk gün damgası’ denir. İlk gün özel damgası, aynı zamanda anı niteliğine sahiptir (tfd.org). İlk gün özel damgaları ve ilk gün zarfları koleksiyonerler için pulun kendisi kadar önemlidir.

21 Şubat 2003’de Belçika’da, Kazimir Malevich’in 125. doğum yıldönümü için pul (Bkz. Görsel 2.15), ilk gün zarfı (Bkz. Görsel 2.17) ve ilk gün damgası (Bkz. Görsel 2.16) yayınlanmıştır. İlk gün zarfı ve damgasının tasarımları Vladimir Terentyev ve Yuriy Toreev’e aittir.



Görsel 2.15 Belçika, 2003  
<http://heindorffhus.motivsamlar>.



Görsel 2.16 Belçika, 2003  
<http://www.belpost>.



Görsel 2.17 Belçika, 2003  
<http://www.belpost.by/eng/stamps/>

### 3. PULUN İŞLEVLERİ

Birincil işlevi gönderi ücretinin ödendiğinin göstergesi olan posta pulları, aynı zamanda dünyanın en uzak yerlerindeki kitlelere ulaşabilen evrensel bir görsel iletişim aracıdır. Pul toplumlar arası hareketliliğin bir göstergesi olarak, iletişim kurma görevini yerine getiren en küçük boyuttaki afiştir (Köhler, 1949). Üzerinde kullanılan semboller, sloganlar, resimler gibi anlatım araçlarını bulundurarak, gönderildiği ülkenin kültürü, medeniyeti, ekonomisi, fikir ve idealleri ile ilgili mesajlar taşırlar. Pul taşıdığı mesajlar ile birçok işlevi yerine getirmektedir. Ülkelerin turistik, ekonomik, kültürel tanıtımı, sanatçıları, devlet adamlarını, önemli tarihsel olayları anmak için kullanılmasıyla birlikte dini ve politik propoganda yapılmasını da sağlamaktadır. Pul, insanlarda sosyal farkındalık yaratmak, sergi, olimpiyat, fuar gibi organizasyonların duyurularını yapmak için de kullanılmaktadır.

#### 3.1. TURİSTİK TANITIM

Basıldığı ülkenin doğal güzelliklerini, kültürel miraslarını konu alan pullar turistik tanıtım yapmaya yönelik bir amaçta taşırlar.

1898 yılında Yeni Zellanda'nın çıkardığı pul, ülkenin doğal güzelliklerini ele alması açısından dünyada bir ilktir (Bkz. Görsel 3.1). Turistik tanıtım amaçlı basılan pulların erken dönem örneklerinde çoğunlukla ilgili ülkenin dünya çapında bilinen yerlerinin kullanıldığı görülür. Örneğin, Türkiye'nin Haliç'i (Bkz. Görsel 3.2), Mısır'ın Piramitler'i ve Sfenksler'i (Bkz. Görsel 3.3) kullandığı pul tasarımları vardır. Daha sonraları ise pullarda daha az tanınan doğal güzelliklerin tasvirleri kullanılarak bu bölgelere de turist çekmeye çalışılmıştır. Birçok ülke pulu turistik promosyon bilinci ile basmıştır.



Görsel 3.1 Wakatipu Gölü  
Yeni Zellanda, 2003  
<http://completestamp.co.nz>



Görsel 3.2 Haliç  
Osmanlı Devleti, 1917  
<https://www.delcampe.net>



Görsel 3.3 Sfenks  
Mısır, 1879  
<http://www.stampcommunity.org>

1932 yılında Hollanda, turizmi teşvik etmek için ‘Salve Hospes’ adında özel pul serisi çıkarmıştır. (Bkz. Görsel 3.4) Pullarda tipik Hollanda manzaraları kullanılmıştır. Tasarımı Paul Schuitema’ya ait pullar, bu bölgelere ziyaretçi çekmek amacıyla basılmıştır. İngiltere kolonilerinin güzel manzaralarını pullarda resmederek hem filatelistlerin hemde turizm sektörünün ilgisini çekmek amacı ile Hollanda, Fransa, Portekiz, İspanya ve Belçika gibi Avrupa ülkeleri ile rekabet içerisine girmiştir.



Görsel 3.4 Salve Hospes Pul Seti  
Hollanda, 1932  
<http://www.worthpoint.com/worthopedia/10872>

Turistik temalı pullar, dünya üzerinde yüzlerce ada isminin duyurulmasını sağlamıştır. Pasifik-Fiji (Bkz. Görsel 3.5), Pitcairn Adası (Bkz. Görsel 3.6), Yeni Kaledonya ve Nauru bunlara birkaç örnektir. Hava yolu ulaşımının gelişmesi seyahat sürelerini azaltarak uzak ve zor noktalara gidebilme olanağı sağlamıştır. Bu olanak sayesinde Jamaika (Bkz. Görsel 3.7), Trinidad (Bkz. Görsel 3.8) gibi uzak güzergahlar da turist çekmek amacıyla pullar bastırmıştır.



Görsel 3.5 Fiji Adası, 1938  
<http://www.linns.com/news/world-stamps>



Görsel 3.6 Pitcairn Adası, 1940  
<https://upload.wikimedia.org/wikipedia>



Görsel 3.7 Jamaika, 1956  
<http://www.engravedstamps.net>



Görsel 3.8 Trinidad&Tobago, 1958  
<https://www.catawiki.com/catalog>

1984 yılında Ronald Maddox tarafında tasarlanan pul setinde, İngiltere'nin belirli bölgelerinde (Liverpool, Purhan, Bristol, Perth) gerçekleşen kentsel dönüşüm projesi kapsamında yenilenen yapılar gösterilmektedir. Basılan bu pul seti ile yapıların son halleri gösterilerek cazip hale getirmek ve bölgeye ziyaretçi çekmek amaçlanmıştır (Bkz. Görsel 3.9).



Görsel 3.9 İngiltere, 1984  
<http://www.collectgbstamps.co.uk>

Posta pullarının üzerinde kullanılan haritalar ve manzalar ülke ya da şehirlere bir imaj yaratarak turizm endüstrisini geliştirmiştir. Böylece pul doğal güzelliklerin bütün dünyaya duyurulması için bir araç olurken, özellikle sınırlı doğal kaynaklara ve endüstriye sahip ülkelerin, turistik tanıtım için çıkardıkları pullar filatelistlerin de ilgi odağı haline gelerek, ülkelerinde pulu döviz kazancı açısından önemli bir kaynak haline de getirmiştir.

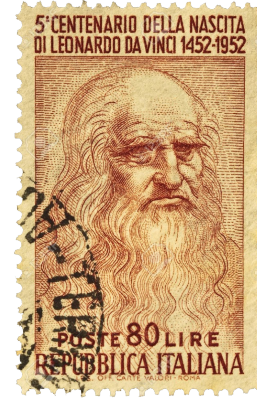
### 3.2. KÜLTÜREL TANITIM

Pul zaman içerisindeki gelişmelerle ülkelerin sanat ve kültürlerini dünyaya tanıtmaya işlevini üstlenmiştir. Kültürel tanıtım alanı; resimden müzik ve mimariye, sanatçılar ile sanat akımlarına, prehistoriadan müzelere, edebiyat ve folklordan anıtlara, tiyatrodan dini yapılara ve daha benzeri birçok alanı kapsamaya nedeniyle pulu ele alınan konu açısından çeşitlendirmektedir. “Ulaştıkları ülke insanlarına, ülkelerinin sanat ve kültürlerinden mesajlar veren özelliklerini kazanmışlardır” (Begeç & Çelebelik, 2002, s.3). Neredeyse her ülke yurtdışında tanıtımını ve kültürünü göstermek için pulları bir araç olarak kullanmaktadırlar. Bu amaçtan yola çıkarak ülkeler ünlü şairlere, müzisyenlere, eğitimcilere, yazarlara, sanatçılara, mucitlere ve bilim adamlarına yer veren pullar tasarlamışlardır.

İtalya, Norveç, Fransa çoğunlukla pulları kültürel tanıtım için kullanmaktadır. Örneğin İtalya, Roma'da ki eserlerin büyük bir çoğunluğunun kendisine ait olması, Vatikan şehrinin yapılarını tasarlaması, döneminin devlet sanatçısı ünvanına sahip, barok ressam, heykeltıraş ve mimar olan C. L. Bernini'nin 300. ölüm yıldönümü anısına, sanatçıyı onurlandırmak için 1980 yılında (Bkz. Görsel 3.10), ünlü rönesans sanatçısı ve bilim adamı olan Leonardo da Vinci'nin 500. Doğum gününü anma amaçlı 1952 yılında pul bastırmıştır (Bkz. Görsel 3.11).

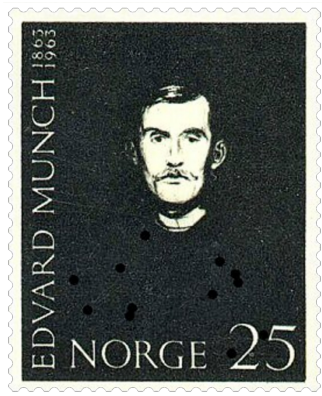


Görsel 3.10 Vatikan, 1984  
<http://www.collectgbstamps.co.uk>



Görsel 3.11 İtalya, 1952  
<http://www.collectgbstamps.co.uk>

Önemli ekspresyonist ressam olan Norveçli Edvard Munch'un 100. Doğum günü anısına Norveç tarafından 1963 yılında görsel 3.12' deki pul basılmıştır. Her yıl, her yüzyılın ünlü Fransızlarına yer vererek dizi pullar çıkaran Fransa, 1944 yılında çıkarttığı 17. yy. setinde yazar Moliere, mimar Mansart, matematikçi ve fizikçi Pascal, general Conde, Fransa'nın en uzun süre tahtta kalan kralı Louis XIV ve iktisatçı Colbert tasvir edilmiştir (Stoetzer, 1935, s.6).



Görsel 3.12 Norveç, 1963  
<http://heindorffhus.motivsamlar>



Görsel 3.13 Fransa, 1944  
<http://www.ebay.co.uk/itm/EBS>

Ülkeler, pullarında ünlü insanları tasvire ek olarak, kültürel kimlik ve kültürel miraslarını tanıtmak için pullarda sanat eserleri, sergiler, arkeolojik alanlar, müzeler ve tarihi olayları da ele almışlardır. Emprestyonizm akımının öncülerinden olan Fransız ressam Claude Monet'in ünlü 'Sunrise (Gün Doğumu)', tablonun 1874 yılında Paris'te yapılan ilk izlenimcilik sergisinde sergilenmesinin 100. Yılı anısına 1974 yılında Monako tarafından pula bastırılmıştır (Bkz. Görsel 3.14). 1999 yılında Fransa, Fransız Devrimi'nin sembolü kabul edilen, Fransız romantik dönem ressamı Eugene Delacroix'in 'Liberty Leading The People (Halka Yol Gösteren Özgürlük)' tablosu sanatçının 200. Doğum Günü anısına pula basmıştır (Bkz. Görsel 3.15).



Görsel 3.14 Sunrise (Gün Doğumu)  
Monaco, 1974  
<http://heindorffhus.motivsamlar.dk>



Görsel 3.15 Liberty Leading The People  
(Halka Yol Gösteren Özgürlük), Fransa, 1999  
<http://heindorffhus.motivsamlar.dk>

19. yy'da arkeologlar tarafından, Fransa'daki Lascaux ve Altamira mağaralarının duvarlarında keşfedilen resim sanatının ilk örneklerinden olan resimler, mağara sanatının birer ürünü olup günümüze kadar gelmiştir (Gombrich, 1992, s.41). 2006 yılında Fransa' da tedavüle çıkarılan görsel 3.16' daki pulda, UNESCO' nun dünya mirası olarak ilan ettiği 'Grotte de Rouffignac' mağarasının duvarlarında bulunan resimler bulunmaktadır. Pul, gravür ustası Jacky Larrivière tarafından uygulanmış ve mağaranın ziyaretçilere açılmasının 50. yıl dönümü için basılmıştır.



Görsel 3.16 Fransa, 2006  
<http://colnect.com/en/stamps/stamp/157207>

Belçika bastığı pullar ile kültür mirası hakkında bilgi aktarımı yapan bir başka ülkedir. Roman Sanatı'nın önemli örneklerinden olan Belçika'daki Tournai Katedrali, 1971 yılında Belçika'nın çıkarmış olduğu pulda kullanılmıştır (Bkz. Görsel 3.17). Pulu Herman Verbaere tarafından tasarlanmış ve gravür ustası Paul Verheyden tarafından uygulanmıştır. Tournai Katedrali, 2000 yılında UNESCO tarafından kültür mirası olarak ilan edilmiştir.



Görsel 3.17 Belçika, 1971  
<http://heindorffhus.motivsamlar.dk/arthistory>

Avusturya pullarının büyük çoğunluğunda müzisyenler, mimarlar, ressam, askerler, şehirler, şairler, mucitler ve doktorlar konu edilmiştir. Görsel 3.18' de görülen pul, 2010'da Avusturyalı dışavurumcu ressam Egon Schiele'nin doğumunun 120. yılı için, görsel 3.19' da bulunan pul 1984 yılında, Mendel Kalıtım Yasaları'nı ortaya koyan genetik bilimci Gregor Mendel'in ölümünün 100. yılında bilim adamını anmak için Avusturya'da yayınlanmıştır.



Görsel 3.18 Avusturya, 2010  
<http://thumbs.ebaystatic.com/images>



Görsel 3.19 Avusturya, 1984  
<https://library.uthsc.edu/exhibits>

Almanya, 1977-1981 yılları arasında Alman mucitleri tasvir eden pul serileri çıkarmıştır. Hollanda ressam Van Gogh'u, İspanya yazar Cervantes' i anma pulları çıkarmıştır.

Basılan tüm bu pullar ünlü kişileri hatırlatan, ülkelerin kültürel ifadesidir. Görsel 3.20'de, Almanya'nın 1977-1981 yılları arasında her yıl düzenli çıkarmış olduğu pul setinden bir örnek görülmektedir. Pullar, bilim adamlarını onurlandırmak için doğum günlerinde çıkarılmıştır. Görsel 3.20'deki 10pf değerindeki pulda atom fizikçisi Heinrich Georg Barkhausen (1881-1956), 25 pf değerindeki pulda matematikçi Julius Wilhelm Richard Dedekind (1831-1916) ve 50pf değerindeki pulun üzerinde de botanikçi olan Adelbert von Chamisso (1781-1838) portresi ve çalışma alanlarına atıf yapan görseller bulunmaktadır. Pulların tasarımı Gerhard Stauf'a aittir.



Görsel 3.20 DDR, 1981  
<http://press-files.anu.edu.au/downloads/press/p311431>

2015 yılında Hollanda, ressam Van Gogh'un 125. ölüm yıldönümünü anmak için sanatçının eserlerinin bulunduğu 10 puldan oluşan pul seti çıkarmıştır (Bkz. Görsel 3.21). İspanya ise 2005 yılında yazar Cervantes'in ünlü eseri Don Kişot'un yayımlanmasının 4. yüzyılını kutlamak için eserdeki çeşitli bölümlerini tasvirlerini içeren, 4 puldan oluşan bir seri çıkarmıştır (Bkz. Görsel 3.22).



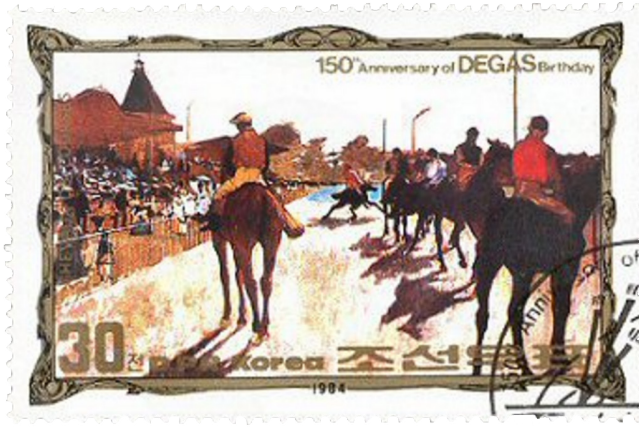
Görsel 3.21 Hollanda, 2015  
<https://www.postnl.nl/en/Images/postzegel>



Görsel 3.22 İspanya, 2005  
<https://filostamp.files.wordpress.com>

Ülkelerin, bilim, sanat ve edebiyat tarihine katkısı olan kişileri ve onların bıraktığı kültürel mirası pullarda konu olarak ele alması aynı zamanda bir kültür alışverişinin gerçekleşmesini sağlamaktadır. Dünya'ya mal olmuş kişilere ve eserlerine sadece kendi ülkeleri tarafından basılmış pullarda değil, farklı ülke pullarında da rastlamak mümkündür.

Kuzey Kore, Fransız ressam Edgar Degas'ın 150. Doğum günü (Bkz. Görsel 3.23); Grenada, Fransız ressam Henry de Toulouse-Lautrec'in 75. ölüm yıl dönümü (Bkz. 3.24); Nikaragua, İtalyan rönesans heykeltıraşı ve ressamı Michelangelo'nun 500. doğum günü anısına (Bkz. Görsel 3.25) çıkardıkları pullar ile sanata verdikleri değeri ve duyarlılığı göstermeyi amaçlamışlardır.



Görsel 3.23 Kore, 1984  
<http://heindorffhus.motivsamlar.dk>



Görsel 3.24 Grenada, 1976  
<https://www.catawiki.com/catalog>



Görsel 3.25 Nigaragua, 1974  
<http://heindorffhus.motivsamlar.dk>

### 3.3. EKONOMİK TANITIM

Birçok ülke pulları ekonomik, sanayi ve teknoloji alanlarındaki gelişmişliğini tanıtmaya amacıyla kullanılmaktadır. Her ülkenin ekonomik istikrarı bazı temel tarım ürünlerine, sanayisine ve teknolojik gelişmelere bağlı olduğu için ekonomik tanıtım amacı ile tasarlanan pullarda bunların konu edilmesi doğal bir durumdur. Erken dönem pullarında, ülkeler ekonomik tanıtımlarını dönemin gelir kaynakları olan hayvancılık, tarım, maden gibi konular üzerinden yaptığı görülmektedir.

Arjantin, ülkesindeki et, yün, şeker, petrol ve pamuk zenginliğini gösteren çeşitli pullar yayınlamıştır (Bkz. Görsel 3.26, 3.27). Şili pullarında maden zenginliği, özellikle nitrat ve bakır tasvir etmiştir. Kolombiya, Brezilya, Venezuela, Ekvador ve çeşitli Orta Amerika ülkeleri pullar üzerindeki tasarımları ile kahve reklamı yaparken Küba tütün (puro) ve şeker endüstrisini gösteren pullar basmıştır (Bkz. Görsel 3.28, 3.29, 3.30). Nerdeyse her milletin kendi ürünleri veya endüstri, maden, iş tanıtımı ile ilgili basmış olduğu pullar vardır.



Görsel 3.26 Arjantin, 1936  
<http://www.lbdphilately.com>



Görsel 3.27 Arjantin, 1936  
<http://www.stampcommunity.org>



Görsel 3.28 Küba, 1938  
<https://www.pinterest.com/pin>



Görsel 3.29 Kolombiya, 1940  
<http://previews.123rf.com/images>



Görsel 3.30 Brezilya, 1938  
<http://4.bp.blogspot.com/>

Sanayi devrimi ve teknolojik gelişmeler; makineleşmeye ve endüstriyel alanda yeniliklere olanak sağlamıştır. Ülkelerin gelir kaynaklarının çeşitlenmesi ekonomik tanıtım amacı ile basılan pullara yansımıştır. Sergi, fuar duyuruları, ekonomik kalkınma planları ve teknoloji - endüstri ilişkisi pullarda gösterilmiştir. Hindistan, Fransa, Türkiye, sanayi fuarlarını ve sergilerini duyurmak amacıyla (Bkz. Görsel 3.31, 3.32, 3.33), Kore dönemsel ekonomik kalkınma planlarını göstermek (Bkz Görsel 3.34), Amerika bilim-endüstri ilişkisini vurgulamak amacıyla pullar yayınlamışlardır (Bkz Görsel 3.35).



Görsel 3.31 Endüstri Fuarı  
Hindistan, 1961  
<http://previews.123rf.com/>



Görsel 3.32 Milli Sanayi Sergisi  
Türkiye, 1958  
<http://c8.alamy.com/comp/EYJ543>



Görsel 3.33 Dünya Makine Sergisi  
Fransa, 1975  
<http://www.issouire-philatelie.com>



Görsel 3.34 5 Yıllık Ekonomik Kalkınma Planı  
(İhracat), Kore, 1972  
<https://tr.pinterest.com/pin/441493569703>



Görsel 3.35 Bilim & Endüstri  
Amerika, 1983  
Tasarım: Saul Bass  
<http://katranpress.com/collection>

### 3.4. DİNİ MİSYONERLİK

Pul çeşitli şekillerde dini misyonerlik için de kullanılmıştır. Vatikan, hristiyan inancının yayılması için pulun değerinin farkında olmuştur. “Örnek olarak, Papa Pius XI ve Papa Pius XII portrelerinin pullara basılmasını gösterebiliriz (Bkz. Görsel 3.36, 3.37). İkinci Dünya Savaşı sırasında, İsa Mesih’i gösteren pullar set şeklinde, savaş esirlerine yardımı teşvik için basılmıştır” (Stoetzer, 1953, s.8) (Bkz. Görsel 3.38).



Görsel 3.36 Papa Pius XI  
Vatikan, 1929  
<https://upload.wikimedia.org>



Görsel 3.37 Papa Pius XII  
Vatikan, 1940  
<https://s-media-cache-ak0.pinning>



Görsel 3.38 Mesih İsa  
Vatikan, 1942  
<http://www.bmastamps2.com>

Vatansever semboller ve büyük dini figürler kullanılarak tasarlanan pek çok pul yayımlanmıştır. Avusturya 1933 yılında, Osmanlı Devleti’ne karşı kazandığı Viyana zaferini ve hristiyan inancı savunmalarının 250. yıl dönümü anısına pullar çıkarmışlardır (Bkz. Görsel 3.39, 3.40). Görsel 3.39’de görülen pulda Osmanlı askerlerine karşı savaşan rahip Marco D’Aviano’nun portresi, Görsel 3.40’daki pulda ise Viyana şehrinden bir manzara bulunmaktadır.



Görsel 3.39 Rahip Marco D’Aviano  
Avusturya, 1933  
<http://colnect.com/en/stamps/stamp/>



Görsel 3.40 Viyana  
Avusturya, 1933  
<http://colnect.com/en/stamps/stamp/>

### 3.5. POLİTİK PROPOGANDA

Pulun kendisi kullanım amacına göre ideal bir propaganda aracı olabilir. Pulların üzerinde siyasi, tarihsel, ideolojik, bölgesel ve milliyetçi mesajlar içermesi; totaliter ve otoriter rejimlerin, siyasi sıkı denetim süresinde, pulları propaganda aracı olarak kullanımının göstergesi durumundadır. “Robin Gates Elliot’a göre böyle ülkelerde posta pulu devletin kontrolü altında olduğu için tasarım sürecine de doğrudan müdahale hakkına sahipti. Renk, tipografi ve biçimsel unsurlara etken olarak tasarım sürecini tek elden kontrol altında bulundurmaktaydı” (Toker, 2013, s.32).

Sovyetler Birliği 1917 de başlayan yeni rejim ile beraber düzenli çıkarmış oldukları pul setlerini, önceleri sadece Sovyetler Birliği içerisinde kullanılmak üzere basmıştır. Ulusal mesajlar ileten bu pullarda işçi, kızıl asker ve köylü olmak üzere 3 farklı sınıftan insan stilize edilerek yüceltilmiştir (Bkz. Görsel 3.41).



Görsel 3.41 Sovyetler Birliği, 1923  
<http://soviet-art.ru/first-soviet-stamps/>

Daha sonraları Sovyetler Birliği’ni yurt dışında tanımak üzere basılan pullarda devrimci sahneler (1825, 1905, 1917, Potemkin), Bolşevik takipçilerinin büyük kitle toplantıları gibi konular tasvir edilmiş ve o dönemki rejimin kalkınmasını göstermek adına boyutları daha büyük pullar basılmıştır (Bkz. Görsel 3.42).



Görsel 3.42 1917 Kasım Devrimi, Sovyetler Birliği, 1942  
Boyut: 8 x 9 cm  
<http://www.stamprussia.com/849b.jpg>

Sovyetler Birliği, 2. Dünya Savaşı yaklaşıkça gövde gösterisi yaparcasına kendi askeri kuvvetlerini konu alan ve yücelten pullar basmıştır. Pullar, bomba atan askerler, savaş uğakları gibi tasvirlerle yer verirken aynı zamanda savaşın geri planında ęalıřan işçileri onurlandıran pullar da basmıştır (Bkz. Görsel 3.43). Sovyetler Birliği Amerika ile iyi ilişkilerini vurgulamak için Tahran Konferansı'nın anısına da pul basmıştır (Bkz. Görsel 3.44).



Görsel 3.43 Sniper  
Sovyetler Birliği, 1942  
<http://www.stamprussia.com/ww2.htm>



Görsel 3.44 Teheran Konferansı,  
Sovyetler Birliği, 1943  
<http://www.stamprussia.com/ww2.htm>

Yurt dışında olumlu bir Sovyetler Birliği imajı yaratmak için pullar üzerinde Tolstoy, Puskin gibi önemli Rus sanatçılarının portreleri tasvir edilmiştir (Bkz. Görsel 3.45, 3.46). 1917'den beri komünist propogandası yapan Sovyetler Birliği pullarında bazı durumlarda ulusalcı yaklaşımlar da görölmektedir. Bu dualizme örnek olarak 2. Dünya Savaşı askeri kuvvetler setini ve ünlü Rusları onure eden pullar gösterilebilir.



Görsel 3.45 Puskin,  
Sovyetler Birliği, 1937  
<http://www.stamprussia.com>



Görsel 3.46 Tolstoy,  
Sovyetler Birliği, 1960  
<https://en.wikipedia.org/wiki/List>

1945 yılından sonra Sovyetler Birliği'nin uydu ölkelerinin pullarında da komünist propogandası görölmektedir.

Çek pullarında Stalin (Bkz. Görsel 3.47), Lenin, Gottwald görülükten, Macaristan pullarında devlet adamları tasvirlerinin yanında Bolşevik Devrimi anma pulları görülmüştür (Bkz. Görsel 3.48).



Görsel 3.47 Stalin,  
Çekoslovakya, 1954  
<http://www.stampcommunity.org>



Görsel 3.48 Bolşevik Devrimi 34. Yılı,  
Macaristan, 1951  
<http://www.ebay.com/itm/HUNGARY>

Almanya, ulusal sosyalist hükümet döneminde aynı Sovyetler Birliği gibi pullarını propoganda amaçlı kullanmıştır. Basılan bu pullar tüm ülke genelindeki postanelerde kullanılmak üzere çıkartılmıştır ve pullarda Prusya ruhu simgelenmiştir. Rejimin yeni başarılarını göstermek ve halkı etkisi altına alabilmek için pullarda Hitler konuşmaları ve Hitlerin sloganları yer almıştır. Aynı zamanda her yıl Hitler'in doğum gününde, bu günü kutlamak için pullar basılmıştır.

1940 yılında Naziler, iyi oldukları alanların propogandasını yapmak için bir pul serisi çıkarmıştır (Bkz. Görsel 3.49). Çıkardıkları pul serisi ile Naziler, endüstriyel güçlerini, spor, barınma hizmeti ve fuar etkinlikleri alanlarındaki başarılarını göstermeyi hedeflemişlerdir.



Görsel 3.49 Leipzig Fuarı,  
DDR, 1940  
<http://www.allstamp.net/mm5/merchant>

Görsel 3.50'deki pul 1938'de, Avusturya'nın, Hitler'in çağrısı üzerine seçim ile Almanya'ya katılmasını ve Almanya-Avusturya ortaklığını kutlamak için basılmıştır. Pulun üzerinde 'Ein Volk, Ein Reich, Ein Führer (Tek Halk, Tek Devlet, Tek Yönetici)' sloganı bulunmaktadır. 1940 yılında Hitler'in doğum gününü kutlamak için basılan pulda ise Hitlere çiçek uzatan bir kız çocuğu ile olan ünlü bir fotoğrafı kullanılmıştır (Bkz. Görsel 3.51). Hitler'in, çocuklar ve anneleri ile bir çok fotoğrafı bulunmaktadır ve bu fotoğraflar Naziler tarafından propoganda amaçlı çokça kullanılmıştır. 1945 yılında basılan, üzerinde 'Ein Volk steht auf (Halk Ayakta)' sloganı yer alan pul, Doğu Prusya'da Rusya'ya karşı savaşan askerleri onurlandırmak için yayınlanmıştır (Bkz. Görsel 3.52).



Görsel 3.50 DR, 1938  
<http://www.allstamp.net/mm5>



Görsel 3.51 DR, 1940  
<http://research.calvin.edu>



Görsel 3.52 DR, 1945  
<http://research.calvin.edu>

Bu faşist dönemde pulların etkili bir propoganda aracı olduğunu farkında olan ülkelerden biri de İtalya'dır. Mussolini kontrolünde olan İtalya, pullarında güçlü bir Roma imajı yaratmak için milletin kültür ve tarihine büyük katkılar sağlamış Orta Çağ'ın şanlı İtalyanlarına yer vermiştir (Bkz. Görsel 3.53, 3.54).



Görsel 3.53 İtalya, 1935  
<http://bigblue1840-1940.blogspot>



Görsel 3.54 İtalya, 1929  
<http://bigblue1840-1940.blogspot>

Faşist dönem İtalyan pullarında faşizmin gücü tasvir edilirken, pullarda yüce Sezar'dan liderlere, sloganlar içeren pullar bulunmaktadır. 1932 yılında Mussolini heykelinin tasvir edildiği, üzerinde 'Se, avanzo, seguitemi! (Öncüysem, beni takip et!)' sloganı yazan pul faşist propaganda yapan İtalyan pullarına örnek olarak verilebilir (Bkz. Görsel 3.55).



Görsel 3.55 İtalya, 1932  
<http://bigblue1840-1940.blogspot>

Savaş denince akla ilk gelen görüntüler silahlı adamlar, ağır silah görüntüleri olsa da aynı zamanda ulusların arasındaki psikolojik çatışmalar da savaş kavramının içerisinde yer almaktadır. Ulusların sergiledikleri güçlü duruş hem muhaliflerde tedirginlik yaratmak hem de sivillerde bir etki bırakmaktadır. Pul üzerinde oluşturulan mesajlar, bir kişi ya da bir olay ile ilgili geniş kitlelerin algısına olumlu veya olumsuz yön vermeye yaramaktadır. Amaç direkt veya dolaylı yoldan mesajı, içeriği açık ya da kapalı yöntemlerle bilince ve bilinçaltına yerleştirmek ve aktarımını sağlamaktır.

Özellikle II. Dünya Savaşı yıllarında, dönemin en düşük maliyetli iletişim aracı olan pulun, etkili bir reklam ve propaganda işlevi gördüğü ciddi ölçüde farkedilmiştir. Yazılı haberleşmenin yaygın olduğu bu dönemlerde az bir maliyetle dünyanın diğer bir ucuna gidecek gönderinin üzerinde bulunan bu küçük afiş, içerdiği mesajları çok uzaktaki kitlelere bile ulaştırmaktaydı (Toker, 2013, s.11-12).

Görsel 3.57'de örnekteki propaganda pulu, 'Sachsenhausen' toplama kampında 1944'de Naziler tarafından üretilmiştir. Pul, 1935 yılında, üzerinde İngiltere Kralı 'V. George'un' portresi bulunan, kralın 25. yıl dönümü anısına çıkarılan pulun (Bkz. Görsel 3.56) sahtesidir.

Naziler pulda İngiltere Kralı 'V. George'un portresini 'Joseph Stalin'nin portresi ile değiştirerek, 'David'in Yıldızı' ile 'Sovyet Çekiç' ve 'Orağını' yerleştirmişlerdir. Savaşın bu sahtecilik ekipleri suçu doğrudan Yahudi halkının omuzlarına yüklemişler ve Stalin ile Nazizim düşmanlığını ilişkilendirmişlerdir.



Görsel 3.56 İngiltere, 1935  
<http://www.stampboards.com>



Görsel 3.57 Sachsenhausen, 1944  
<http://www.stampboards.com>

Altındaki örnekte (bkz. Görsel 3.58) verilen bu sahte pul, 1944 yılında Roma'da basılmıştır. Düşmanı zayıflatmak amacı ile Nazi karşıtı propaganda içeren mektuplara uygulanarak uçaklardan dağıtılmıştır. Pulda, Hitler portresi ölümü simgeleyen kafatası ile birleştirilmiş ve 'Yıkık Lider' yazısı kullanılmıştır.

Sovyetler Birliği'nin 1968 yılında çıkarmış olduğu görsel 3.59'deki pul, 1939 yılında 'Kurtuluş Ordusu' propagandası yapılması amacıyla tasarlanan, bir asker ile bir köylünün öpüştüğü bir afiştir. Afiş, pul boyutunda basılarak Sovyet propagandasının yapılması amaçlanmıştır. Sovyet propagandasına göre 'Kızıl Ordu'nun' Polonya köylülerine özgürlük getireceği, Ukrayna-Belçika kardeşliğine katkıda bulunmaktadır. Pul, Polonya'nın müşterek Nazi-Sovyet işgali sonrasında yayınlanmıştır.



Görsel 3.58 Roma, 1944  
<http://www.stampboards.com>



Görsel 3.59 Sovyetler Birliği, 1968  
<https://www.quotas.de/en/2015>

Propaganda pullarına bir başka örnek de İngilterenin 1944’de Hitler ve Mussolini müttefikliğine karşı çıkarmış olduğu pullardır. Görsel 3.58’de İtalya tarafından basılan pulun (sol-üst) orijinali, sol-altta ise İngiltere’nin üzerinde bir parodi yaptığı pul bulunmaktadır. Pulda Mussolini ve Hitlerin portrelerindeki ifadelerinde değişiklik yapılmıştır. Homurdanan bir Hitler ve şaşkın Mussolini tasvir edilerek pulda ortada altta bulunan ‘Due popoli una Guerra (İki Halk, Tek Savaş)’, yazısı ‘Due popoli un Führer (İki Halk, Tek Lider)’ ile değiştirilmiştir. Görsel 3.60’de sağ- üstte görülen pul İtalya’nın çıkarmış olduğu orijinal puldur. Sağ altta bulunan pul ise İngiltere’nin orijinal pul üstünde değişiklikler yaparak çıkarmış olduğu sahte puldur. Pulun rengi değiştirilerek, ‘Poste Italiane (İtalyan Postası)’ yazısının yerine gotik harflerle ‘Zwei Wölker, Ein Krieg (İki Halk, Tek Savaş)’ yazılarak para birimi gösterilmeden basılmıştır.



Görsel 3.60 İngiltere Anti İtalyan Propoganda Pulları, 1941  
<https://www.psywar.org/psywar>

İngiltere’nin 1943 yılında çıkarmış olduğu bir diğer propoganda pulunda da Hitler’le alay edilmektedir. 1938 yılında Hitler’in ‘Kış Yardımı’ için çıkardığı Görsel 3.61’da (sol) orijinali görülen pul ile ilgili bir parodi yapılarak Alman askerinin zorla para topladığını gösteren bir illüstrasyonla sağdaki pul basılmıştır.



Görsel 3.61 İngiltere, 1942  
<http://www.forgery.de/pf1002/PF1003.jpg>

### 3.6. BİLGİLENDİRME VE BİLİNÇLENDİRME

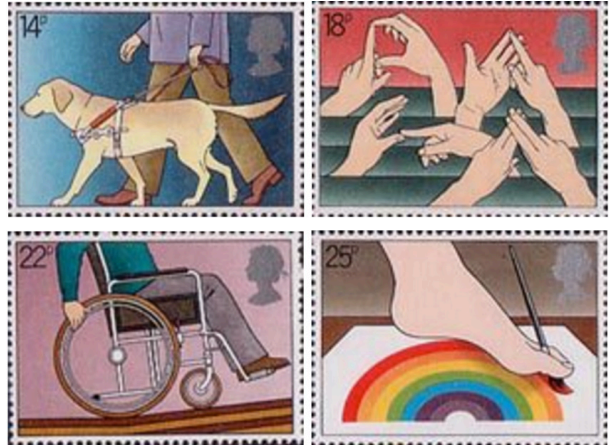
Pullar, insanlarda sosyal farkındalık yaratmak, olumlu eyleme teşvik etmek ya da kişileri hastalıklar, enerji tasarrufu, organ bağıışı, engelli vatandaşların sorunları, nesli tükenen hayvanlar gibi bir çok konuda sosyal bilinç oluşturulması amacı için de basılmaktadır.

Görsel 3.62 ve Görsel 3.63'deki örnek pullar engelli insanların sorunlarına dikkat çekmek ve insanları bilinçlendirmek amacıyla basılmıştır. Hindistan 1974 yılında, zihinsel engelli insanların sorunlara dikkat çekmek için bir pul basmıştır (Bkz. Görsel 3.62). Shri Benoy Sarkar tarafından tasarlanan pulda siyah-beyaz silüet olarak bir çocuk yüzü ve kırmızı spiralden oluşturulmuş bir insan kafası kullanılmıştır.

1981 yılında İngiltere Uluslararası Engelliler Günü'nde bir pul serisi çıkarmıştır (Bkz. Görsel 3.63). John Gibbs tarafından tasarlanan pullarda engelli bireylerin sosyal hayattaki sorunları ele alınmaktadır. Pul serisiyle insanlarda empati ve anlayış yaratmak, engellilerin sorunlarına dikkat çekmek amaçlanmıştır.



Görsel 3.62 Hindistan, 1974  
<http://images.google.de/imgres>



Görsel 3.63 İngiltere, 1981  
Scott, 1995, s.104

2014 yılında İsrail'in çıkarmış olduğu pulda ise duyma engellilere yönelik tehditlere karşı insanları bilinçlendirmek, farkındalık düzeyini arttırmak hedeflenmiştir. Pul'un tasarımı için 'dostluk', 'teşekkür ederim', 'güle güle', 'öpücük' ve 'merhaba' anlamına gelen işaret dili fotoğrafları kullanılmıştır (Bkz. Görsel 3.64).



Görsel 3.64 İsrail, 2014  
<http://www.timesofisrael.com/stamps>

1997 yılında Amerika'da, satış amacı belirli bir konuda para toplamak olan yarı posta pulu kanunu çıkarılmıştır. 1998 yılında Amerika Posta servisi kontrolünde çıkarılan ilk yarı postal pulu göğüs kanseri araştırmalarına maddi destek olması amacı ile basılmıştır. Görsel 3.65'deki pulun tasarımı Ethel Kessler tarafından yapılmıştır. Whitney Sherman tarafından yapılan illüstrasyonda sanki kendi kendine meme muayenesi yapmaya hazırlanan bir kadın görülmektedir. 'Fund the fight, Find a cure (Mücadeleye Yatırım Yap, Tedaviyi Bul)' sloganı ile görsel tamamlanmıştır. İnsanlarda bilinç yaratmak amacıyla basılan başka bir pul örneği de Avustralya'nın 2008 yılında yayımladığı puldur. Çıkarılan pul ile organ bağışının önemi vurgulanarak insanların teşvik edilmesi amaçlanmıştır (Bkz. Görsel 3.66). 1979 yılında İspanya enerji tasarrufuna teşvik etme amaçlı 'i ahorre energia (enerji tasarrufu)' sloganı ile pullar yayınlamıştır (Bkz. Görsel 3.67).



Görsel 3.65 Amerika, 1998  
<http://www.feinstein.senate.gov>



Görsel 3.66 Avustralya, 2008  
<http://www.feinstein.senate.gov>



Görsel 3.67 İspanya, 1979  
<http://media.stampworld.com/media>

2011 yılında İngiltere World Wild Fund for Nature (WWF) derneğinin kuruluşunun 50. yılı nedeniyle bir pul serisi çıkarmıştır (Bkz. Görsel 3.68). Çıkarılan pul serisi ile dünya çapında tehlike altında olan hayvanlar ve onların yaşam alanlarını korumak adına insanlarda duyarlılık oluşturmak ve bilinçlendirmek amaçlanmıştır. Pul serisinde Afrika fili, dağ gorili, sibirya kaplanı, kutup ayısı, Amur leoparı, İberyaya vaşağı, kırmızı panda, siyah gergedan, Afrika yaban köpeği ve altın aslan tamarin cinslerinin fotoğrafları kullanılmıştır. Afrika filinin ve Sibirya kaplanının olduğu pullar aynı zamanda akıllı pul özelliği taşımaktadır. Görüntü tanıma teknolojisi kullanılarak üretilen bu pullar akıllı telefon kullanıcıları tarafından taranabilmekte ve nesli tükenmekte olan bu iki türün BAFTA Ödülünü kazanan sanatçı tarafından çekilen video görüntülerine de ulaşılabilir (norphil.co.uk).



Görsel 3.68 İngiltere, 2011  
[http://www.british-stamps.com/\\_images/stamps/10628.jpg](http://www.british-stamps.com/_images/stamps/10628.jpg)

Bilgilendirme pullarına örnek olarak Avusturalya'nın 2000 Sidney Olimpiyatları için çıkardığı pul serisi örnek olarak verilebilir. 3 yuvarlak puldan oluşan bir seri Beat Leuenberger Stüdyosu tarafından tasarlanmıştır (Bkz. Görsel 3.69).



Görsel 3.69 Avusturalya, 2000  
<http://www.stamps-of-the-world.co.uk/w/images>

Görsel 3.70'deki pul serisi, Birleşmiş Milletler Posta İdaresi tarafından 'Free & Equal (Özgür ve Eşit)' kampanyası dahilinde LGBT temalı altı puldan oluşmaktadır. Pullar gay, biseksüel, lezbiyen ve transseksüel insanların hakları konusunda insanları bilinçlendirmek için 2016 yılında yayımlanmıştır. Pullar Sergio Baradat tarafından İngilizce, Almanca ve Fransızca olmak üzere üç dilde tasarlanmıştır



Görsel 3.70 Birleşmiş Milletler, 2016  
<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=53168#>.

## 4. PUL TASARIMI

### 4.1. PUL TASARIMINDA TEKNİK İLKELER

Pulun yapısından kaynaklanan bazı teknik özellikler, görsel tasarım süreçlerini ve kararlarını doğrudan etkilemektedir. Görsel tasarım süreci, başlangıcından itibaren pulun teknik ilkelerine bağlı olarak şekillenmektedir. Boyut, dantel, malzeme, filigran, lejand gibi pula özgü teknik özellikler, tasarım açısından bağlayıcı unsurlar niteliğindedir. Bu nedenle öncelikle pulun teknik özellikleri incelenmelidir.

#### 4.1.1. Boyut

Pulun boyutları, tasarımı etkileyen en önemli unsurdur. Pulların boyut olarak oldukça küçük olması tasarım yaklaşımının buna göre şekillenmesine neden olmaktadır. Bu anlamda, teknik bir özellik olarak ‘boyut’ pulun tasarım sistematığının temelini oluşturmaktadır. Pulun, üzerinde taşınması gereken belirli öğeler (nominal değer, ülke ismi) ve diğer tasarım elemanlarıyla (renk, desen, fotoğraf, illüstrasyon, tipografi vb.) bir uyum içerisinde, tasarım yüzeyinde karmaşıklığa neden olmadan, mesajı anlaşılır ve dikkat çekici olarak tasarlanması gerekmektedir. Pul, genellikle dikdörtgen formda, dikey ya da yatay olarak basılmaktadır (Bkz. Görsel 4.1, 4.2). Ancak zaman içerisinde teknolojinin sağladığı baskı olanakları sayesinde pul çeşitli geometrik formlarda (üçgen, daire, çokgen...), asimetrik ve farklı boyutlarda da basılmaktadır.



Görsel 4.1 Hollanda, 2015  
<http://www.stampboards.com>



Görsel 4.2 Amerika, 2008  
<http://www.cartoonbrew.com>

Görsel 4.1’de görülen pul 2015 yılında Hollanda’da ‘Discover Science (Bilimi Keşfedin)’ teması ile çocuklara yönelik olarak çıkarılmıştır. Örnekteki pulun konusu ‘Işığın Kırılması’dır.

Boyutu 26x25 mm olan pul, tasarımcı Jorn Dal tarafından, çocukların evde uygulayabileceği beş fiziksel deneyin illüstrasyonları kullanılarak tasarlanmıştır.

Görsel 4.2'de Michael Bartalos tarafından tasarlanan Latin Jazz temalı pul örneği bulunmaktadır. Boyutu 39.62 x 31.12 mm olan pul, 2008 yılında Amerika'da; Afrika, Avrupa ve Amerika'daki müzikal geleneklerle ortaya çıkan karışık caz tarzını kutlamak için çıkarılmıştır.

Pul boyutları her ülkenin posta işletmeleri tarafından belirlenmektedir. Pullarda genelde 2.6x1cm, 2.6x3.6 cm, 3.6x5.2 cm, 3.5x2.5 cm, 3.3x2.8 cm ölçüleri kullanılmaktadır. Türkiye'de PTT kişisel pul hizmeti için yatayda 3.5x2.5 cm, dikeyde 2.8 x 3.3 cm boyutlarını standartlaştırmıştır (ptt.gov, 2016). Tasarım yapılırken taslaklar bu ölçülerin en fazla dört katı olmak üzere hazırlanmalıdır.

Pulun boyutu ve biçimi değişkenlik gösterse de, tasarım yapılacak alanın her koşulda oldukça küçük olduğu açıktır. Pulun yapısı gereği küçük boyutlu olması görsel tasarımı etkileyen en önemli özelliğidir. Pulun şekil ve boyut olarak çeşitlenmesi tasarım sürecini etkileyerek yenilikçi yaklaşımlara da olanak sağlamaktadır.

#### 4.1.2. Dantel

Perforaj işlemi sonunda pulların kenarlarında meydana gelen dişlere, dantel denir. Dantelli pulların ilk uygulandığı ülke İngiltere'dir (1850). Bu küçük süslemeler pula karakteristik bir özellik kazandırarak, bu grafik ürüne doğrudan pul olarak farkedilebilirlik avantajını sağlamaktadır (Scott, 1995, s.6). Ayrıca, dantel ölçüsü, pulun gerçekliği konusunda bir rehber niteliğindedir. Basılan her pulun ayrıntılı teknik özellikleri pul kataloglarında verilmektedir. Pulun gerçek olup olmadığını teyit etmek için bu katalogdaki dantel ölçüsü ile karşılaştırma yapılabilir (Toker, 2013, s.22).



Görsel 4.3 Hollanda, 2015  
Boyut: 36 x 25 mm, Dantel Ölçüsü: 13¼ x 12¾  
<http://colnect.com/tr/stamps/stamp/559865>



Görsel 4.4 Hollanda, 2015  
Boyut: 36 x 25 mm, Dantel Ölçüsü: 14½  
<http://colnect.com/tr/stamps/stamp/573520>



Görsel 4.5 Norveç, 2014  
Boyut: 24 x 35 mm, Dantel Ölçüsü: 14½ x 15  
<http://colnect.com/tr/stamps/stamp/523915>



Görsel 4.6 A.B.D, 2016  
Dantel Ölçüsü: 10¾  
<http://colnect.com/tr/stamps/stamp/598878>

### 4.1.3. Nominal Değer ve Ülke İsmi

Pulun nominal değeri ve ait olduğu ülke ismi, Evrensel Posta Birliği'nin (UPU) almış olduğu karara göre her pulun üzerinde taşınması gereken zorunlu bilgilerdir. Pulun üzerinde belirtilen nominal değer, pulun posta ücret karşılığının bir göstergesi olarak öncelikli işlevini yerine getirmektedir. Evrensel Posta Birliği, her ülkenin posta pullarında nominal değerini Arapça rakamlar (0, 1, 2, 3) ile belirtmesini oluşabilecek karışıklıkları önlemek amacıyla zorunlu kılmıştır (Bkz. Görsel 4.7). Ek değerli posta pullarında aralarında artı (+) işareti bulunan iki değer bulunmaktadır. İlk miktarı pulun ücretini, ikincisi ise hayır işlerine verilecek fazladan miktarı ifade etmektedir (Bkz. Görsel 4.8). İki para birimine sahip ülkelerde ise çift para birimi de pulun üzerinde bulunmaktadır. 3 Mayıs 2001 tarihinde İrlanda'da yayınlanan kahramanlar temalı pulda İrlanda Poundu ve Euro olmak üzere iki para birimi de görülmektedir (Bkz. Görsel 4.9).



Görsel 4.7 Finlandiya, 2016  
<http://colnect.com/tr/stamps/stamp/>



Görsel 4.8 Hollanda, 1961  
<http://colnect.com/tr/stamps>



Görsel 4.9 İrlanda, 2001  
<http://colnect.com/tr/stamps>

Pulda kullanılması gereken diğer zorunlu bilgi ait olduğu ülke ismidir. Pulu keşfeden ülke olması nedeniyle İngiltere hariç, Evrensel Posta Birliği üyesi bütün ülkeler, pullarında isimlerini Latin harfleri (a, b, c vb.) ile belirtmek zorundadır (Bkz. Görsel 4.10). İngiltere pullarında ülke ismi yerine Kraliçe'nin portesini koymaktadır (Bkz. Gösel 4.11).

Küçük boyutundan dolayı bazı ülkeler pullarına, pulun tasarıma uyması ve estetik görünmesi için ülke adını kısaltma şeklinde kullanmaktadır. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri (ABD) pullarında USA bulunmaktadır (Bkz. Görsel 4.12). Pulların üzerinde bulunan ülke ismi, pulun postayı gönderen ülkenin neresi olduğunu göstermesi ile birlikte ülke tanıtımı işlevini yerine getirmesinde de rol oynamaktadır.



Görsel 4.10 Barbados, 2016  
<http://colnect.com/tr/stamps/stamp/620537>



Görsel 4.11 İngiltere, 2010  
<http://www.paleophilatelie.eu>



Görsel 4.12 Amerika Birleşik Devleti, 2015  
<http://colnect.com/tr/stamps/stamp/525648>

#### 4.1.4. Lejand

Lejand, pul üzerindeki ülke adı ve değeri dışında kalan yazılardır. Lejand her pulda bulunması gereken zorunlu bir unsur değildir ancak pulun konusuna göre bazen slogan olarak mesajı

güçlendirme bazen ek bilgi verme, açıklama yapma gibi işlevleri vardır. Genellikle propoganda, bilgilendirme ve bilinç kazandırma amacıyla basılan pullarda bir slogan, kişileri anma pullarında anılan kişinin adı, imzası, bir eserin adı ya da ölüm doğum yıllarını gösteren tarih olarak kullanılmaktadır. Pulun konusuna göre üzerinde bulunan yazılar farklılık göstermektedir. Örneğin bir yazarın ünlü bir sözü, bir çizgi roman karakteri ile özdeşmiş bir replik... vb.

Görsel 4.13'de görülen propoganda pulu 1941 yılında Norveç tarafından yayınlanmıştır. Hitler'in bir Viking kaskı giydiği ve can kurtaranın yardımıyla yüzdüğünü gösteren pulda 'Wir fahren gegen Engelland (İngiltere'ye karşı yelken açtık)' sloganı bulunmaktadır. Görsel 4.14'de, 2012 yılında İngiltere'nin Roald Dahl'ın çocuk klasiklerinin 30. yılını kutlamak için yayınlamış olduğu pul görülmektedir. Pulun üzerinde Dahl'ın yaratmış olduğu Matilda karakterinin illüstrasyonu ve yazarın adı 'Roald Dahl' ve 'Matilda' yazısı bulunmaktadır.



Görsel 4.13 Norveç, 1941  
<http://www.grosvenorauctions.com>



Görsel 4.14 İngiltere, 2012  
<https://d.ibtimes.co.uk/en/full/214>

#### 4.1.5. Malzeme

Pulun basılacağı kağıdın cinsi ve gramajı posta işletmeleri tarafından belirlenmektedir. Pulun yapışması için kullanılan zambak, pulun ön yüzeyinde deformasyon meydana getirmeyecek şekilde seçilmelidir. Teknolojinin olanakları sayesinde, kağıdın yanı sıra dantel, plastik, çikolata, tahta, mantar gibi malzemelere de pullar basılmaktadır. Bu pullar, posta iletimlerinde kullanılmak üzere ve filatelistlere yönelik olarak basılmaktadır. Malzeme seçimi pulun tasarımını doğrudan etkileyen bir faktördür.

Örneğin; 7 Eylül 2004 tarihinde İsviçre'nin yayınladığı tahtadan pul, İsviçre ormanlarında bulunan 120 yıllık çam ağacından yapılmıştır. Ağacın sahip olduğu dokusu nedeniyle her pul doğal olarak birbirinden farklı ve benzersiz bir dokuya sahip olmuştur. (Bkz. Görsel 4.15)



Görsel 4.15 İsviçre, 2004  
<http://colnect.com/tr/stamps/stamp/155282>

#### 4.1.6. Filigran

Filigran kağıdın üretim işlemi sırasında bazı bölümlerinin kasıtlı olarak inceltilerek, gömülü bir desen oluşturulmasıdır. Pul kağıdı filigranlarında çeşitli desenler, harfler, sayılar ve resimsel öğeler bulunmaktadır. Kağıtta oluşan desen kızıl ötesi ışık altında ya da özel filigran solüsyonunun pul üzerine dökülmesi sonucunda görülebilmektedir. Filigran, pullarda sahteciliği önlemek amacıyla uygulanır. Görsel 4.16'te görülen örnekte pulun gün ışığında ve kızıl ötesi ışık altında görülen halleri bulunmaktadır. Pul kızıl ötesi ışığa tutulduğunda (Bkz. Görsel 4.16, sağ), üzerinde bulunan 'N.W. PACIFIC ISLANDS.' yazısında farklılık ortaya çıkmaktadır.



Görsel 4.16 Avustralya, Filigranlı Pul  
<http://www.stampboards.com/viewtopic>

## 4.2. GRAFİK TASARIM AÇISINDAN PUL

Pulun doğasından kaynaklı teknik özellikleri tasarımda en belirleyici unsurlardır. Tasarımcı, boyut, değer, dantel, filigran, lejand gibi Bölüm 4.1.'de açıklanan teknik şartlara bağlı kalarak üretim yapmak durumundadır. Bu teknik özellikler çerçevesinde yapılan tasarımın niteliği pulun işlevselliğini doğrudan etkilemektedir. Görsel tasarımı güçlü olan bir pul işlevini daha iyi yerine getirmektedir.

Pul tasarımında tipografi, illüstrasyon, fotoğraf, renk gibi grafik tasarım öğeleri ile sıradüzen (hierarchy), denge, vurgu, boşluk, bütünlük gibi tasarım ilkeleri birbirinden ayrı düşünülemez. Diğer tüm grafik tasarım ürünlerinde olduğu gibi pul tasarımı da grafik tasarımın öge ve ilkeleri bağlamında ele alınmalıdır. Diğer yandan, tasarımın öge ve ilkelerine sabit, değişmez bir kurallar bütünü veya formülü gibi bakmak doğru değildir. Bunun yerine, tasarım öge ve ilkelerini her tasarım ürününün doğasına göre uyarlanabilen esnekliğe sahip bir kılavuz gibi görmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu anlamda, tasarım öge ve ilkeleri, bir grafik tasarım ürünü olarak pul özelinde ele alınmalıdır.

### 4.2.1. Tipografi

Tipografi, bir tasarımda mesajı kitleye taşıyan en önemli öğelerden biridir. İletişimin tam ve doğru şekilde gerçekleşmesi amacıyla yazıyı okunur, okutur ve ilgi çekici biçimde tasarlama, düzenleme tekniğidir. Emil Ruder'e göre "Tipografinin tek ve yalın bir görevi vardır ve bu da yazıyla bilgi iletmektir" (Ambrose, Harris, 2012, s.38). Diğer yandan, tipografinin okunabilirlik gibi işlevinin yanında biçimsel olarak oluşturduğu görsel etki ile de iletişim kuran bir grafik tasarım öğesidir. "Tipografi, bilgi ve mesajın anlaşılabilir bir form diliyle iletilmesinin yanı sıra, bir tarz kişilik, görsel bir dil, farklı bir imge olarak ortaya konan bir eleman olma iddasını taşımaktadır" (Uçar, 2004, s.106).

Pul tasarımında tipografi en önemli tasarım elemanıdır. Çünkü pulun tasarımda bulunması zorunlu olan nominal değer tipografik bir öğedir ve pulun posta ücretinin karşılığı olma işlevini gerçekleştirmektedir. Pulun nominal değeri ile birlikte ait olduğu ülke ismi de pulda bulunması gereken zorunlu bir bilgidir. Bir pulun tasarımında ilk olarak dikkat çekmesi gereken öğeler, nominal değer ve ülke ismidir. Tipografide "hierarchy, düzenlemelere görsel bir kılavuz sağlayarak, farklı metin parçalarının birbirlerine göre önem derecesini belirtmek için kullanılan mantıklı ve görsel bir yöntemdir" (Ambrose, Harris, 2012, s.128) Pullarda, hierarchy sağlamak için çoğu zaman tipografik öğeler arasında boyut farklılıkları kullanılmaktadır.

Bununla birlikte yazı ağırlığı, rengi, konumu veya ek grafik öğeler de hiyerarşiyi sağlayabilir. Görsel 4.17’de görülen örnek, 2006 yılında İsviçre’nin yayınladığı, çocuk kuklaları temalı hatıra puludur. Tasarımcı Heinz Stieger pulda, pulun nominal değerini ülke isminden daha büyük ve kalın (bold) bir karakter ile yazarak, tasarımda hiyerarşik olarak ön plana çıkmasını sağlamıştır. Görsel 4.18’de görülen pul örneği ise, 2016 yılında Danimarka’da yayınlanmıştır. Kediler temalı pulda, ülke ismi (Danmark) ve nominal değer (8 kr) aynı boyut ve font ile yazılmıştır. Yazıların boyutu, tasarımda bulunan diğer tipografik öğelerden ayrılarak dikkat çekmektedir.



Görsel 4.17 İsviçre, 2006  
<http://colnect.com/tr/stamps/stamp/202791>



Görsel 4.18 Danimarka, 2016  
<http://colnect.com/tr/stamps/stamp>

Pul tasarımında okunurluk ve okuturluk pulun işlevini gerçekleştirmesi açısından önemlidir. Okunurluk bir yazı karakterinin ağırlığı, kapalı alanlarının boyutu, çizgi kalınlıkları, x-yüksekliği gibi kendi yapısal özellikleriyle ilgilidir. Okuturluk ise okunurluktan farklı olarak yazı karakterinin, tasarımın bütünü ile olan ilişkisini ifade etmektedir. Pulun basılma amacına ve konusuna bağlı olarak tasarımında lejand bulunmaktadır. Lejandın pulda verilmek istenen mesajı güçlendirmesi açısından tipografik düzenlemesi oldukça önemlidir. Pulun mesajını iletme noktasında karmaşıklığa neden olmayacak, konuya uygun bir yazı karakteri seçimi yapılmalıdır. Görsel 4.19’da görülen pul, 2015 yılında Amerika’nın İngiltere’ye karşı kazanmış olduğu zaferin 200. yıl dönümünü kutlamak için Amerika tarafından basılmıştır. Pulda tarihi bir zafer ele alınmış ve tasarımda tırnaklı (serifli) bir yazı karakteri tercih edilmiştir. Görsel 4.20’de ise Hollanda’nın 2014 yılında, Hollanda Krallığı ve Anayasası’nın 200. yıl dönümünü kutlamak için çıkarılan pulun tasarımında Kral Willem’in yemin metninden bir bölüm bulunmaktadır 5 satırlık bu lenjanda okunurluğu yüksek tırnaksız (sans-serif) bir yazı karakteri tercih edilmiştir.



Görsel 4.19 Amerika, 2015  
<http://www.linns.com/news/us->



Görsel 4.20 Hollanda, 2014  
<http://colnect.com/tr/stamps/stamp>

Tasarımında tipografik öğeler, nominal değer ve ait olduğu ülkenin bilgisini vererek pulun asıl işlevini yerine getirmesini sağlarken pulda ele alınan konunun daha iyi anlaşılmasına ve mesajın aktarılmasına katkı sağlar. Tipografinin görsel imgelerle bütünlük içinde kullanıldığı pulların yanı sıra sadece tipografik düzenlemeyle tasarlanmış pullarda bulunmaktadır. Görsel 4.21’de, 8 puldan oluşan, William Shakespeare’in ölümünün 400. yıldönümü anısına, 2016 yılında İngiltere’de yayınlanan pul seti görülmektedir. Pullar sanatçının ünlü sözleri ile tipografik olarak tasarlanmıştır.



Görsel 4.21 İngiltere, 2016  
<http://16745-presscdn-0-7.pagely.netdna-cdn.com>

Pulun tasarım yüzeyi küçük boyuttadır ve kullanılacak font, tasarımın amacının fonksiyonel ya da estetik kaygısının ön planda olmasına göre tercih edilmelidir. Örneğin, dikkat çekmesi amacı ile tasarlanan bir pulda ülke adı ve pulun değeri dışındaki tipografi yalın ve anlaşılabilir bir formda olmak zorunda değildir.

Sonuç olarak “tasarımın amacı iletişimi ön plana alıyorsa burada fonksiyon, okunaklılık ve algılama ön plana çıkmaktadır. Amaç dikkat çekmek ve ilgi uyandırmaksa tipografi de bu amaca hizmet etmek durumundadır” (Çekiç, 2015) (Bkz. Görsel 4.22, 4.23).



Görsel 4.22 Çekoslovakya, 1976  
<http://colnect.com/en/stamps/stamp/123591>



Görsel 4.23 Amerika, 2015  
<https://www.usps.com/assets>

#### 4.2.2. İllüstrasyon

İllüstrasyon, basılı medya ürünleri (kitap, afiş, pul, broşür, dergi...vb.), video oyunu yada bir animasyon ile bütünleşecek şekilde tasarlanan, bir metnin yorumu veya kavramsal anlamının görsel açıklamasıdır. Genel anlamda resimleme anlamına gelen illüstrasyon, yansıtılmak istenen konuya veya mesaja betimleyici ve yorumlayıcı nitelikler yükler.

İllüstrasyonun görsel anlatım gücüne sahip olması, fikir, düşünce ve kavramların kolaylıkla anlaşılıp benimsenmesi açısından önemlidir. Bu yönü ile farklı dilleri kullanan insanlar için ortak bir dil oluşturma özelliğine sahiptir. Ortak algı, ortak görsel okuma sağlar (Üstündağ, 2016, s.1)

Bu nedenle illüstrasyonun pul tasarımında kullanımına sıkça rastlanmaktadır. İllüstrasyonun görsel etkisi, pulun mesaj iletme işlevini yerine getirmesinde etkin bir rol oynamaktadır. Amerikalı sanatçı Breitenbach illüstrasyonun tasarımlarda; ‘süsleyici’, ‘özel bir metin için hazırlanmış’ ve ‘odak noktasının illüstrasyon olup metnin illüstrasyona bir açıklama olarak eklenmesi olmak üzere’ 3 farklı şekilde kullanıldığı görüşündedir (Üstündağ, 2016, s.2).

İllüstrasyonun pullarda dekoratif amaçlı kullanımı, 1946-1975 yılları arasında basılan Hollanda pullarında sıkça görülmektedir. İllüstratif süslemeler, dönemin Hollanda pullarının karakteristik bir özelliğidir (Scott, 1995, s.37) (Bkz. Görsel 4.24, 4.25, 4.26).



Görsel 4.24 Hollanda, 1946  
<http://colnect.com/tr/stamps/stamp/4>

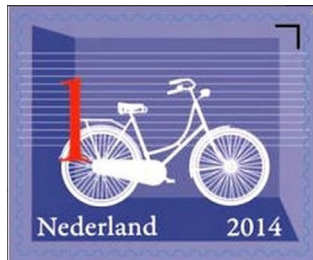
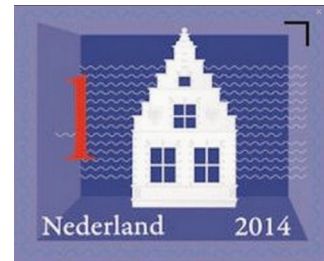
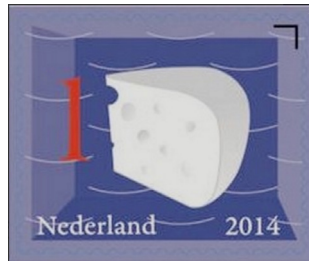


Görsel 4.25 Hollanda, 1950  
<http://colnect.com/tr/stamps>



Görsel 4.26 Hollanda, 1962  
<http://colnect.com/tr/stamps>

İllüstrasyon, bilgilendirme, açıklama, mesaj verme gibi işlevleriyle pulun etkisini artıran bir tasarım öğesidir. Ayrıca pulun tasarım yüzeyinde odak noktası olarak mesajın akılda kalıcılığını artırmaktadır (Görsel 4.26). Görsel 4.27’ de görülen pul seti ‘Hollanda Sembolleri’ teması ile 2014 yılında çıkarılmıştır. Pulların tasarımda Hollanda’nın sembolleri illüstratif olarak çözümlenmiştir ve pullarda açıklayıcı ekstra bir metine ihtiyaç duyulmamıştır.



Görsel 4.27 Hollanda Sembolleri Pul Serisi, Hollanda, 2014  
<http://colnect.com/tr/stamps/list/country/2643-Hollanda/year/2014/>

Pul tasarımında illüstrasyonun verilmek istenen mesajı destekleyen metinle beraber kullanımına genellikle anma ya da tanıtım amacı ile basılan pullarda rastlanmaktadır (Bkz. Görsel 4.28).

Görsel 4.28'de bulunan pul seti 1987 yılında İngiltere tarafından 'Newton, Doğa Felsefesi Matematik İlkeleri'nin 300. Yılı' anısına yayınlanmıştır. Sarah Godwin tarafından tasarlanan pullarda, metinsel öğeler ve geometrik formüller, matematik, yerçekimi ve hareket ile ilgili Newton teorilerini illüstratif birer sembol ile bütünleştirerek, pullarda iletilmek istenen mesaj güçlendirilmiştir.



Görsel 4.28 Doğa Felsefesinin Matematik İlkelerinin 300. Yılı, İngiltere, 1987  
<http://www.collectgbstamps.co.uk/explore/years/?year=1987>

Pul tasarımında illüstrasyon betimleyici olmasının yanında, tasarımcının yorumu ve kendine özgü tarzı ile birleşerek, estetik, dikkat çekici bir şekilde pulun işlevini yerine getirmesini sağlamaktadır (Yöntem, 2014, s.39-41). 1986 yılında ünlü illüstratör ve karikatirist Ralph Steadman, kuyruklu yıldızların gezegen sistemi içerisinde nasıl çalıştığını anlatan bir pul seti tasarlamıştır (Görsel 4.29). Belçikalı sanatçı Jean Michel Folon, 1991 yılında İngiltere için 2 adet pul seti tasarlamıştır. İlk pul 'İnsan Gözünden Uzay', ikincisi 'Uzay Gözünden İnsan' olarak adlandırılmaktadır (Bkz. Görsel 4.30).



Görsel 4.29 İngiltere, 1986  
 Tasarım: Ralph Steadman  
<http://www.ianridpath.com/stamps/image/19861.jpg>



Görsel 4.30 İngiltere, 1991  
 Tasarım: Jean Michel Folon  
<http://europa-stamps.blogspot.com.tr/>

### 4.2.3. Fotoğraf

Fotoğraf, ışığın kaydedilerek kalıcı bir görüntü oluşturmanın sanatsal ve bilimsel bir uygulama alanıdır. “Tek başına bir ileti aktarıcısı olan fotoğraf, grafik tasarım içerisindeki destekleyici unsurlar ile gücünü pekiştirmekte ve anlatım, yan anlamlardan soyutlanarak net bir şekilde iletilebilmektedir” (Dağarlan, 2011, s.2). Bu özelliği ile fotoğrafın pul tasarımında kullanılması, pulun yalın ve öz bir anlatım ile mesajını iletme işlevini desteklemektedir.

Görsel 4.31’de görülen pul serisi ‘El İşçiliği’ teması ile 2015 yılında İspanya’da yayınlanmıştır (Bkz. Görsel 4.31). Pullarda tahta oymacılığı, cam ve demir ustalığı gösterilmektedir. Tasarımlarda tahta, demir ve camın işlenmeden önceki halleri ile işlemler esnasında yakın plandan çekilmiş fotoğrafları kullanılmıştır. Kullanılan fotoğraflar aracılığı ile uygulama için kullanılan gereçler ve maddelerin öncesi ve sonrası hakkında bilgi aktarılmaktadır.



Görsel 4.31 İspanya, 2015

<http://colnect.com/tr/stamps/list/country/2626-Fransa/year/2015/page/11>

Görsel anlatımı olan fotoğrafın pulda kullanılması aynı illüstrasyon gibi mesajın dolaysız olarak iletilmesini sağlayarak, pulun mesajının anlaşılır ve akılda kalıcı olmasında rol oynamaktadır. Teknolojik imkanlar ve baskı tekniklerinin gelişmesi ile ortaya çıkan grafiksel yorumlar, fotoğraf ve illüstrasyonun birbirinden beslenerek, “fotoğrafa benzemeye çalışan illüstrasyon ve illüstrasyona dönüşen fotoğraf olarak bir döngüye girmiştir” (Dağarlan, 2011, s.4). Pulda fotoğrafın illüstrasyonla birlikte (Bkz. Görsel 4.32) ya da bilgisayar ortamında yapılan müdahalelerle illüstrasyona dönüştürülerek kullanılmasına sıkça rastlanmaktadır (Bkz. Görsel 4.33)

Görsel 4.32'deki pul 2014 yılında Finlandiya'da yazar Tove Jansson'un 100. doğum gününü anmak için çıkarılmıştır. Klaus Welp tarafından tasarlanan pulda, yazarın siyah beyaz fotoğrafıyla birlikte, yazarlığını yaptığı Moomin kitaplarının bilindik karakterlerinden 'Sniff'ın elinde durduğu bir silueti kullanılmıştır. Pulda fotoğraf ve illüstrasyonun birarada kullanımı hem yazar hem de eseri ile ilgili bilgi aktararak pulun kültürel tanıtım işlevini de yerine getirmiştir.



Görsel 4.32 Finlandiya, 2014  
<http://colnect.com/tr/stamps/list/coun->

Görsel 4.33'de görülen pul seti 2016 yılında Belçika'da 1. Dünya Savaşı'na yayınlanmıştır. Kris Demey tarafında tasarlanan pullarda, savaşta önemli rol oynayan insanlar ve meslekleriyle ilişkili, bilgisayar ortamında müdahale edilerek illüstratif hale getirilmiş fotoğraflar kullanılmıştır. Fotoğrafların opaklık seviyesinde değişiklikler yapılarak, pullarda hem tarihi bir olay vurgusu yapılmış hemde fotoğraflar arasında geçiş ve bağlantı kurulması sağlanmıştır.



Görsel 4.33 Belçika, 2016  
<http://colnect.com/en/stamps/list/country/2640-Belgium/year/2016/page/4>

Fotoğrafın önemli unsurlarından biri de görsel anlatımı olan belge niteliği taşımasıdır. “Fotoğraf, gelecek nesiller için en gerçek, hatta olayın kendisini en doğru şekilde belgeler ve hiç şüphesiz ki bir tarihe kaydeder (Bilirdönmez, 2010, s.44)”. Pul kendisi de fotoğraf gibi bir belge niteliği taşımaktadır. Görsel 4.34’deki pul seti Nisan 2015’te Avusturalya’da ‘1. Dünya Savaşı-1915 Gelibolu Cephesi’nin 100. yılını anmak için yayınlanmıştır. Pulların tasarımlarında savaş esnasında çekilmiş olan fotoğraflar kullanılmıştır.



Görsel 4.34 Avusturalya, 2015

<http://www.stampboards.com/viewtopic.php?f=13&t=8394&start=4400>

### 4.2.3. Renk

Renk, tasarıma atmosfer kazandıran, ilk bakışta bütünsel bir etki yaratma gücüne sahip temel bir grafik tasarım öğesidir. “Renk, başka bir tasarım öğesinin yapamayacağı şekilde düşünce ve duyguları temsil etmek için kullanılır” (Ambrose & Harris, 2013, s. 6). Renklerin yarattığı duygular, insanın içinde doğduğu topluma, çevreye ve kültürel normlara göre şekillenmektedir. Bazı renkler belli anlamlarla ilişkilendirilir. Örneğin, Batı kültüründe beyaz saflığı ifade ederken Çin ve Asya’nın büyük çoğunluğunda yası ifade etmektedir. “Sarı ve özellikle altın sarısı Doğu’da kutsal renk sayılırken, Batı’da ise korkaklığın ve ihanetin simgesi olarak kabul edilir” (Düzenli & Kavuran, 2004, s.202). Çin’de, kırmızı, refah ve mutluluğun, Güney Afrika’da ise yasın rengidir. “Renklerin izleyicide uyandırdığı duyguların bir bölümü kişisel, bir bölümü ise genellenebilir duygulardır.

Sıcak renklerin uyarıcı, soğuk renklerin ise gevşetici ve dinlendirici olması” (Becer, 2008, s.57) renk ile ilgili genel kaniya örnek olabilir. Kültürel altyapı ve şartlanmalar görülen renklerin yarattığı çağrışımlarda ve renklere verilen tepkilerde belirleyici rol oynamaktadır.

Rengin işlevleri arasında dikkat çekme, vurgu yapma, hareket katma, hiyerarşiyi sağlama gibi unsurlar da bulunmaktadır. Tasarımda kontrast renkler ve rengin ton değerlerinin kullanımı görsel hiyerarşiyi belirlerken, biçimlerin, tipografi ve ön planın daha rahat algılanması açısından önem taşımaktadır. Renklerin pulun konusuna uygun, tasarımının algılanmasını kolaylaştırarak şekilde kullanılması, pulun dikkat çekici, taşıdığı mesajın okunabilir, akılda kalıcı olmasına ve işlevini yerine getirmesinde etkili olur.

Pul tasarımında, konuya uygun renk kullanımı ve dikkat çekme işlevine örnek olarak Görsel 4.35’de görülen pul seti gösterilebilir. 2016 yılında, İsrail’in dijital baskıdaki gelişmişliğini vurgulamak için çıkarılan set 2 puldan oluşmaktadır. Meir Eshel tarafından tasarlanan pullarda, İsrail’i temsil eden bir nar illüstrasyonu ve mavi, macenta, sarı, ve siyah olmak üzere dört renk ayırımı (CMYK) göstermektedir. Nar illüstrasyonu üzerinde parlayan lazer ışınları, baskı renginin zenginliği temsil etmektedir.



Görsel 4.35 İsrail, 2016

<http://israelphilately.org.il/en/catalog/stamps/6319/Israeli%20>

Renk kullanımında kontrastlığın mesajı okutabilme işlevine örnek olarak Görsel 4. 36'da görülen pul gösterilebilir. 2016 yılında Almanya tarafından, Alman Bira Yasası'nın 500. yılını kutlamak için çıkarılmış olan pulun tasarımında bira rengini hatırlatıcak bir turuncu kullanılırken pulun mesajını iletmesi ve okutabilmesi amacı ile 500 Jahre Reinheitsgebot für Bier (Bira Yasası'nın 500. yılı) yazısı turuncunun kontrast rengi olan mavi ile yazılmıştır. Rengin vurgu yapma işlevine örnek olarak Görsel 4.37'de bulunan pul gösterilebilir. Almaya'nın 2011 yılında Almanya Pulları'nın 75. yılını kutlamak için çıkardığı pulun tasarımı bir zarfın önden görünüşü şeklinde tasarlanmıştır. Tasarımda bulunan, köşeleri dantelli sarı dikdörtgen ile pulun konusuna dikkat çekilmiştir.



Görsel 4.36 Almanya, 2015  
<http://colnect.com/tr/stamps/stamp/607513>



Görsel 4.37 Almanya, 2011  
<http://colnect.com/tr/stamps/stamp/233743>

## 5. PUL TASARIMCILIĞI VE ÖRNEK PUL İNCELEMELERİ

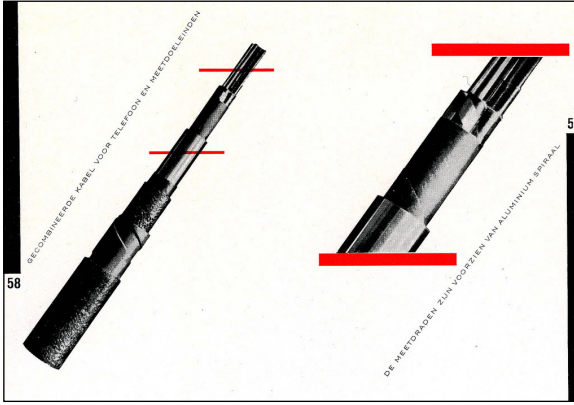
1840 yılında İngiltere'nin, Kraliçe'nin portresinin bulunduğu dikdörtgen bir pul çıkarmasıyla, diğer ülkeler de pullarında şekil boyut ve ele alınan konular açısından bu standardı izlemiştir. Erken dönemde basılan pullarda devlet başkanları, önemli siyasi figürler gibi ulusal liderler gibi kişilerin tasviri bulunmaktadır. Bu tasvirler genellikle gravür ustaları tarafından uygulanmıştır. Bayrak, para gibi ulusal bir sembol olan pulun, gravür baskı tekniği ile basılması pulda sahteciliğin önüne geçmek için daha güvenli bir yol olarak kabul edilmiştir.

Pulun kullanıma sunulmasından kısa bir süre sonra yaygınlaşması, konularında çeşitlilik getirmiştir. Küçük boyutlara sahip olan pulda; karmaşık bilimsel, teknolojik, kültürel vb. kavramların görsel olarak nasıl ifade edileceği sorunu, posta idarelerinin ülkelerindeki önde gelen sanatçı ve tasarımcılarından pul yapmalarını istemelerine yönelmiştir. Tasarımcıların, yaratıcılık ve hayal gücünün pul tasarımında devreye girmesi, pullarda konuların ifade edilmesinde farklı anlayışlar getirmiştir. Pul yapan tasarımcı ve sanatçılar tasarladıkları pullarda kendi tasarım ve sanat anlayışlarını yansıtmışlardır.

Bu tez çalışması kapsamında grafik tasarım tarihi açısından önemli isimlerden bazılarının seçilerek tasarım anlayışları çerçevesinde ürettikleri pullar incelenmiştir.

## 5.1. PIET ZWART

Piet Zwart (1885–1977) Hollandalı fotoğrafçı, tipograf ve endüstriyel tasarımcıdır. Modern tipografinin öncülerinden olan tasarımcı, konstrüktivizm, dadaizm ve de stijl akımlarından etkilenmiştir (designhistory. com). Tasarımlarında renk, tipografi ve fotoğraf kullanımı ile oluşturduğu kompozisyon anlayışı Bauhaus’u anımsatmaktadır (iconofgraphics. com). 1920’li yılların başında çalışmaya başladığı NKF (Nederlandsche Kabelfabriek) için hazırladığı kataloglarda, elektrik kablolarının yakın çekim fotoğraflarını, geometrik şekiller ve tipografi ile biraraya getirmiştir (Bkz. Görsel 5.1). Zwart, kompozisyonlarında yüksek kontrastlı negatif görüntüler, renkli geometrik şekillerle kesilmiş fotoğraflar ile sayfadaki metin ve boşluk arasında hassas bir denge kurabilen tasarımcıdır (Bkz. Görsel 5.2).



Görsel 5.1 NKF Kataloğu, Sayfa 58, 59  
Tasarım: Piet Zwart, 1927  
<http://www.designishistory.com/1920/piet-zwart/>



Görsel 5.2 Scheveningen Yayın İstasyonu, Broşür  
Tasarım: Piet Zwart, 1928  
<http://www.designishistory.com>

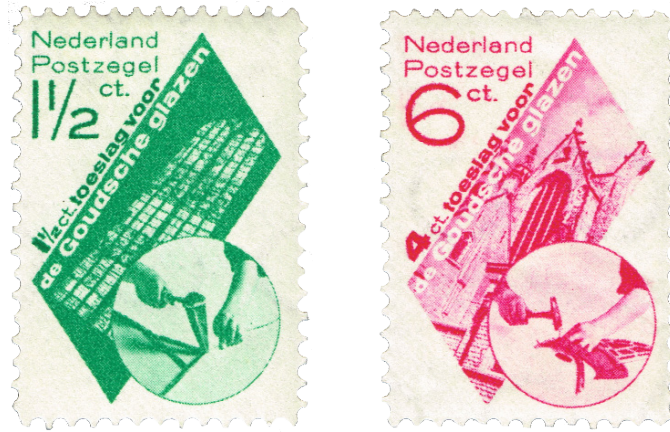
Piet Zwart’ın modern tipografi ve fotomontaj tekniği ile oluşturduğu tasarımları pullarına da yansımıştır. 1931 yılında tasarladığı Kraliçe Wilhelmina pul serisinde kraliçenin portresi ile endüstriyel görüntüleri biraraya getirmiştir. Hollanda pullarında kraliyet portresinin kullanımı açısından bu pullar bir ilktir (Bkz. Görsel 5.3). Pulun alt kısmında bir daire içindeki Kraliçe başı ve portrenin üstünde kullanılan ülkenin adı ile pulun nominal değeri, pulun üst tarafında kullanılan uçak görsellerine kontrast bir renk (kırmızı) ve diagonal bir tipografi ile dengelenmiştir (Scott, 1995, s.42).



Görsel 5.3 Hollanda, 1931  
Tasarım: Piet Zwart

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/af/PietZwartWilhelmina70cent1931.jpg>

Piat Zwart'ın tasarım anlayışı, 1931 yılında Sint Janskerk kilisesinin vitraylarının yenilendiğini gösteren pul setinde de görülmektedir (Bkz. Görsel 5.4). Restorasyonda çalışan işçilerin ellerinin yakın kadraj fotoğrafları ile kilisenin dışarıdan, içeriden görüntüleri, canlı renkler ve diagonal tipografi kullanımıyla bir araya getirilerek tasarım oluşturulmuştur. Görsel 5.4'de görülen pullar; fotoğrafın tipografi ve renk unsurlarıyla birlikte kullanıldığı ilk pullardır. 1932 yılında, Alman Werkbund dergisinde bu yöntem ile ilgili “Damga Üzerinde Fotomontaj” başlıklı bir makale yayınlanarak, bir ilke imza atan bu Hollanda pul serileri ele alınmıştır (Edelman,2015).



Görsel 5.4 Hollanda, 1931  
Tasarım: Piet Zwart

[http://colnect.com/tr/stamps/stamp/58119-Goudse\\_Glazen-Goudse\\_Glazen-Hollanda](http://colnect.com/tr/stamps/stamp/58119-Goudse_Glazen-Goudse_Glazen-Hollanda)

## 5.2. HANS ERNI

Hans Erni (1909-2015) İsviçreli ressam ve grafik tasarımcıdır. Kübizm akımından etkilenen tasarımcı “İsviçreli Picasso” olarak da bilinmektedir. Kübist sanatçılardan özellikle Picasso, Gris ve Braque'nin, Erni üzerinde büyük bir etkisi bulunmaktadır.<sup>4</sup> Erni, dünyanın en ünlü ve çok yönlü sanatçılarından biri olarak uluslararası üne kavuşmuştur. Birçok alanda çalışmaları bulunan sanatçı “afiş, pul ve madalya tasarımlarının yanında, Mozart, Stravinsky gibi bestecilerin Salzburg ve Zürih operalarında sergilenen yapıtları için sahne dekoru ve kostümler de hazırlamıştır” (filozof.net). Gezdiği ülkelerin (Avrupa, Hindistan, Afrika) yerel sanatlarından etkilenerek kendi tasarım üslubunu geliştiren Hans Erni Liechtenstein, İsviçre ve Birleşmiş Milletler (BM) için birçoğu barış güvercini motifleri içeren 90'dan fazla pul, Kırmızı Haç, Birleşmiş Milletler, ICAO ve birçok kamu ve özel kuruluş için yaklaşık 300 afiş tasarlamıştır (Pelsser, 2015).

Görsel 5.5'te görülen afiş, 1961 yılında ‘Rettet das Wasser (Su Tasarruflu Kullan)’ sloganı ile Hans Erni tarafından tasarlanmıştır. Tasarım hayalet bir el, yüzen kafatası ile karanlık bir su bardağını tutan illüstrasyondan oluşmaktadır. Tasarımda slogan beş dilde tekrarlanmaktadır. 1961 yılında tasarlanan afiş halen günümüzde su kirliliği fikrini ifade eden bir sembol olarak görülmektedir.



Görsel 5.5 Rettet das Wasser, Afiş, 1961

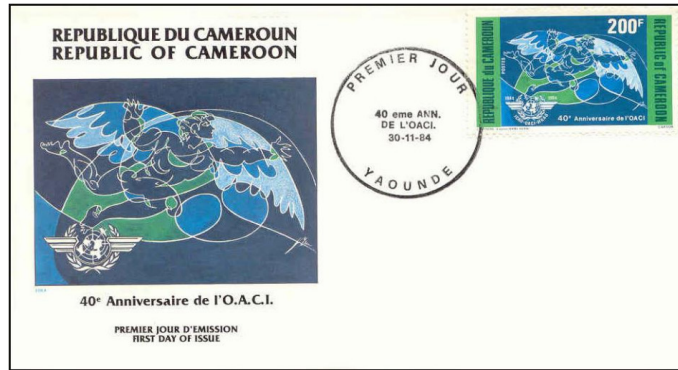
Tasarım: Hans Erni

<http://www.aquaviva.ch/aktuell/news/559-hans-erni-rettet-das-wasser>

Görsel 5.6'daki afiş 1984 yılında ICAO (Civil Aviation Organization)'nun 40. yıldönümü etkinlikleri kapsamında Has Erni tarafından tasarlanmıştır. Sivil havacılığın güvenli ve barışçıl yollarla geliştirilmesi imajı, Erni'nin Yunan mitolojisindeki barış ve uçuş ile ilgili 'Deadalus' ve oğlu 'Icarus'un mitolojik hikayesinden yola çıkarak oluşturduğu tasarımla verilmek istenmiştir. İkarus'un hikayesi insanın doğal sınırları üzerindeki zaferini temsil etmektedir. Hans Erni'nin, 'Man in Flight (Uçan Adam)' illüstrasyonu kanatlı bir adam (İkarus) ve havayı temsil eden alegorik figürlerden meydana gelmektedir. İkarus'un resmi, ICAO'nun 40. yıldönümünü etkinlikleri kapsamında çıkarılan ilk gün zarfı, pul, CD ve duvar resimlerinde de kullanılmıştır (Pelsser, 2015) (Bkz. Görsel 5.7).



Görsel 5.6 ICAO 40. Yıl Dönümü Afişi, 1984  
Tasarım: Hans Erni  
<http://www.icao.int/secretariat/PostalHistory>



Görsel 5.7 ICAO 40. Yıl Dönümü İlk Gün Zarfı,  
Tasarım: Hans Erni  
<http://www.icao.int/secretariat/PostalHistory>

Tematik olarak çalışmalarının büyük bir bölümü doğa, barış, atletizm, sağlık gibi çağdaş kültür mirasını temsil etmektedir. Filatelik tasarımcı olarak Erni'nin 1930'lu yıllardan beri geliştirdiği belirgin kübist tarzını, 1960'lı yıllarda tasarladığı pullarına da adapte etmiştir. Hans Erni'nin İsviçre için yaptığı ilk pul tasarımı, Pro Aqua (1964) propaganda pulu olarak çıkarılmıştır. (Bkz. Görsel 5.8) Pulun tasarımı Erni'nin çizgisel soyutlamalarla yorumladığı su tanrısı ve dalgalardan oluşmaktadır.



Görsel 5.8 Pro Aqua, İsviçre, 1964  
Tasarım: Hans Erni  
<http://heindorffhus.motivsamlar.dk/arhistory/frame-Erni.htm>

Hans Erni tarafından tasarlanan Görsel 5.9'da görülen pul, 1975 yılında 'Ulusal Kadınlar Günü' nedeniyle, görsel 5.10'da bulunan pul ise 1988 yılında 'Lucerne Uluslararası Müzik Festivali'nin 50. yıldönümü'nü kutlamak için İsviçre tarafından çıkarılmıştır. Ulusal Kadınlar Günü için yayınlanan pulda, Erni birbirinden farklı simalarda kadın portreleri kullanmıştır. Lucerne Uluslararası Müzik Festivali'nin 50. yıldönümünü için çıkarılan pulda ise ortaçağ ve rönesans dönemine ait ahşap nefesli bir müzik aleti çalan müzisyen tasvir edilmiştir. Pullar fotogravür tekniği ile basılmıştır.



Görsel 5.9 Ulusal Kadın Günü  
İsviçre, 1975  
Tasarım: Hans Erni  
<http://www.stampboards.com/viewtopic>



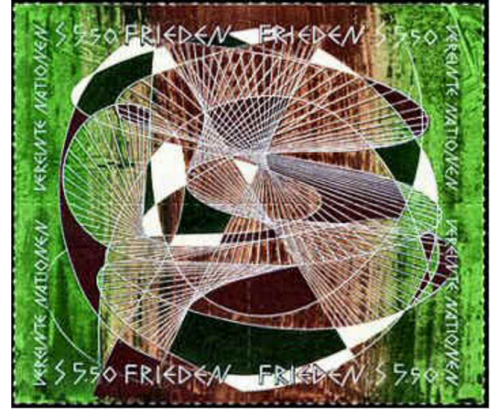
Görsel 5.10 Lucerne Uluslararası Müzik Festivali,  
İsviçre, 1988  
Tasarım: Hans Erni  
<http://www.stampboards.com/viewtopic>

Kübist sanattan ve çizgisel soyutlamadan etkilenen Erni'nin kompozisyonları bir bütün olarak algılanmaktadır. Tasarımcı klasik ve soyut sanatın belirgin özelliklerini çizgisel geometri ile harmanlayarak kendi tarzını ortaya koymuştur.

Tasarımlarında genellikle bir hareket hissi ve enerji yaratan Hans Erni, 1993 yılında Birleşmiş Milletler için bir pul serisi tasarlamıştır. (Bkz. Görsel 5.11, 5.12, 5.13) 'Uluslararası Barış Günü' dolayısıyla yayınlanan pullar İngilizce (Bkz. Görsel 5.11), Almanca (Bkz. Görsel 5.12) ve Fransızca (Bkz. Görsel 5.13) olmak üzere 3 dilde tasarlanmıştır.



Görsel 5.11 UN New York, 1993  
Tasarım: Hans Erni  
<http://heindorffhus.motivsampler>.



Görsel 5.12 UN Viyana, 1993  
Tasarım: Hans Erni  
<http://heindorffhus.motivsampler>.



Görsel 5.13 UN Geneva, 1993  
Tasarım: Hans Erni  
<http://heindorffhus.motivsampler>.

Hans Erni ayırt edilebilir tarzı, kompozisyonlarının bütünlüğü ve lirik bir ritim anlayışı ile pul tasarımına alışılmadık bir yaklaşım getirmiştir.

### 5.3. NEVILLE BRODY

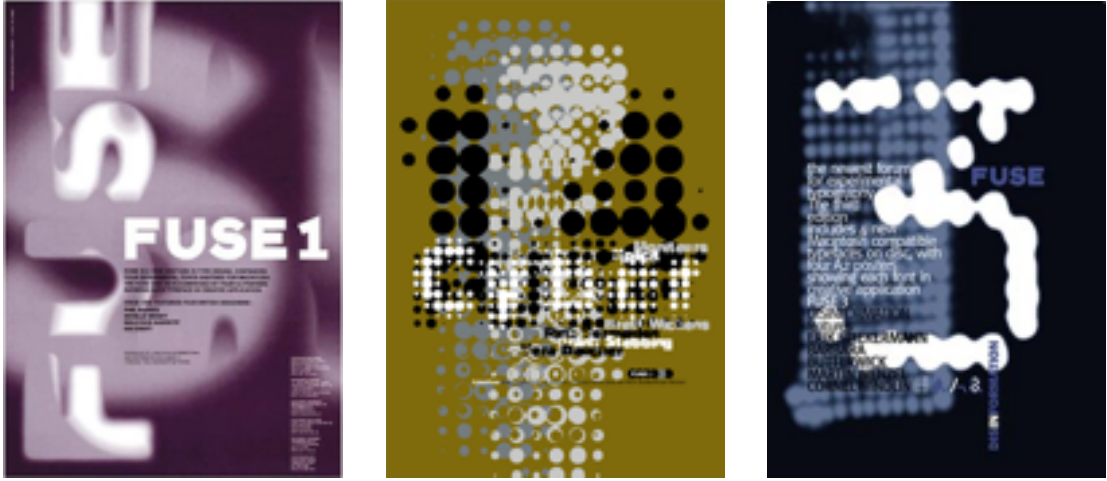
Neville Brody (1957- ...) özellikle geleneksel tipografi kullanım anlayışına getirdiği yeni bakış açısıyla çağdaş grafik tasarımın en önemli isimlerinden biridir. The Face, Arena, Per Lui & Lei, Actuel gibi süreli yayınların sanat yönetmeliğini yapan Brody geleneksel sayfa düzeni ve tipografiyi yıkan yeni bir dil oluşturmuştur. Arena ve kültür dergisi The Face'in altı yıldan fazla bir süre sanat editörlüğünü yapan Brody, çoğunlukla elle bazen de bilgisayar yardımı ile dergi makalelerinin başlıkları için birçok yeni harf karakteri geliştirmiştir (Bkz. Görsel 5.14).



Görsel 5.14 The Face ve Arena Dergisi Kapakları  
Tasarım: Neville Brody  
<http://inkbotdesign.com/neville-brody>

Brody çalışmalarında direkt okunabilirlik sunmak yerine, ince ayrıntılarla tanımlı, okuyucuda merak uyandıran, alışılmadık ifade tarzı ile deneysel çözümler uygulamaktadır (Aynsley, 2001, s.222).

1991'de, Brody, Jon Wozencroft'la beraber Fuse adlı etkileşimli bir dergi çıkarmaya başlamıştır. 20 sayı çıkan dergide iletişim teknolojileri ve medyada yaşanan değişimler ve bu değişimlerin sağladığı yeni olanaklar görsel tasarımlarla araştırılmıştır. Dergi Brody'nin kendi çalışmalarıyla beraber farklı tasarımcıların deneysel tipografik görsel dil çalışmalarından oluşmaktadır (Bkz. Görsel 5.15).



Görsel 5.15 Fuse Dergisi  
Tasarım: Neville Brody

<http://www.archive.researchstudios.com/home/007-fuse/fusehome.htm>

Dada, konstrüktivizm ve pop art'tan etkilenen Brody "gelenek karşıtı ve sorgulamacı yapısı ile postmodern ilintili yapıbozucu grafik tasarım anlayışının tam anlamı ile sözcüsü olmuştur" (Akgül, 2008, s. 115). Brody, etkilendiği akımları biçimsel olarak taklit etmek yerine akımların savunduğu kavramsal fikirlere odaklanmıştır. Bu akımlar üzerinden ulaştığı kavramsal çıkarımlar, dinamizm, hümanizm, geleneksel kural ve değerlere karşı çıkma arzusudur. "Brody'nin grafik dili, bilgisayar odaklı tasarımın yeni çağına uluslararası bir model olmuştur" (schoolworkhelper.net, t.y.). Kuralları yıkarak tipografiyi görsel etki yaratan bir form gibi kullanan Brody'nin yazı karakteri tasarımları da teknoloji ile duyguyu birleştiren yenilikçi çalışmalardır. (Bkz. Görsel 5.16, 5.17) Brody'nin 1992'de tasarladığı Blur adlı yazıyüzü tüm zamanların en iyi ilk 100 yazı karakteri arasında gösterilmektedir. (100besttypefaces.com, t.y.)



Görsel 5.16 Blur FF Medium Yazı Karakteri,1992  
Tasarım: Neville Brody  
<http://inkbotdesign.com/wp-content>



Görsel 5.17 Afiş (Blur FF Light), 1992  
Tasarım: Neville Brody  
<https://www.fontfont.com/fonts/blur/in-use>

Neville Brody, Blur yazıyüzünü çıkardığı yıl olan 1992’de Hollanda için yaptığı pul tasarımları da yapmıştır. Pul tasarımlarında Blur yazı karakterine yer vermese de zeminde bulanık (blur) efektli illüstrasyonlar kullanmıştır. Brody’nin Hollanda’da 10 yılda bir düzenlenen ‘Floriade Festivali’ için tasarladığı pullarda birbirinden farklı çiçek illüstrasyonları kullanmıştır. Pulların arka planı bulanık efektli, vektörel çiçek çizimlerinden oluşmaktadır. Yazılar arka plan ile kontrast renklerde yatay ve dikey eksende kesişen biçimde yerleştirilmiştir. Pullarda Brody’nin çoğu tasarımındaki gibi erimiş ve deforme olmuş bir tipografi kullanımı görülmemektedir. Bunun yerine okunaklılık sağlanabilmesi için hem zeminle kontrast renkler seçmiş hem de kalın (bold) bir yazı karakteri kullanmıştır (Bkz. Görsel 5.18).



Görsel 5.18 Floriade Festivali Pul Serisi, Hollanda, 1992

Tasarım: Neville Brody

<http://katranpress.com/collections/designer/neville-brody/?kind=68>

#### 5.4. FRIEDENSREICH HUNDERTWASSER

Friedensreich Hundertwasser (1928-2000) Avusturyalı ressam ve mimardır. Hundertwasser’in resimlerinde, Egon Schiele, Gustav Klimt ve Paul Klee’nin etkileri görülmektedir. Kendine özgü sarmal biçim formları ile soyut anlatımlı çalışmalar yapmış, farklı bir resim anlayışı geliştirmiştir. Tazrını, tasarladığı pullara da yansıtan sanatçı, eserlerinde oluşturduğu sarmal formlara kendisince yaratılış, yaşam, kan dolaşımı gibi birtakım simgesel anlamlar yüklemiştir (biography.yourdictionary.com)

Hundertwasser, 1984 yılında, Hainburger Au'yu (Donau boyunca bulunan sulak alanlar) kurtarmak için aktif bir rol üstlenmiştir. Orada bir hafta boyunca gösteri yapmış ve poster Hainburg için 'Freie Natur ent unsere Freiheit (Özgür Doğa, Özgürüz)' adlı bir afiş tasarlamıştır (Bkz. Görsel 5.19). 20 yıl sonra Ekoloji Haftası kutlamaları için Hundertwasser'in 1984 yılında tasarladığı afiş, pul haline getirilerek basılmıştır (Bkz. Görsel 5.20).



Görsel 5.19 Afiş, 1984  
<http://www.germanposters.de/hundertwasser>



Görsel 5.20 Hollanda, 2004  
<http://www.hundertwasser.com/hwdb>

Posta pullarının birer küçük sanat eserleri olduğunu düşünen sanatçı, eserlerinin küçük boyutlarını pullar için yeniden tasarlayan birkaç sanatçı arasında yer almaktadır. Hundertwasser, Senegal, Birleşmiş Milletler, Lihtenştayn, Lüksemburg ve diğer pek çok ülkeye pul tasarımları yapmıştır. Görsel 5.21' de bulunan, Hundertwasser tarafından tasarlan pul seti 'Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi' ilanının 35. yıl dönümünü kutlamak için 1983 yılında Birleşmiş Milletler tarafından basılmıştır. 'The Right to Create (Yaratma Hakkı)' temalı pullar kopyalanmış mevcut sanat eserlerinden değildir (Broadhead, 2016). Çalışmalarında, parlak renkler, organik formlar kullanan sanatçının çalışmaları arkaik ve ilkel görünümündedir. Resim yüzeyleri genellikle tekrar eden desenlerden oluşmaktadır.



Görsel 5.21 UN, 1983  
<http://www.hundertwasser.com/hwdb>

## 5.5. CELESTINO PIATTI

Celestino Piatti, İsviçreli grafik tasarımcısı ve ressamıdır. İlk uluslararası başarılarını poster tasarımlarıyla elde eden Piatti, özellikle Alman yayınevi DTV (Deutscher Taschenbuch Verlag) için yapmış olduğu reklam afişleri ile ünlüdür (Bkz. Görsel 5.22). Piatti, 6300'den fazla kitap kapağı, resim kitabı ve çocuk kitapları için illüstrasyonlar hazırlamıştır. Bunların yanında taş baskı ve cam boyama ile de uğraşmış, puldan cam eşyaya kadar birçok farklı alanda tasarımlar yapmıştır (nieves.ch, t.y).



Görsel 5.22 DTV Reklam Afişi, 1962  
<http://theanimalarium.blogspot.com.tr/2011>

Çalışmalarının çoğunda, parlak renkler, ayırt edici kalın, kaba, siyah çizgilere sahip formlar bulunmaktadır. Formları basitleştiren ve hayvanların anatomik özünü yakalama biçimi ile tasarım tarzı ayırt edilebilir olan Piatti uluslararası üne sahip, başarılı bir afiş tasarımcısı olmasının yanında İsviçre pullarını da tasarlamıştır. Görsel 5.23' te görülen pul 1970 yılında İsviçre tarafından çıkartılmıştır. Vitray temalı pul, Piatti tarafından canlı renkler ve siyah konturlardan oluşan soyut bir kompozisyon şeklinde tasarlanmıştır. Görsel 5.24' teki pul 1959 yılında İsviçre bölge hayvanları konu pul almaktadır. Pulun tasarımı detaylardan arındırılmış, konturlu hayvan formlarından (baykuş, balık, tavşan) oluşmaktadır.



Görsel 5.23 İsviçre, 1970  
<http://colnect.com/tr/stampslist>



Görsel 5.24 İsviçre, 1959  
<http://colnect.com/tr/stamps/stamp/22439>

Yine İsviçre tarafından basılan görsel 5.25'deki pul 1975 yılında engelli kişilerin sorunlarına dikkat çekmek amacı ile çıkarılmıştır. 3 dilde Engelleri Kaldırın sloganı bulunan tasarımda merdiven basamaklarında tekerlekli sandalyede oturan bir adamı çeken başka bir adam illüstrasyonu bulunmaktadır. Piatti'nin Pro Juventute Vakfı için tasarladığı afiş çalışması pul boyutlarına uyarlanarak ek ücretli olarak 2012'de İsviçre'de çıkarılmıştır. Tasarımda 3 farklı yazı karakteri kullanılmıştır (Bkz. Görsel 5.26).



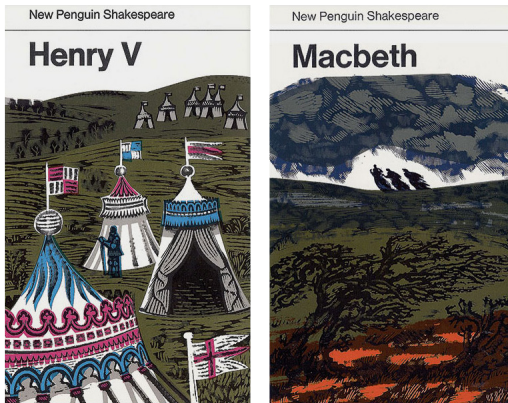
Görsel 5.25 İsviçre, 1975  
<http://colnect.com/tr/stamps/stamp/22943>



Görsel 5.26 İsviçre, 2012  
[www.post.ch/-/media/post/ueber-uns/](http://www.post.ch/-/media/post/ueber-uns/)

## 5.6. DAVID GENTLEMAN

David Gentleman (1930-....), İngiliz ressam, illüstratör ve grafik tasarımcıdır. Resimli seyahat kitapları (Bkz. Görsel 5.27) ve illüstrasyonlarıyla tanınan Gentleman pul ve madeni para tasarımları da yapmıştır. Londra'nın sembolü olan Charing Cross metro istasyonundaki 100 m uzunluğundaki duvar resmi Gentleman'ın önemli işlerinden biridir (Bkz. Görsel 5.28).



Görsel 5.27 Penguin Kitap Kapakları, 1962  
<http://www.davidgentleman.com>



Görsel 5.28 Metro Duvar Resmi, 1978  
<http://www.davidgentleman.com>

Kitap ve pulların illüstratörü olarak Gentleman 1962 ve 2000 yılları arasında, 103 tane pul tasarlayarak İngiltere'deki en üretken pul tasarımcısı olmuştur. Görsel 5.29'da İngiltere'de gerçekleştirilen 'Ulusal Shakespeare Festivali' için tasarladığı anı pullarında yazarın eserlerinden sahneler bulunmaktadır. Görsel 5.30'daki Darwin'in 100. ölüm yılı anısına basılan pul setinde Evrim Teorisine gönderme yapan illüstrasyonlar kullanmıştır.



Görsel 5.29 Ulusal Shakespeare Festivali, 1964  
<https://postalheritage.wordpress.com/tag/david-gentleman/page/3/>



Görsel 5.30 Charles Darwin Ölümünün 100. Yılı , 1982  
[http://www.paleophilatelie.eu/images/sets/uk\\_1982\\_darwin.jpg](http://www.paleophilatelie.eu/images/sets/uk_1982_darwin.jpg)

Gentleman, İngiliz pullarında devrim getiren tasarımcıdır. Kraliçe'nin portresinin tasarım alanını engellediği ve pulun konusunun önüne geçtiği düşüncesiyle, Kraliçe'nin portresinin pulların üzerinde kullanımı ile ilgili deneysel çalışmalar yapmıştır.

İlk deneme 1965 yılında Winston Churchill'ı anma pullarında uygulanmıştır. Kraliçenin portresi opaklığı düşük ve boyutu küçültülerek tasarıma yerleştirilmiştir (Bkz. Görsel 5.31). 1966 Hastings Muharebesinin 900. yıldönümünü anmak için çıkarılan pullarda Gentleman, madeni paralarda kullanılan Kraliçe'nin portresinin silüetini kullanmıştır (Bkz. Görsel 5.32). Bu pullarda Normanları İngiltere'yi istilasını gösteren sahneler illüstratif dille aktarılmıştır.



Görsel 5.31 İngiltere, 1965  
<https://wharferj.files.wordpress.com/2010>



Görsel 5.32 İngiltere, 1966  
<https://thumbs.dreamstime.com/z/set>

## 5.7. STEFAN KİROV KANCHEV

Stefan Kirov Kanchev (1915-2001), Bulgar grafik tasarımcıdır. Marka ve logo çalışmaları ile bilinen Kanchev, tasarladığı pullar, tebrik kartları, afişler, kitap kapakları, ürün etiket ve ambalajları ile Bulgaristan'nın en üretken tasarımcısı olarak 1971 yılında 'Ulusal Sanatçı' ünvanı almıştır. 'Bulgar grafik tasarımın babası' ve 'marka ustası' olarak adlandırılan Kanchev, Bulgar Radyosu, Ulusal Sanat Galerisi, Ulusal Bulgar Televizyonu logoları da dahil olmak üzere yaklaşık 1.600 logo tasarlamıştır (stefankanchev.com) (Bkz. Görsel 5.33, 5.34, 5.35).



Görsel 5.33 Bulgar Radyosu  
<http://stefankanchev.com>



Görsel 5.34 Ulusal Sanat Galerisi  
<http://stefankanchev.com>



Görsel 5.35 Ulusal Bulgar TV  
<http://stefankanchev.com>

Latin ve Kiril alfabesine bağlı kalma zorunluluğuna rağmen Kanchev, bu iki yazı tipini birbirine entegre ederek yeni yazı karakterleri geliştirmiştir. Görsel 5.35’ de görülen Ulusal Bulgar TV logosu için Kanchev, B ve T harflerini televizyon antenini anımsatacak şekilde birbirine bağlayıp yeni bir form oluşturmuştur. Kanchev’in logo çalışmalarında geometrik figürler, minimalist semboller, tipografik çözümlerle kare, daire ve üçgen formlarından faydalandığı görülmektedir.

Folklorik Bulgar sanatından esinlenen Kanchev’in çalışmalarında geleneksel formlara sıkça rastlanmaktadır (Bkz. Görsel 5.36, 5.37).



Görsel 5.36 Uluslararası Çocuk Buluşması Afiş Çalışması  
‘Barış İçin Afiş’  
<http://stefankanchev.com>



Görsel 5.37 Neue Werbung Dergi Kapağı  
<http://stefankanchev.com>

Tarzını tasarladığı pullara da yansıtan Kanchev’in sadeleştirilmiş illüstratif semboller ve geleneksel motif süslemeleri ile oluşturduğu kompozisyonlarında genellikle canlı renkleri tercih ettiği görülmektedir. Kanchev pul tasarımlarında birden fazla yazı karakterini birlikte kullanabilmektedir. Kanchev’in boyutu bu kadar küçük olan bir yüzeyde birden fazla yazı karakterini tasarım bütünlüğünü sağlayacak biçimde kullanabilmesi dikkat çekicidir.



Görsel 5.38 Yeni Yıl, 1978  
<http://stefankanchev.com>



Görsel 5.39 Sosyalist Ülkeler Teşkilatı 15. Oturumu  
<http://stefankanchev.com>



Görsel 5.40 Hiciv Şöleni  
<http://stefankanchev.com>



Görsel 5.41 Bahar, 1971  
<http://stefankanchev.com>



Görsel 5.42 Savaş Gemileri 1975  
<http://stefankanchev.com>



Görsel 5.43 Masallar  
<http://stefankanchev.com>

## 6. UYGULAMA ÇALIŞMALARI

Pul tasarımının, işlevine katkısının araştırma süresince çeşitli ülkelerin çıkarmış olduğu pullar incelenmiştir. Pulun önemli işlevlerinden, ülkelerin kültürel tanıtımını gerçekleştirmesi kapsamında sanatçı, yazar, bilim adamı... vb. önemli kişiler için basılan anma pullarının tasarımlarında; kişilerin portrelerinin kullanılmasının yanında, sanatçıların eserlerinin pullara basımı ya da tasarımcının eseri kendi yorumuyla aktarımından oluşan kompozisyonlara da sıklıkla rastlanmıştır. Türkiye’de ise, sanatçı ya da ünlü kişileri anmak için çıkarılmış olan anma pullarının tasarımlarında, genellikle kişilerin portresi kullanılarak çözümlenen kompozisyonların olduğu gözlemlenmiştir.

Tespit edilen bulgulardan yola çıkılarak, Türk Edebiyatı’nın ve Türk Tiyatrosu’nun önde gelen isimlerinden, Aziz Nesin, Melih Cevdet Anday ve Haldun Taner’in 100. yaşları nedeniyle, 6 puldan oluşan bir anma pulu seti hazırlanmıştır.

Uygulama çalışması kapsamında tasarlanan anma pullarında yazarların seçilen oyunlarının aktarımları bulunmaktadır. Yazarlar ve oyunları incelenerek, pulların tasarımında bulunması gereken bilgiler tespit edilmiştir. Pulları etkili ve dikkat çekici hale getirme amacıyla tasarımlarında yalın ve sembolik anlatım yolu izlenmiştir. Her eser için belirlenen semboller ile oluşturulan anlatım biçimi; yazarların isimleri, doğum ve ölüm tarihleri, eserlerin isimleri ile pulun zorunlu tasarım elemanlarından (ülke ismi, nominal değer ve posta yazısı) meydana gelen tasarımlar oluşturulmuştur. Pullarda yapılan tipografik düzenlemeler ile anma pulu setinde bir kimlik oluşturmak hedeflenmiştir. Yazarların seçilen oyunları birer sahne eseri olduğu için pullar yatay olarak tasarlanmış olup PTT’nin belirlemiş olduğu pul boyutları esas alınmıştır. Pulların orjinalleri 20.8 x 14.4 cm, basılmış boyutu 5.2 x 3.6 cm’dir.

Uygulanan tasarım yaklaşımıyla, hem kendileri hemde eserleri hakkında bilgi aktarımı yapılarak yazarları anmak hedeflenmiştir.

## 6.1. AZİZ NESİN İÇİN ANMA PULU TASARIMLARI

Aziz Nesin, 1915 yılında Heybeliada'da doğmuştur. Edebiyatın birçok türünde (öykü, roman, hikaye, şiir...) önemli eserler kaleme almıştır. Kendine has mizahı ile yazdığı birçok romanı sahneye de aktarılmıştır. Yurt içi ve yurt dışında birçok ödül alan Aziz Nesin, “çağdaş Türk gülmece edebiyatının kurucusu; öykücü, romancı, şair, gazeteci, köşe yazarı, oyun yazarı, yayımcı, eğitimci ve senaristtir” (nesinvakfi. org).

Uygulama kapsamında yazarın ‘Çiçu (1970)’ ve ‘Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz (1977)’ oyunları ele alınarak, anma pulları tasarlanmıştır.

### **Çiçu**

Çiçu, Aziz Nesin’in hapisanedeyken taslağını hazırladığı ve yıllar sonra kaleme aldığı; yalnızlık teması üzerine kurulmuş, yalnızlık korkusu, insanın bencilliği, birbirini anlamak istememesi, mutsuzlukları ve yarattığı yalnız dünyanın içinde boğulan bir adamın içsel bunalımını konu olan bir tek kişilik bir oyundur. Nesin, Çiçu ile 1970 yılında ‘Türk Dil Kurumu Tiyatro Ödülü’nü kazanmıştır (Özkırımlı, 1971, s.411)

### **Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz**

Aziz Nesin’in bu eseri, toplumun ve bürokrasinin çarpık taraflarını iğneleyici bir üslupla ortaya koymaktadır. Kimliği olmadığı için devletin onun yaşadığına inanmayan bir adamın başından geçen olaylar traji-komik bir dille işlenmiştir.

## Uygulama

Tasarlanan pulların, yağlı pastel boya tekniği ile hazırlanan taslakları, bilgisayar ortamına aktarılarak boyut, renk ve tipografileri düzenlenmiştir (Bkz. Görsel 6.1, 6.2). Tipografik düzenleme esnasında pulun mesajının anlaşılır ve net olması göz önünde bulundurularak, yazarın adı, doğum ve ölüm tarihleri ile eserin adı bir arada düzenlenmiştir. Ülke ismi ve pulun nominal değeri daha büyük bir punto ile yazılarak tipografik öğeler arasında bir hiyerarşi oluşturmak amaçlanmıştır.



Görsel 6.1 Aziz Nesin Anma Pulu, 'Çiçu'



Görsel 6.2 Aziz Nesin Anma Pulu, 'Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz'

## 6.2. MELİH CEVDET ANDAY İÇİN ANMA PULU TASARIMLARI

1915 yılında, İstanbul'da doğan Anday, tiyatro oyunu, roman, deneme, makale yazarı ve şairdir. UNESCO'nun 'Courrier Dergisi', 1971 yılında, Anday'ı Cervantes, Dante, Tolstoy, düzeyinde bir edebiyat adamı olarak gördüğünü açıklamıştır.

Uygulama kapsamında yazarın 'Mikadonun Çöpleri (1967)' ve 'Ölümsüzler (1984)' oyunları ele alınarak, anma pulları tasarlanmıştır.

### **Mikadonun Çöpleri**

Melih Cevdet Anday, oyunda; bir kadın ve erkeğin boşa çıkmış yaşam beklentileri, burukluklar, aykırılıklar, mutsuzluklarını, yerli yersiz öfke patlamalarını, ender neşe anlarını, bilinçli olarak kurguladıkları oyunlardan oluşan dünyalarını sahneye getirir.

### **Ölümsüzler**

Oyun, Jul Sezar'ın tarihe kendisini Brutus'un öldürdüğü şeklinde geçen yanlışlığı düzeltme çabasını anlatmaktadır. Jul Sezar ve karısı Calphurnia, Sezar'ın öldürülmesiyle birlikte ölümsüz sıfatına ulaşarak tarihte sıkışıp 2000 yıldır yaşamaya devam etmişlerdir. Sezar yaşadığı süre boyunca, tarihte kendisini Brutus'un öldürdüğü yanlışını düzeltmek için uğraşmış fakat sonunda hiçbir yanlışlığı düzeltemeyeceği gerçeğini görmesiyle kendini Brutus'a bıçaklatmıştır (Gökçe, 2004, s.82).

## Uygulama

Görsel 6.3'de görülen pulun tasarımında, harfler deforme edilip kendi içinde bir denge ile kurgulanarak, tipografik bir çözümleme yöntemi tercih edilmiştir. Görsel 6.4'de görülen pul yağlı pastel boya tekniği ile taslağı hazırlanan tasarımın arka fon rengi ve tipografik düzenlemesi bilgisayar ortamına aktarılarak yapılmıştır. Pulların tipografik düzenlemeleri esnasında pulun mesajının anlaşılır olması göz önünde bulundurularak, yazarın adı, doğum ve ölüm tarihleri ile eserin adı bir arada düzenlenmiştir. Ülke ismi ve pulun nominal değeri diğer tipografik öğelerden daha büyük bir punto ve arka fon renginin daha koyu bir tonu ile yazılarak tipografik öğeler arasında bir hiyerarşi oluşturmak amaçlanmıştır.



Görsel 6.3 Melih Cevdet Anday Anma Pulu, 'Mikadonun Çöpleri'



Görsel 6.4 Melih Cevdet Anday Anma Pulu, 'Ölümsüzlük'

### **6.3. HALDUN TANER İÇİN ANMA PULU TASARIMLARI**

Haldun Taner 1915' te İstanbul'da doğmuştur. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nın önde gelen yazarlarından. Öykülerinde bireyin toplumdaki yaşam biçimleri üzerinde durarak, bunların aksayan yanlarını mizah unsurları kullanarak anlatmıştır. “Taner’in öyküleri çeşitli mizahlarla zengin olsa da daha fazla eleştirel gerçeklere dayanmaktadır” Eski ve yeni yaşam biçimi arasında kalmış insanların, sonradan görme zenginlerin yaşamlarını ele alarak, toplumun değişik kesimlerden seçtiği kişilerin tutarsızlıklarını, çelişkilerini ikiyüzlülüklerini sergilemiştir. Önemli eserlerinden biri olan “Keşanlı Ali Destanı hem Taner’in hem de Türkiye'nin ilk epik oyunudur”

Uygulama kapsamında yazarın ‘Keşanlı Ali Destanı (1964)’ ve ‘Eşeğin Gölgesi (1965)’ oyunları ele alınarak, anma pulları tasarlanmıştır.

#### **Keşanlı Ali Destanı**

Gecekondu halkının sorunlarının ele alındığı oyunda, hapishaneden çıkan bir suçlunun halkı tarafından kahraman ilan edilip, mahallenin muhtarı seçilerek, gecekondu hayatının düzene girmesi için bir umut olması konu edilmiştir (Doğan, 2009, s.415)

#### **Eşeğin Gölgesi**

Eşeğin Gölgesi oyunu, Para babaları Abid ve Zahid Ağaların yoksul çırakları Şaban'la Mestan arasındaki basit bir tartışmanın milli bir davaya dönüşerek Abdalya ülkesinin bölünmesine yol açışını sergilemektedir. Oyunda kapitalist sistemin kusurları ve bunun ayırımına varamayan halkın eleştirisi yapılmaktadır.

## Uygulama

Görsel 6.5’de ve 6.6’da görülen pulların tasarımları, kuru boya tekniği ile taslağı hazırlanmış; arka fon ve tipografik düzenleme bilgisayar ortamına aktarılarak yapılmıştır. Pulların tipografik düzenlemeleri esnasında pulun mesajının anlaşılır olması göz önünde bulundurularak, yazarın adı, doğum ve ölüm tarihleri ile eserin adı bir arada düzenlenmiştir. Ülke ismi ve pulun nominal değeri diğer tipografik öğelerden daha büyük bir punto ve beyaz Görsel 6.5’de beyaz, Görsel 6.6’da gri ile yazılarak tipografik öğeler arasında bir hiyerarşi oluşturmak amaçlanmıştır.



Görsel 6.5 Haldun Taner Anma Pulu, ‘Keşanlı Ali Destanı’



Görsel 6.6 Haldun Taner Anma Pulu, ‘Eşegin Gölgesi’

## İlk Gün Zarfı Uygulama

Görsel 6.7'de görülen ilk gün zarfının boyutu 21x14 cm olup, tasarımı bilgisayar ortamında hazırlanmıştır. Zarfın tasarımı, sanatçı portreleri kullanılmadan çözümlene ve tasarlanan anma pulları ile ilişkilendirilmesi amaçlanarak, parçadan bütüne gitme fikri doğrultusunda, önceden tasarlanan pullardan alınan küçük kadrarlar ile bir kompozisyon oluşturulmuştur.



Görsel 6.7 İlk Gün Zarfı

## SONUÇ

Posta gönderi ücretlerinin karşılığı olan pulun, geniş kitlelere ulaşabilme özelliği onu önemli ve etkili bir görsel iletişim aracı haline getirmektedir. Pul üzerinde taşıdığı görsel tasarımlar ve mesajlar ile esas görevi olan gönderi ücreti göstergesi olmanın önüne geçmiş ve farklı işlevler kazanmıştır. Pul aracılığı ile ülkeler kültürel miraslarının veya turistik yerlerinin tanıtımını gerçekleştirmekle beraber diğer ülkelere karşı siyasi bir imaj yaratıp politik propogandalarını da yapmaktadır. Ele aldığı konular açısından kitleleri bilgilendirme ve bilinçlendirme işlevini de üstlenen pul, kısıtlı alanına rağmen ülkesinin sanata, insana, doğaya, bilime ve dine karşı bakış açısını dünyaya yansıtan önemli bir görsel kültür unsurudur. Ait olduğu ülkenin görsel kültürünün bir ürünü olan pul, insanlarda merak uyandırıp araştırmaya sevk ederek ve farklı kültürlerin birbirlerini tanımalarına olanak sağlamaktadır.

19. yy'da dünya'da artan ticaret ve iş hacminin getirdiği ihtiyacın bir ürünü olan pul, günümüzde internet başta olmak üzere iletişim teknolojilerindeki gelişmelere karşın halen yaygın olarak kullanılmaktadır. Pul, dönemine tanıklık ederek, tarihi geleceğe taşıyan, zamana karşı dayanan bir belge niteliğindedir. Öte yandan pul, çağdaş gelişmelerin dışında kalmamış teknolojik olanaklardan faydalanan bir ürün olmuştur. Ülkeler her dönemin teknolojik değişimlerine göre farklı materyallere yüksek kalitede pullar basmıştır. Günümüzde artırılmış gerçekliğin olanaklarından faydalanılarak akıllı pul tasarımları yapılmaktadır.

Pulun gönderi hizmetlerindeki esas göreviyle beraber taşıdığı tüm işlevlerini etkili bir şekilde yerine getirebilmesi tasarımının niteliği ile doğru orantılıdır. Grafik tasarım açısından başarılı bir pul tasarımı ilgi çekici, estetik düzeyi yüksek ve mesajı iletmekte daha etkilidir. Pulun işlevini tam olarak yerine getirmesini, üzerinde bulunan zorunlu bilgilerle (ülke ismi ve nominal değer), dantel, filigran, lejand gibi pulun kendine özgü teknik özellikleri çerçevesinde yapılan tasarımın niteliği doğrudan etkilemektedir. Tipografi, illüstrasyon, fotoğraf ve renk gibi grafik tasarım öğeleri ile hiyerarşi, vurgu, bütünlük gibi tasarım ilkelerini pul özelinde bir araya getirerek oluşturulan, görsel tasarımı güçlü ve evrensel dile sahip bir pul işlevini daha iyi yerine getirmektedir.

Pulun işlevleri ve tasarımın işleve katkısının araştırılması kapsamında, 1900'li yıllardan günümüze kadarki süreç içerisinde basılmış çok sayıda, çeşitli ülke pulları incelenmiştir. İncelenen ülkeler arasından özellikle İngiltere, İsviçre, Hollanda, Fransa ve Avusturya gibi Avrupa ülkelerinin çıkarmış olduğu pulların görsel etkisinin güçlü olduğu gözlemlenmiştir. Pullarda, kültürel, sanatsal, bilimsel ve sosyal sorumluluk alanındaki konular hem ülke hem de dünya genelinde ele alınarak aktarılmış ve pulun iletişim gücünün farkındalığıyla oluşturulmuş pul tasarımlarının nitelik bakımından öne çıktığı görülmüştür. Pullarda dikkat çekici ve aktarılan mesajın ifadesini güçlendirmek amaçlanarak zaman içerisinde tasarım anlayışlarında, fotoğraf, asimetrik denge, dinamik ve diagonal tipografi kullanımı ile şekil, boyut ve basımında kullanılan malzemelerde yenilikçi yaklaşımlar görülmüştür. Pulun işlevini yerine getirmesinde tasarımının önemli rolünün farkındalığıyla, pulların tasarımcı ve sanatçılar tarafından oluşturulduğu; bu bağlamda basılan pulların daha etkili ve vurucu olduğu farkedilmiştir. Pulun tasarımına verilen önem sayesinde insanlar üzerinde akılda kalıcı görsel etkiler yaratılarak pulun işlevselliğinin pekiştirildiği gözlemlenmiştir.

Tez konusu kapsamında yapılan araştırma ve incelemelerde edinilen bulgular doğrultusunda Türkiye'nin posta pulları değerlendirildiğinde, ülke imajı oluşturmak ve farklı alanlarda tanıtımını gerçekleştirmek bağlamında, pulun görsel iletişim etkisinden yeterince faydalanılmadığı görüşü ileri sürülebilir. Sürekli dolaşımda olan bir görsel kültür unsuru olarak pulun çok yönlü işlevi ve tasarımın işleve etkisi bağlamında ülkede daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir. Bu anlamda, araştırmacıların pul üzerine yayınlar yapması belli bir bilinç oluşturma ve Türkiye'deki pulculuk literatürüne katkı sağlanması açısından faydalı olabilir. Bununla beraber, grafik tasarımcıların, çeşitli tanıtım, etkinlik ve yarışmalarla teşvik edilerek pul üzerine daha çok iş üretmelerini sağlamak Türkiye'deki pulların görsel niteliğini yükselterek ileriye götürülebilir.

## KAYNAKÇA

Akgül, R. F. (2008). *1980'lerden Günümüze Grafik Tasarımda Yapıbozumculuk*. Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.

Ambrose, Gavin & Harris, Paul. (2013). *Grafik Tasarımda Renk*. Çev. Bengisu Bayrak, Literatür Yayınları, İstanbul.

Ambrose, Gavin & Harris, Paul. (2012). *Tipografinin Temelleri*. Çev. Bengisu Bayrak, Literatür Yayınları, İstanbul.

Aynsley, J. (2001). *Pioneers of Modern Graphic Design* London: Octopus Publishing Group Ltd

Anameriç, H. (2006). Stamps as an information source in the National Library of Turkey. *Library Collections, Acquisitions & Technical Services* 30

Artonstamp. (2010). Hans Erni a Swiss Artist  
<http://www.artonstamps.org/hans-erni.htm> Erişim Tarihi: 2016

artamONLINE Antik A.Ş. (2013). Filatelide Sanat Turgay Artam  
<https://www.artamonline.com/blog/videolar/filateli-de-sanat-turgay-artam> Erişim Tarihi: 2016

Arpin, D. (2008). The Penny Black, how to determine its value, *ARPIN PHILATELY*.  
<http://blog.arpinphilately.com/the-penny-black-how-to-determine-its-value/> Erişim Tarihi: 2016

Becer, E (2008). *İletişim ve Grafik Tasarım* Ankara: Dost Kitabevi Yayınları

Bezaz, Y. (2006). Haberleşme ve Tarihçesi.

<http://www.haberis.org.tr/uploads/files/kitaplar/pttkitap.pdf> Erişim tarihi: 2015

BEGİÇ, H , ÇELEBİLİK, G . (2016). Kültürel Zenginliklerimizin Posta Pullarıyla Tanıtılmasına Dair Bir Çalışma; Pul Sanatçısı Pınar OLGAÇ'ın "Türk Kadın Başlıkları".

*Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (12), <http://dergipark.gov.tr/ksbd/issue/16231/169987Boztaş>,

Broadhead, T. ( 2016) The Culture of Stamps

*American Philatelist* / October 2016

Chin, A. (2010). Richard Hutten Book Stamp, *design.boom*

<http://www.designboom.com/design/richard-hutten-book-stamp/> Erişim Tarihi: 2016

Cusack, I. (2005). Tiny transmitters of nationalist and colonial ideology: the postage stamps of Portugal and its Empire,

*Nations and Nationalism* 11 (4)

Düzenli, Ş., Kavuran, T. (2004) Görsel İletişim Aracı Olan Pulun Tarihi Gelişimi ve Grafik Ürün Olarak Önemi.

*C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi* Cilt: 28 No: 2.

Dağarslan, S. (2011). *Kültürel Afişlerde Fotoğrafın Ve İllüstrasyonun Kompozisyon Ögesi Olarak Kullanımı* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Antalya

Design is History. (t.y.). Piet Zwart

<http://www.designishistory.com/1920/piet-zwart/>

E. & Düz, N., (2013). Sanatta Denge Unsurunun Sanat Yapıtına Kazandırdığı Estetik Değerler.

*Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 39.Celalabat, Kırgızistan. <http://www.akademikbakis.org/eskisite/39/09.pdf>

Edelman, T. (2015). Get Stuck, *Stylepark Magazin*.

<https://www.stylepark.com/en/news/get-stuck> Erişim Tarihi: 2016

Efilateli. (2008). Filateli Nedir?

<http://www.efilateli.com/pulculuk.tr.php> Erişim Tarihi:2015

Filozof.net. (t.y.). Hans Erni Kimdir, Hayatı, Eserleri Hakkında Bilgi  
<http://www.filozof.net/Turkce/edebiyat/edebi-%20sahsiyetler-kisilikler-biyografileri/44450-hans-erni-kimdir-hayati-eserleri-hakkinda-%20bilgi.html> Erişim Tarihi: 2016

Gombrich, H., E. (1992). *Sanatın Öyküsü* (C.Bedrettin Cömert) Ankara: Remzi Kitabevi Yayınları

Güzhan, S. (2014). Posta ve Pulun Tarihçesi, *Kadıköy Filatelistler Derneği 1958*  
<http://www.kadikoyfilateli.org/posta-ve-pulun-tarhes> Erişim Tarihi: 2016

Haimann, A. (2006). Rawdon, Wright, Hatch & Edson (1847-1851) *Arago*.  
[http://arago.si.edu/category\\_2027497.html](http://arago.si.edu/category_2027497.html) Erişim Tarihi: 2016

Heindorffhus.motivsamle. ( 2006). Hans Erni Swiss Lithographer and Illüstatör 1909  
<http://heindorffhus.motivsamler.dk/arthistory/frame-Erni.htm> Erişim Tarihi: 2016

Iconofgraphics. (t.y.). Piet Zwart  
<http://www.iconofgraphics.com/Piet-Zwart/>

Kara, E. (2013). Europa (CEPT) Pulları Tarihi, *erdalkara.wordpress*.  
<https://erdalkara.wordpress.com/2013/04/15/europa-cept-pullari-tarihi/> Erişim Tarihi: 2015

Kış, S. (2015). Pul Para Oldu Osmanlı Devleti Hazinesi Kaynak Arayışında Antika Posta Pulları.  
*International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10 (9)

Korgen, M. (2015). The Geneva Cantonal Issues, *Scribd*.  
<https://tr.scribd.com/document/299193032/The-Geneva-Cantonal-Issues> Erişim Tarihi: 2016

Lawrence, K. (1999). Pressure-Sensitive Adhesive United States Stamps, *Abbey Newsletter*.  
<http://cool.conservation-us.org/byorg/abbey/an/an23/an23-6/an23-605.html> Erişim Tarihi: 2015

Llaveria, J. (2010). El Trencito - Peru V3.5, *Scribd*.  
<https://tr.scribd.com/document/45713930/El-Trencito-Peru-V3-5> Erişim Tarihi: 2015

Lin, X. (2012). Top 13 most valuable postage stamps in the world, *China.org.cn*.  
[http://www.china.org.cn/top10/2012-04/27/content\\_25224963\\_10.htm](http://www.china.org.cn/top10/2012-04/27/content_25224963_10.htm) Erişim Tarihi: 2016

MEGEP (2008). *Grafik ve Fotoğraf*, Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

PTT. (t.y). PTT Filateli Sözlüğü  
[http://ptt.gov.tr/ptt/#!ptt\\_filateli\\_sozlugu](http://ptt.gov.tr/ptt/#!ptt_filateli_sozlugu)

Pelsser, A. (2015). A Hans Erni at Home, *icao.int*.  
[http://www.icao.int/secretariat/PostalHistory/icao\\_tie\\_ins\\_a\\_hans\\_erni\\_at\\_home.pdf](http://www.icao.int/secretariat/PostalHistory/icao_tie_ins_a_hans_erni_at_home.pdf)

Scott, D. (1995). *European Stamp Design* Great Britain: Academy Group Ltd

Stoetzer, C. (1953). *Postage Stamp as Propoganda* Washington D. C.: Public Affairs Press

Şerif Antepli. (2011). Bu Sergi Dünyada Bir İlk  
<http://serifantepli.com/bu-sergi-dunyada- bir-ilk/>

Toker, V. (2013). *Pul Tasarımındaki Algı* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Türkölmez, Y. (2012). Osmanlı İmparatorluğu'nda Yabancı Postalar ve Ülkeye Zararları *telekomcularderneği.org*.  
<http://www.telekomcularderneği.org.tr/haberyazdir.php?id=4158> Erişim Tarihi: 2016

Uçar, Tevfik Fikret. (2004). *Görsel İletişim ve Grafik Tasarım*. İnkılap Yayınevi, Ankara.

Üstündağ, N. (2016) *Yaratıcı Endüstrilerde İllüstrasyonun Rolü* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İzmir.

Yazıcı, K. (2014). Tarih Öğretiminde Posta Pullarının Kullanılabilirliğine Bir Örnek “100 Posta Pulu İle Türk Tarihinden Bir Kesit -1863-1950 Yılları Arası-”  
*Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 5, Sayı:16

Yazıcı, K. (2010). Sosyal Bilgilerde Eğitimsel Bir Araç Olarak Posta Pullarının Kullanımı. *Türkiye Sosyal Araştırma Dergisi*, 1

Yılmaz, H. (2007). Ayyıldızlı Pullar (1863-1882) ... Duloz Pulları, *trfila.com*.  
<http://www.trfila.com/makaleler/dulozpullari.pdf>

Yılmaz, H. (2007). 1897 Türk-Yunan Savaşı (Teselya Savaşı), *postman.com*.  
[http://postman.com.tr/makaleler/teselya\\_sava%C5%9F%C4%B1.pdf](http://postman.com.tr/makaleler/teselya_sava%C5%9F%C4%B1.pdf)

Yöntem, C. (2014) *Göstergebilime Bağlı İllüstrasyonların İzleyici Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kütahya

Wikipedia. (2016). [https://en.wikipedia.org/wiki/Rowland\\_Hill](https://en.wikipedia.org/wiki/Rowland_Hill) adresinden ulaşılmıştır. Erişim Tarihi: 2016

Wikipedia. (2016). [https://en.wikipedia.org/wiki/Henry\\_Corbould](https://en.wikipedia.org/wiki/Henry_Corbould) adresinden ulaşılmıştır. Erişim Tarihi: 2016

Wikipedia. (2016). [https://tr.wikipedia.org/wiki/Damga\\_vergisia](https://tr.wikipedia.org/wiki/Damga_vergisia) adresinden ulaşılmıştır. Erişim Tarihi: 2016

Wikipedia. (2016). 2015 yılında [https://tr.wikipedia.org/wiki/Pul\\_\(posta\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Pul_(posta)) adresinden ulaşılmıştır. Erişim Tarihi: 2016

## EK 1

### FİLATELİ TERİMLERİ

**Anma Bloku:** “Bir olayı veya kişiyi anmak için ya da propaganda amacıyla bastırılan, dantelli veya dantelsiz bir veya birkaç pulu birada bulunduran, posta maddelerinin ödenmesinde kullanılan küçük pul tabakalarıdır” (opalankok.blogcu, 2015). Görsel Ek 1.1’de görülen anma bloğu, söz yazarı ve oyuncu olan Fransız sanatçı Edith Piaf’ın doğumunun 100. Yılı’nı kutlamak için 2015 yılında Macaristan Postası tarafından basılmıştır. Üzerinde sanatçının portresi bulunan pul Glória Hefelle tarafından tasarlanmıştır.



Görsel Ek 1.1 Anma Bloku, Macaristan, 2015  
[https://www.posta.hu/static/internet/picture/Piaf\\_kisiv.jpg](https://www.posta.hu/static/internet/picture/Piaf_kisiv.jpg)

**Anma Pulu:** Belirli bir olay veya kişiyi anmak üzere çıkarılan, tirajı kısa sürede tükenecek şekilde sınırlı sayıda basılan pullardır. Bunlara Hatıra Pulları da denir (opalankok.blogcu, 2015). Görsel Ek 1.2, Ek 1.3 ve Ek 1.4’deki pullar Georges Simenon’u anmak için Fransa, Belçika ve İsviçre’de aynı gün tedavüle çıkmıştır. Yarattığı Müfettiş Jules Maigret karakteri onu ünlü yapmıştır. Pullarda, Belçikalı sanatçı Désiré Roegiest tarafından yapılan yazarın portresi bulunmaktadır. Fransa pulunda, arka planda Müfettiş Jules Maigret’in Pariste ofisinin bulunduğu yer olan Quai des Orfèvres, Claude Andreotto, Belçika pulu Georges Simon’nun Liege’de doğduğu yer Paul Huybrechts, İsviçre pulunda ise Georges Simon’nun İsviçrede uzun yıllar yaşadığı yer olan Château d’Echandens Pierre Schopfer tarafından gravürü uygulanmıştır (faculty.citadel.edu).



Görsel Ek 1.2 Belçika, 1994  
<http://www.trussel.com/detfic/simenon>



Görsel Ek 1.3 Fransa, 1994  
<http://www.trussel.com>



Görsel Ek 1.4 İsviçre, 1994  
<http://www.trussel.com>

**Antiye:** “Üzerinde pul baskısı bulunan resimli veya resimsiz posta kartlarına verilen isimdir” (tfd, 2011). Görsel Ek 1.5’de görülen antiye örneği, 2006 yılında Türkiye’de Wolfgang Amadeus Mozart’ın 250. doğum yıldönümü nedeniyle basılmıştır. Tasarımı Bekir Gürgen’e ait olan posta kartının boyutu 155x105 mm’dir (pulhane.com).



Görsel Ek 1.5 Antiye, Türkiye, 2006  
<http://www.pulhane.com/Pul>

**Blok:** “Birbirinden ayrılmamış, üst üste ve yan yana en az 4 puldan meydana gelen pul gurubudur” (opalankok.blogcu, 2005). Görsel Ek 1.6’da görülen blok örnekleri 1947 yılında Fransız Postası’nın basmış olduğu posta pularının üzerinde, Fransız Cumhuriyeti’nin ulusal bir özgürlük sembolü olan Marianne de Dulac olarakta bilinen Marianne’nin portresi bulunmaktadır. Gravürü Edmond Dulac tarafından uygulanmıştır.



Görsel Ek 1.6 Blok, Fransa, 1947  
<http://c8.alamy.com/comp/EH0A82>

**Dantel:** “Perforaj işlemi sonunda pulların kenarında meydana gelen dişlerdir” (opalankok.blogcu, 2005). Görsel Ek 1.7’de görülen pul, 2007 yılında Kültür Varlıklarımız Gölge Oyunu Karakterleri konulu pul serisinin üzerinde Hacivat ve Karagöz karakterlerinin bulunduğu bir örnektir. Tasarımı Tunay Aklara ait olan pulun boyutu 36x52 mm, dantel ölçüsü 13’dür.



Görsel Ek 1.7 Dantelli Pul, Türkiye, 2007  
<http://4.bp.blogspot.com/vOYUAFd3myo>

**Değer:** “Postada kullanılan değerli kağıtların üzerinde rakam ve bazılarında ayrıca yazı ile gösterilen, bunların postada satış fiyatını belirten para tutarı veya bir serideki pullardan her hangi biri” (opalankok.blogcu, 2005). Görsel Ek 1.8’de görülen anma pulu 1997 yılında basılmış olup, Türk Kadın Başlıkları konulu 4 puldan oluşan serinin 50.000 lira değerindeki puludur. Tasarımı Pınar Dinçer tarafından yapılan pulun boyutu 36x36 mm’dir



Görsel Ek 1.8 Değer, Türkiye, 1997  
<http://pulhane.com/PulSayfalari/p199716>.

**Ek Değerli Pul:** “Yılda iki defa çıkarılan bu pulların nominal değerlerine, artı işareti ile bir değer daha eklenmiştir. Posta ücretinin karşılanmasında dikkate alınmayan bu ek değerden elde edilen gelirin % 75’ i Kızılay derneğine, % 25’ i ise Çocuk Esirgeme Kurumu’na yardım olarak ödenmektedir” (opalankok.blogcu.com, 2005) Görsel Ek 1.9’da Türkiye’de 2004 yılında İzcilik konulu basılmış olan ek değerli anma pulları bulunmaktadır. Tasarımı Baran Barana ait olan pulların boyutu 26x41 mm’dir.



Görsel Ek 1.9 Ek Değerli Pul, Türkiye, 2004  
<http://pulhane.com/KatalogSayfalari>

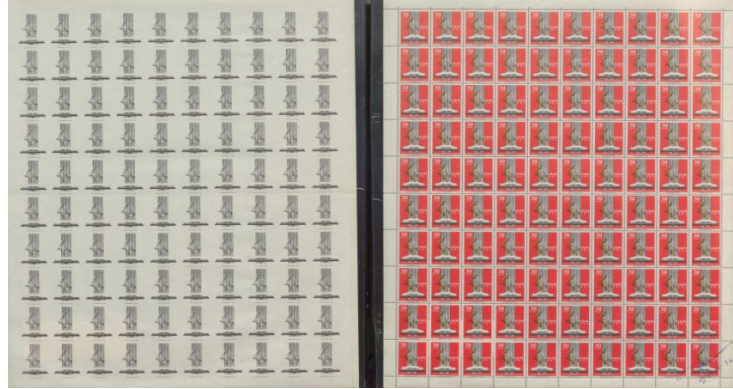
**Emisyon:** “Bir değerli kağıdın veya pulun belirtildiği gün kullanıma çıkarılmasına denir” (tfd.org).

**Erör:** “Değerli kağıtların basımı veya zımbalanması sırasında oluşan hataya denir” (tfd.org, 2011). 1972 yılında Türkiye tarafında çıkarılan Ata Sürekli pul serisinde olan Görsel Ek 1.10'daki pulda kesim erörü bulunmaktadır (Oncu, 2001).



Görsel Ek 1.10 Erör, Türkiye, 1972  
<http://www.aniloncu.com/eror/>

**Ese:** “Baskı durumunu, pulu bastıran kuruluşa göstermek için hazırlanan provalardır. Bunlara hazırlık örnekleri de denebilir. Pulun hazırlanmasını görmek yönünden önemlidir. Eseler yalnız Posta İdarelerinin müze veya arşivlerinde bulunur satılmazlar” (ptt.gov) (Bkz. Görsel Ek 1.11).



Görsel Ek 1.11 Ese, Türkiye  
<http://ptt.gov.tr/sx/ptt/images/jpg>

**Filatelik Zarf:** “İlk gün veya özel gün damgasını taşıyan, komple özel zarflardır. Tedavüle çıkan hatıra pullarını tam seri olarak yapıştırarak postadan geçirilen mektuplar filatelik zarf mahiyetindedir” (tfd.org).

Görsel Ek 1.12’de bulunan ‘Dünya Atletizm Şampiyonası’ konulu anma bloğu, 2012 yılında Türkiye tarafından dijital baskı yöntemi ile basılmıştır. Zarfın üzerinde bulunan pulların tasarımı Bülent Ateş tarafından yapılmıştır. Pulların boyutu 38x38 mm’dir. Bloğun boyutu 110x11 mm’dir (pulhane.com).



Görsel Ek 1.12 Filatelik Zarf, Türkiye, 2012  
<http://ptt.gov.tr/sx/ptt/images/jpg>

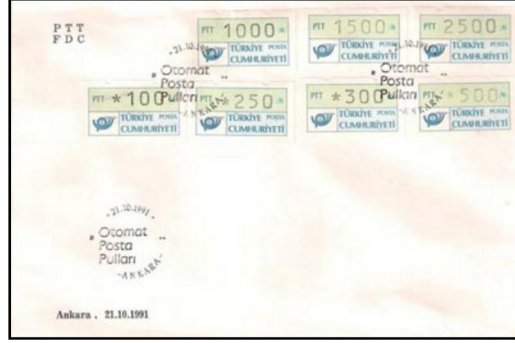
**Filigran:** “Bazı pulların kağıdında bulunan ve ışığa tutulduğunda görülen yazı, çizgi, şekil veya motif gibi özel belirtilerdir. Pulun sahtesinin basımını önlemek için kullanılır” (opalankok.blogcu, 2005).

**Flam:** “Ücret ödeme makinelerinde tarih damgasının yanında basılan 3,3x4,4 cm. boyutunda dörtgen şeklinde ve içinde çeşitli yazı ve resimler bulunan damga izi. Bu damgalar çoğunlukla reklam, slogan vs. kapsar. Pullar için ayrı bir koleksiyon konusudur” (opalankok.blogcu, 2005). İlk Osmanlı flamı olarak bilinen İstikraz Dahili kendine Menfaat Millete Hadimet ibareli flam, Pera Postanesi’nde mekanik damga ile damgalanmış bir örnektir. Flam ibaresi 2 dilde Türkiye’yi ziyaret ediniz – Visitez La Turquie – Pera olarak iki tarih bloğu arasında yer almaktadır (Bkz. Görsel Ek 1.13). (tfd.org.)



Görsel Ek 1.13 Flam, Osmanlı Devleti  
[www.tfd.org.tr/files/m\\_sergi/2011](http://www.tfd.org.tr/files/m_sergi/2011)

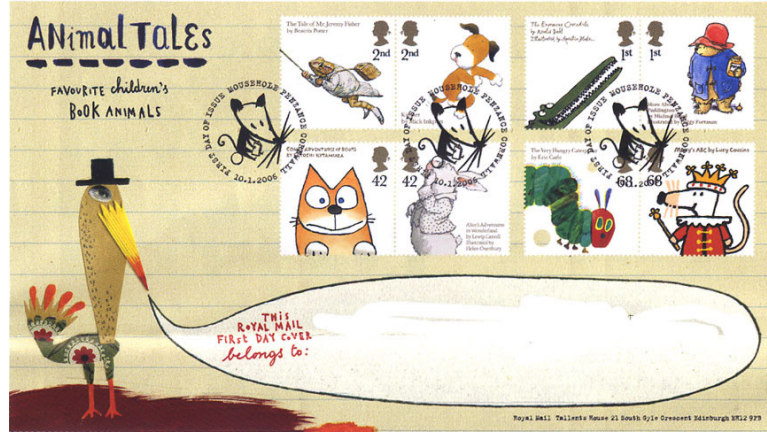
**Frama (ATM) Pulları:** “Pul otomatlarında standart rulo şeklinde pul kağıtları kullanılır. Tuşlar ve atılan madeni para karşılığı ile seçilen değer, pul kağıdına basılır. Ülkemizde 1987 ve 1988 yıllarında pul otomatları kullanılmıştır” (opalankok.blogcu, 2005). Görsel Ek 1.14’de 1991 yılında çıkmış olan 3 Grup Otomat pullarının ilk gün zarfı üzerinde basılı hali bulunmaktadır.



Görsel Ek 1. 14 Frama Pulları, Türkiye, 1991  
<http://www.pulhane.com/Katalog>

**Föyye:** “Üzerinde dantelli veya dantelsiz bir veya birkaç pul basılmış olan, kenarlarında çoğu zaman yazılar taşıyan küçük pul tabakasıdır” (tfd, 2011).

**İlk Gün Zarfı – Özel Gün Zarfı:** “Üzerinde bir anma veya sürekli pul serisi yapıştırılıp konuya ait ilk gün damgası ile damgalanmış, yazı ve motifler taşıyan özel zarflardır” (opalankok.blogcu, 2005). Görsel Ek 1.15’de görülen ilk gün zarfı; 2006 yılında Hayvan Hikayeleri: Çocuk Edebiyatından İllüstrasyonlar teması ile İngiltere tarafından resimli çocuk kitaplarının kalıcı popülerliği ve evrensel cazibesini kutlamak için basılmıştır. Basılan pullar ve ilk gün zarfı Rose Design tarafından yapılmış olup, üzerinde Sara Fanelli’nin illüstrasyonları ile Roger McGough şiirleri bulunmaktadır. (norvic-philatelics.co.uk)



Görsel Ek 1.15 İlk Gün Zarfı, İngiltere, 2006  
<http://www.norvic-philatelics.co.uk>

**“Forma”:** “Pul üzerindeki resmin (marj hariç) milimetre olarak boyutudur” (opalankok. blogcu, 2005). Görsel Ek 1.16’da görülen pul, 1955 yılında Çanakkale Zaferi’nin 40. yıldönümü nedeni ile basılmıştır. Örnekte bulunan pulun dikdörtgen resminin yatay ve dikey kenarlarının ölçüleri 25x40 mm’dir (aniloncu.com).



Görsel Ek 1.16 Forma, Türkiye, 1995  
<http://www.aniloncu.com/wp-content>

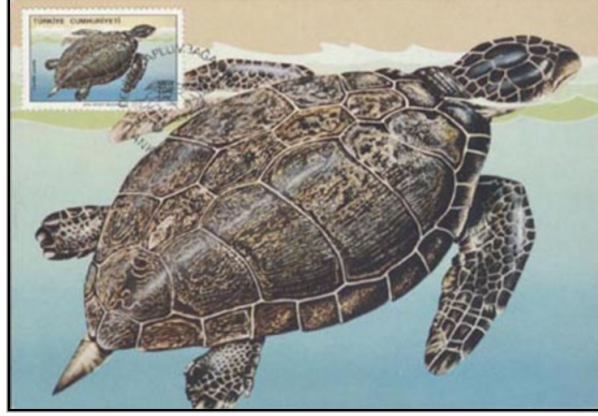
**Lejand:** “Pul üzerindeki yazılara verilen isimdir” (tfd, 2011) (Görsel Ek 1.17).



Görsel Ek 1.17 Türkiye, 2015  
<http://colnect.com/tr/stamps/>

**Marj:** “Pul tabakalarının ve anma bloklarının kenarlarında veya pulların çerçeveleri dışında kalan baskısız kısımlardır” (tfd. org).

**Maksimum Kart:** “Posta pulundaki resmin aynısının büyütülmüş olarak basılmış olduğu karttır” (tfd, 2011). Görsel Ek 1.18’de 1989 yılında çıkarılan deniz kaplumbağaları konulu anma pulu ve maksimum kart örneğidir. Tasarımı Saadettin Atlıhan’a ait pulun boyutu 41x26 mm, maksimum kartın boyutu 148x26 mm’dir.



Görsel Ek 1.18 Maksimum Kart, Türkiye, 1986  
<http://pulhane.com/KatalogSayfalari>

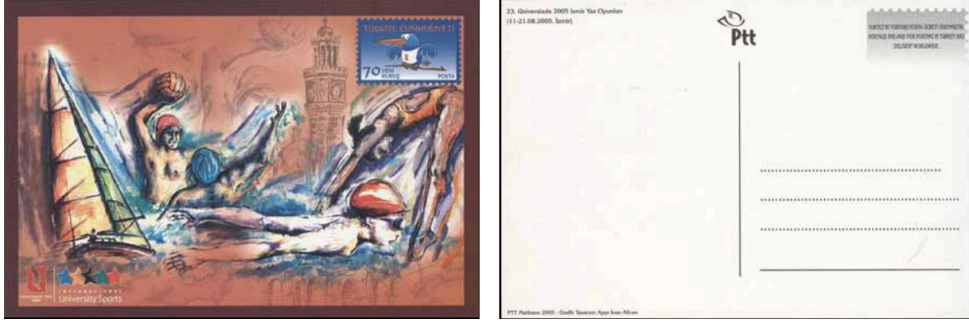
**Perforaj:** “Tabakalardaki ve anma bloklarındaki pulların birbirinden kolay ayrılabilmeleri için aralarının zımbalanması işlemidir” (tfd, 2011).

**Portföy:** “Bir anma pulu için bastırılan ve içinde söz konusu anma pulu, bununla ilgili FDC (ilk gün zarfı), kart veya diğer filatelistik malzeme ile birlikte satışa sunulmasıdır” (opalankok.blogcu, 2005). Görsel Ek 1.19’da 2014 yılında “içerisinde Türk Sinemasının 100. Yılı konulu Anma Pulu, bu pula ait İlk Gün Zarfı ve Anma Bloğu’nun (blok içerisinde 2 Adet 1,25 TL ve 2,50 TL olmak üzere toplam 5.00 TL değerinde dantelli pul olan) bulunduğu 3 sayfadan oluşan pul portföyü görülmektedir. Boyutu: 240x190 mm’dir.



Görsel Ek 1.19 Portföy, Türkiye, 2014  
<http://pulhane.com/KatalogSayfalari>

**Posta Kartı:** “Üzerinde ‘Posta Kartı’ ibaresi ile alınacak ücreti gösterir pul baskısı bulunan resimli veya resimsiz kartlardır” (opalankok.blogcu, 2005). 2005 Tarihinde, 23. Universiade 2005 İzmir Yaz Oyunları nedeniyle basılmış pul baskılı posta kartının tasarımı Ayşe İnan Alican aittir (Bkz. Görsel 1.20)



Görsel 1.20 Posta Kartı, Türkiye, 2005  
<http://pulhane.com/KatalogSayfalari>

**Resmi Pul:** “Genel bütçeye giren dairelerle katma ve özel bütçeli dairelerin, belediyelerin ve bunlara bağlı idare ve kurumların postaya verdikleri her türlü posta gönderisinin posta ücretinin ödenmesinde kullanılmak üzere 5584 sayılı Posta Kanunu’ nun 21. maddesi gereğince bastırılan pullardır” (opalankok.blogcu, 2005). Görsel Ek 1.21’de görülen örnekte 2008 yılında basılan Atatürk konulu 4 değerli sürekli resmi posta pulları görülmektedir. Pulların boyutu 26x36 mm ve 36x26 mm’dir. Tasarımları Bülent Ateş’e aittir.



Görsel Ek 1.21 Resmi Pul, Türkiye, 2008  
<http://pulhane.com/KatalogSayfalari>

**Santre:** “Bir pulun karşılıklı marjlarının birbirine eşit olması, yani pul resmini çerçeveleyen çerçevenin (formanın) pul kağıdının tam ortasına basılmış olması hali” (opalankok.blogcu, 2005).

**Seri:** “Aynı ad altında çıkartılan pulların her değerini içine alan pul takımlarına denir” (opalankok.blogcu, 2005). Görsel Ek 1.22’de 2015 yılında Unesco Dünya Mirası Listesindeki Eserlerimiz - İstanbul konulu pul serisi görülmektedir. Pulların boyutu 26x41mm olup tasarımları Nuray Çalı’ya aittir.



Görsel Ek 1.22 Seri, Türkiye, 2015  
<http://pulhane.com/KatalogSayfalari>

**Sürekli Pul:** “Posta ücretlerinin ödenmesinde kullanılmak üzere bu isim altında, çok sayıda ve çoğunlukla iki renkli olarak bastırılan pullardır. Genelde postada tükeninceye kadar kullanılır” (opalankok.blogcu, 2005). Görsel Ek 1.23’de 2015 yılında basılmış Turizm konulu, 0,50 TL, 2,50 TL, 2,50 TL, 2,50 TL ve 2,50 TL olmak üzere 5 değerli Konulu Sürekli Posta Pulları görülmektedir. Tasarımını Nuray Çalı’nın yapmış olduğu pulların boyutu 26x36mm olup dijital baskı yöntemiyle basılmıştır.



Görsel 1.23 Sürekli Pul, Türkiye, 2015  
<http://pulhane.com/KatalogSayfalari>

**Sürsaj:** “Bir pul üzerinde basılı değerini değiştirerek veya değiştirmeden başka bir olayı anmak amacı ile pul üzerine ikinci bir baskı yapılarak yeni yazılar rakamlar veya motiflerle yeniden satışa sunulmasıdır” (opalankok.blogcu, 2005).

**Şarniyer:** “Pulların albüm üzerinde tutturulmasına yarayan küçük zamklı şeffaf kağıt parçasına denir” (tfd, 2011).

**Takse Pulu:** “Bir posta gönderisi postaya verildiği sırada ücreti hiç ödenmemiş veya eksik ödenmiş olduğunda kullanılmak üzere karşılığı posta alıcısından tahsilinde kullanılan pullardır. Günümüzde bu tür pul basılmamaktadır” (opalankok.blogcu, 2005).

**Tematik Pul:** “Kuş, çiçek, spor, meşhur kişiler, tablolar, yazarlar gibi belli konuların resmini taşıyan pullardır” (opalankok.blogcu, 2005). Görsel Ek 1.24’de yazarlar temalı pul serisi görülmektedir. Tasarımları Juli Danielle ait olan pullar 2013 yılında Amerika tarafından Parisli yazarları onurlandırmak için basılmıştır.



Görsel Ek 1.24 Tematik Pul, Amerika, 2013  
<http://pulhane.com/KatalogSayfaları>

**Tet – Beş:** “Birbirine ters olarak basılmış iki pula denir. Bu tür pullar yan yana ters veya ayak ayağa ters basılmış olabilir. 1956 yılında basılan XXV. Milletler arası Antialkolizm Kongresi’ni anmak için bastırılan pullar bunlara birer örnektir” (opalankok.blogcu, 2005). Tiraj: “Pul ve değerli kağıtların baskı adetine denir” (tfd, 2011).

**Uçak Pulu:** “Posta ücret tarifesinde uçakla gönderilecek posta maddeleri için ön görülen ücretlerde bastırılan, üzerinde havacılık terimleri bulunan pullardır” (tfd, 2011).

**Varyete:** “Bir pulun değişik şekillerde basılmasıdır. Erörden farkı varyetenin Posta İşletmesinin kontrolü altında ve çok sayıda olmasıdır” (opalankok.blogcu, 2005).

**Vinyet:** “Filatelik materyallerdeki posta geçerliliği olan pullar dışındaki her türlü etiket vinyet olarak tanımlanır” (pulhane.com, 2013). Reklam ya da yardım etiketi olarak geçen vinyetin başka bir adı ‘poster stamp (afiş pulu)’ olarak geçmektedir. Görsel 1.25’de görülen vinyet örneği; 2015 yılında Noel temalı, Hollandalı tasarımcı Tord Boontje, tarafından kasıtlı olarak geleneksel Noel motiflerinden uzak durarak, hayvan ilüstrasyonlarından oluşan, mavi, kırmızı, beyaz ve siyah renklerin hakim olduğu 10 tane vinyet tasarlamıştır.



Görsel 1.25 Vinyet, Hollanda, 2015  
<http://pulhane.com/KatalogSayfalari>

**Zamk:** “Zamk, pulun arkasında kâğıda yapışması için tasarlanmış yapışkan bir zemindir. Bu zemin bazı pullarda renk farklılığına yol açmaktadır. Dantel ve filigranda olduğu gibi zamk da iki pulun aynı matbaada basılıp basılmadığını aralarındaki zamk tonu farkıyla ortaya çıkarmaktadır” (Toker, 2013, s.22).

## EK 2

### RÖPORTAJ: ZİYA AĞAOĞULLARI

Türkiye Filateli Dernekleri federasyon başkanı Sn. Ziya Ağaoğulları ile ‘Filateli Kapsamı’ üzerine röportaj.

**M. İ.:** Pulun zaman içerisinde değerlendirme süreci nasıl gerçekleşir?

**Z. A.:** Pulun değerlendirilmesi diye bir şey yoktur. Pul zaten tedavüle çıktığı andan itibaren değerlidir. Değerli olan pul, tirajı az olan puldur. Öyle pullar var ki zaten basıldığı zaman 150 tane, 50 tane. O pul zaten değerli.

**M. İ.:** Peki neye göre o pullar az basılıyor?

**Z. A.:** Pulun basıldığı dönemi ile ilgilidir, pulun az basılması. Mesela 1867 yılında 25 kuruşluk bir pul basıyorlar. 25 kuruş o dönem için çok büyük para, çok az sayıda insan posta gönderisinde kullanmak için o pulu satın alabilir. Bu düşünüldüğü için o pul az sayıda basılıyor.

Şimdi bi de gelelim ülkemize, bir örnek ile açıklayayım, Kurtuluş Savaşı zamanında, postanelerdeki Osmanlı pulu zaman içerisinde tükenmeye başladı. O dönem Anadolu, TBMM Hükümeti sınırları içerisindeydi. Bir nevi Osmanlı Hükümeti’nden bağımsızlığını ilan etmiş durumdaydı. Bağımsızlık ilan edilmiş, bağımsızlığın göstergelerinde biri pul basmaktır. Yazışmalar için pul gerekli. Bir karar alınıyor ve devlet dairelerinde eskiye ait ne kadar pul var ise toplanıp TBMM Hükümeti’ne gönderiliyor. Toplanan pulların üzerine sürsaj yapılıyor ve tekrar yazışmalarda kullanılıyor. Bu pulların tirajları (sayısı) az olduğu için bu pullar değerlidir.

**M. İ.:** Bu duruma göre, yeni çıkan pullar zaman içerisinde nasıl değer kazanıyor?

**Z. A.:** 2000 yılından sonra çıkan pulların değerlendirilmesi aramak ile ilgilidir. Çok ilginç bir tema vardır üzerinde, herkes gelir aynı pulu talep eder. Bu durumda o pulu bulmak zorlaşıyor ve pul değerlendirilmiş oluyor.

Talebe yönelik olarak pulun değeri artıyor dedik ya, örneğin, Türkiye Çin ile ortak pul basıyor. Türkiye Polonya ile de ortak pul basıyor. İkisininide 100.000 adet bastığını düşün. Çin’de yaşıyor 1,5 milyar insan. Çin’li tüccarlar piyasadaki bu ortak pulları toplu bir şekilde (10.00’ er adet mesela) satın alıyorlar kendi ülkelerinde satmak için. Piyasada pul kalmıyor o zamanda o pul değerlendirilmiş oluyor. Ama Polonya’nın nüfusu Çin’e göre çok az. Bu sebepten talep oranları ve pulun piyasadaki varlığı eşit olmuyor.

Pulun değerlendirilmesinde yıl faktörü diye birşey var, bu çok önemli. Pul eskidikçe zamanla değerlendiriliyor zaten yavaş yavaş. Pul’u şarap gibi düşünün.

**M. İ.:** Pul koleksiyonları yarışmalarda nasıl değerlendiriliyor?

**Z. A.:** Dünya kapsamında yarışmalar düzenleniyor. Türkiye dünya sıralamasında 17. Yarışmalarda koleksiyonlar 100 puan üzerinden değerlendiriliyor. Mesela koleksiyonun görünüşü bu puanlamaya etkilidir. Koleksiyon ayaklı, camlı panolarda sergilenir. A4 boyutunda föylere yerleştirilir koleksiyonlar. 16 föy 1 pano demektir. Yarışmaya en az 5 pano ile girmek mecburiyeti vardır. (80 tane A4 yaprak) Dünya çapındaki sergilere katılabilmek için ilk önce milli sergilere (yurtiçinde) katılıp altın madalyanın altı olan büyük vermey ödülünü almak gereklidir.

**M. İ.:** Pulun üstlendiği görevler için düşünceleriniz nelerdir?

**Z.A.:** Pul tanıtım için kullanılıyor. (1976 yılı, Karagöz pulunu göstererek) Karagöz bize ait bir değer. Dünya’da Türkiye’den başka ülkede yok, bir gölge oyunu. Kültürünü tanıtıyorsun dünyaya. Doğru bir yaklaşım ile tasarlanması şartı ile tabi. Yalnızca kendi ülkende yetişen bitkiler, ülkenin meşhur insanlarını, belki bugün hiç ortada olmayan tarihi bir yerin pul üzerinde kullanımı... Dünya’ya ülkenin tarihini, kültürünü, turistik değerlerini tanıtmaya imkanı sağlıyor.

**M. İ.:** Bir filatelist olarak pul koleksiyonculuğu ile ilgili fikirleriniz nelerdir?

**Z.A.:** Pul koleksiyonculuğunda en önemli şey araştırmak. Pul koleksiyonculuğu, kişiye saklamayı, titizliği, sabrı öğretir. Kendi parasından tasarruf edip biriktirmeyi ve para verdiği birşeyi muhafaza etmeyi, ona değer vermeyi öğretir. Bu disiplinleri bir çocuğa koleksiyon yapmaya yönlendirerek verebilirsiniz. Bence her çocuğun bir koleksiyon yapması gerekli. Pul koleksiyonculuğuna çoğumuz hobi amaçlı başladık. Bu insana keyif verir.

Bir seriyi tamamlamak, koleksiyonuna göre aradığı bir pulu bulmuş olmak gibi...İşler ileriye gitmeye başladığında devreye ihtiraslar girer. Nedir? Mesela dünyada nadir olan bir pulun 4'lü bloğu bende var diyorsun. Nadir, kıymetli, güzel şeylere sahip olma hissiyatı. Bütün koleksiyoncuların bakış açısı aynıdır. Sahip olma duygusu.

## EK 3

### RÖPORTAJ: ŞERİF ANTEPLİ

Koleksiyoner Sn. Şerif Antepli ile ‘Pulun Ülkemizdeki Yeri ve İşlevleri’ üzerine röportaj.

**M. İ.:** Ülkemizde tasarlanan pullar için düşünceleriniz nelerdir? Sizce tasarıma yeterli önem veriliyor mu?

**Ş. A.:** Son yıllarda PTT idaresinin biraz önem vermeye başladığını görüyorum. Geçtiğimiz 4-5 yıl öncesine kadar, belli bir dönem çok tekrar oldu. Ben 1922 yılından itibaren çıkan pulları toplamaya başladım. O döneme ait değişik baskılar var. Son yıllar daha dikkatli çizimler uygulanmaya başlandı pullar üzerinde. PTT sanıyorum ki, kendi grafik departmanında hazırlıyor pulları veya zaman zaman pulun konusuna göre, o konuda uzmanlaşmış kişilere ısmarlanıyor pullar.

Dünya’daki filatelistler, son 15 yıl içinde sinema pullarına çok ilgi gösteriyor. Dolayısıyla daha özenli bir sinema pulu çıkarmamız, bunları yurt dışına satmamıza olanak sağlayabilir.

**M. İ.:** Bir pula tasarım açısından baktığınızda sizin dikkatinizi çeken şeyler nelerdir?

**Ş. A.:** Renk kombinasyonu çok önemli. Bir de konuya yakınlığı. Mesela 2014 yılı, Türk Sinemasının 100. Yılı idi. Her ülke kendi ülkelerinin 100. Sinema yılında geçmişi anımsatacak çok güzel pullar çıkardılar. Bende bir koleksiyoner olarak heyecanla 100. Yılı bekledim, bizde nasıl bir çıkacak merakı ile. Ancak benim açımdan biraz hayal kırıklığı oldu Türk Sineması’nın 100. Yılı için basılan pul. Bir yandan da, son 4 yıldır, “Saraylarımız” serisi çıkıyor. Sarı yıldızlı yazılarla kenarları süsleniyor, görsel olarak çok güzel, tam Osmanlı Dönemi’ni anlatıyor.

Pul özenilerek hazırlanması gereken bir grafik ürün olmalı. Ben her zaman pul için şunu söylüyorum: Her pul bir ansiklopedi maddesidir. Yani bir pulu elinize aldığımız zaman, bir ansiklopedi maddesini okumuş gibi olursunuz. Dolayısıyla o küçük kağıt parçasında çok şeyi vermek için tasarımına da özen gösterilmeli.

**M.İ.:** Pulun iletişimdeki önemi sizce nedir?

**Ş. A.:** Pul iletişimdir. Ben mesleğimden dolayı sinema harici bir de iletişim temalı pullar topluyorum. Şu anda sizinle konuşmamız bir iletişim. Uyduların dünyaya yaptıkları da bir iletişim. Yani merhabadan, uydu haberleşmesine kadar muazzam bir genişliği var iletişimin. Eskiden insanlar haberleşmek için dumanla, deniz kabuklarıyla, seslerle mesaj gönderiyorlardı. Mağaradaki çizimler de iletişimdir ve tabii pul.

Pul mutlaka bir yerlerde kullanılmalıdır. Mektuba, postaya verilen pakete yapıştırılmalı ki gönderinin ulaştığı insan sadece içi ile değil, gönderinin dışı ile de ilgilenmeli. Bu dolaşım özelliğinden dolayı pul çok önemli bir iletişim objesidir. O ufak kağıt ile çok şey ifade edilebilir. Türkiye Cumhuriyeti yazısının görünmesi, bizim kültürel değerlerimizi yansıtması ve görselliği ile insanların onu beğenip toplamaya teşvik etmesi gerekli. Aynı zamanda pul toplayanlar da birbiri ile iletişim haline geçerler. Ben pul koleksiyonculuğu sayesinde çok güzel arkadaşlıklar edindim. Sergilerim, paylaşımlarım, kitaplarım oldu.

## EK 4

### RÖPORTAJ: MAHMUT SOYER

Grafik tasarımcı Sn. Mahmut Soyer ile 'Pul Tasarımı' üzerine röportaj.

**M.İ.:** Pulu bir grafik ürün olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?

**M.S.:** İsterseniz, önce pul nedir? Nerelerde kullanılır? Nasıl bir işlevi var? gibi soruları ayrıntıya girmeden anlatayım... Pul; Posta idareleri tarafından gönderilen paketlerin, mektupların veya benzeri eşyaların üzerine yapıştırılan gönderi ücretinin karşılığı kağıt. Önceleri posta gönderi ücretini alıcı ödüyordu. Bu yöntem zamanla alıcının, gönderi ücretini çok bulması... gönderiyi geri göndermesi... almaması gibi bir çok karışıklığa neden oluyordu...

Posta idareleri tarafından, bu karışıklıkları ortadan kaldırmak için posta gönderi ücretini gönderenin ödemesine karar verilmiş ve ücretin ödendiğini göstermek için de gönderinin üzerine posta pulu yapıştırılması kararlaştırılmıştır.

Pul, tarih olarak tartışılrsa da, ilk kez 19. yüzyılın ortalarında 1840 yılında Birleşik Krallık ve İrlanda'da, sonraları Amerika'da, Avrupanın çeşitli ülkelerinde ve kısa zamanda da tüm dünyada yaygınlaşarak kullanılmaya başlanmıştır. O günlerde posta pulu tüm dünyada o kadar etkin olarak kullanılmıştır ki, gerçekten haberleşmede bir devrim yapmıştır...

İşte bir tarafı yapışkan bir tarafı resimli ve yazılı olan küçük kağıt parçalarının tüm dünyada elden ele dolaşmasından yararlanmanın önemi anlaşılmıştır. Dünyada pulun kullanım alanları genişledikçe yapısı ve içeriği de değişmiş, çeşitlenmiş ve giderek daha da önem kazanmıştır.

Ülkemizde de; çeşitli amaçlar için sürekli pul, anma pulu, ek değerli pul, resmi pul, uçak postası pulu, takse pulu, milli savunma pulu, otomat pulu, kişisel pul, yardım dernekleri pulları adlarıyla bastırılmıştır.

Burdan yola çıkarak puldaki yazılı ve resimli tarafın grafik tasarımının ne kadar önemli olduğu, ne kadar ciddiye alınması gerektiği anlaşılmıştır. Çünkü, pullar tasarımlarıyla bir ülkenin ekonomik, sosyolojik, kültürel sembolü ve aynı zamanda tanıtım aracı olmuştur.

**M.İ.:** Pulu tasarlamaya nasıl başlıyorsunuz?

**M.S.:** Genelde tasarımını gerçekleştirdiğim pullar, “PTT’nin açtığı yarışmalardan oluşuyor... Reklamcı kökenli olduğum için, yoğun çalışma temposundan arta kalan zamanlarda hem ülkemizde hem dünyada tasarımı yapılan pulları inceliyor, araştırıyor hem de PTT’nin açtığı pul grafik tasarım yarışmalarına katılıyordum.

Tasarımını yapacağım pulun, tarihi sürecini, teknik ve estetik yapısını, işlevselliğini, önemserim. Bu nedenle pulun, hedef kitlesine ve evrensel değerlere uygun... farklı, çağdaş, verilmek istenen mesajın kolay ve anlaşılır olmasına reklamcılık deneyimimden de yararlanarak “proplem nedir? olanak nedir?” yöntemiyle birbirinden farklı taslaklar üretirim... Sonuçta tamamdır diye düşündüğüm çalışmalarını pulun teknik ve estetik yapısına göre uygulardım...

**M. İ:** Pulu tasarlama sürecinizde geçirmiş olduğunuz evreleri değerlendirir misiniz?

**M.S:** Biraz önce belirttiğim gibi tasarımını yaptığım pullar, “PTT’nin açtığı yarışmalardan oluşuyor... Reklamcı kökenli olduğum için, bir ürünün veya hizmetin tanıtımını yaparken araştırmayla elde edilen bilgileri çok önemserim. Çünkü elde edilen bilgiler sizi bilimsel bir tanıtım yapmanıza, olumlu sonuçlar almanıza yardımcı olur. İşte araştırmanın çok önemli olduğuna inandığım için tasarım için öncelik araştırmadır. Sonra, elde ettiğim verilere göre taslak çalışmalarına başlarım. Taslak çalışmaları da benim için önemlidir... Mesajın en kolay anlaşılması için çok taslak üretirim... Sonraki devre seçim sürecidir... Bu evrede yani seçimde zorlandığım zaman önemseydiğim bazı kişilere danışırım... ve seçilen amaca uygun çalışmanın ya da çalışmaların teknik ve estetik değerlere göre uygulamasını yaparım...

**M.İ:** Tasarımlarınızda pulun teknik özelliklerinin bağlayıcı etkileri nelerdir?

**M.S:** Yarışmayla 1. olan ilk pulum basılabili yaklaşık 33 yıl oldu... Pulun ölçüsü 26x41 milimetre idi... Bu kadar küçük bir alanda mesajı en basit ve en kolay anlaşılır bir biçimde vermek oldukça zor... Bir pulun uygulaması verilen ölçülerin 10 misli çalışılıyor... Küçüldüğünde yani asıl ölçüsüne getirildiğinde mesajın anlaşılması zorlaşıyor... O yıllarda pulun baskıya hazır hali, elle hazırlandığı için oldukça zorlanmıştım... Pulun, sorunsuz olarak baskıya hazır halini deneme yanılma yöntemiyle 6 kez çalışmıştım... Günümüzde bilgisayar teknolojisi ile uygulamadaki bu tür sorunlar tabiki yaşanmıyor. Benim tasarımını yaptığım pulların çoğunluğu hatıra ve anma pullarıdır. Bu pullarda PTT’nin kurum olarak koyduğu kurallar var...

Pulun konusu, Türkiye Cumhuriyeti, ölçüsü, pulun çeşiti, fiyatı, basımevi ve basım tarihi, basım tekniği, renk sınırlaması... Kullanılacak kağıdın cinsi ve gramajı tasarımı etkiler... Tüm bu kurallara karşın tasarımcı, yaptığı ürünü tespitini yaptığı hedef kitlesine etkili ve çarpıcı şekilde anlatmalıdır...

**M.İ:** PTT'nin tasarımlarınıza müdahalesi oluyor mu, tasarımlarınızda ne kadar özgürsünüz?

**M.S:** 1983'den 1999 yılına kadar PTT'nin açtığı pul grafik tasarımı yarışmalarının çoğuna zaman buldukça katıldım... Katıldığım tüm çalışmalar dereceye girerek ödül aldı. Bir kaç çalışmada Jüri tarafından istenen ve benimde onayladığım düzelteler olmuştur. Müdahale olarak kabul emediğim bu düzelteler, çalışmalarımındaki estetik düzenlemeyi ve verilmek istenen mesajı etkilememiştir. Yarışmalara katıldığım tasarımlarımda oldukça özgür davranırım. Pul tasarlama evrelerinde farklı ama konuyla ilintili doğru grafik çözümler arama çabasıyla aynı zamanda kurumun yasal ve etik kurallarına uyarak tasarımlarımı sonlandırmaya çalışırım.

**M. İ:** Pul tasarımı ile ilgili PTT'nin koymuş olduğu kurallar var mı, örneğin Türkiye Cumhuriyeti yazısı ile ilgili bir kurumsal kimlik mevcut mu?

**M.S.:** Pul tasarımı yaptığım dönemde Kurumun oluşturduğu yasal ve etik kuralların yanında tasarımcının uyması zorunlu teknik kurallar vardı. Pul ölçüsü, pul konusunun adı, basımevi adı, basım tarihi, fiyatı, posta, Türkiye Cumhuriyeti yazısı gibi... Son yıllarda basılan pulları incelediğimde böyle bir kimlik olmadığını görüyorum...

**M. İ:** Pullarınızda birbirinden farklı üsluplar bulunmakta, bunu neye bağlıyorsunuz? Radar Reklam, Manajans/j. Walter Thomson, Ajans Utra gibi Türkiye'nin seçkin reklam ajanslarında grafik tasarımcı, yaratıcı yönetmen olarak uzun yıllar çalıştım. Bu nedenle reklamcı kökenli olduğum için bir ürünün tanıtımını yapmadan önce seçilmiş hedef kitle üzerinde yapılacak araştırmayı çok önemserim... Tüm çalışmaların araştırma sonuçlarına göre yapılması tanıtımda doğru sonuçlar verdiğini yaşayarak gördüm. Çocuklar için yapılacak bir kampanyada çocukların hatta ebeveynlerin, gençler için yapılacak kampanyada gençlerin ilgisini çekecek tarzı oluşturmak gerekir... Tabiki bu hedef kitleyi, tanıtımını yapacağımız ürünün niteliğine göre çoğaltabiliriz... Hedef kitle değiştikçe tarzında değişmesi gerektiğine bir profesyonel tasarımcı olarak inananlardandım.

Bu görüş bilimsel reklamcılığın olmazsa olmazıdır... Pul tasarımlarında da bu görüşü uyguladım... Farklı konulardaki pullarda mesajı çarpıcı ve etkin şekilde vermek için hedef kitlenin hoşuna gidecek tarzı uyguladım... Bu tarzı benim kişisel olarak yaptığım araştırmalar oluşturur...

**M. İ:** Sizce ülkemizde pul tasarımına yeterli ilgi gösteriliyor mu?

**M.S.:** Günümüzde gelişen digital teknoloji ile pul tasarımının uygulama aşamasının oldukça kolaylaştığını söyleyebilirim. Bu gelişen ve hayatın her alanında hızla yaygınlaşan digital teknoloji birçok geleneksel yapıyı da genelde olumsuz anlamda etkiledi... Bu gelişme doğal olarak ülkemizde olduğu gibi tüm dünyada pul kullanımını da etkiledi... Ama pul sevgisi; basımı, kullanımı bu gelişim ve değişimle giderek azalsa da koleksiyoncular, filatelistler için sürüyor...

Ülkemizde pul tasarımına gösterilen ilgi Posta Pul Şubesi kadrosunun pul tasarımının ülke tanıtımına ne kadar katkı sağladığına inanmasına bağlıdır. Burdan yola çıkarak yaptığım gözlemlerde, ülkemizde son dönemde yapılan pul tasarımlarına gereken ilginin, özenin, ciddiyetin gösterilmediğini düşünüyorum.

**M. İ:** Dünya'ya mal olmuş sanatçıların pullar üzerinde yer almasına sık rastlanmaktadır. (Örneğin Rwanda'nın Van Gogh'a pullarında yer vermesi.) Ülkemizde bu yaklaşımın olmaması ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?

**M.S.:** Bu yaklaşım, ülkemizde sanata ve sanatçıya duyulan ilgiyle doğru orantılı olduğunu düşünüyorum...

**M. İ:** Yurt dışından beğendiğiniz pul tasarımcıları kimlerdir? Tasarımlarını beğenme sebepleriniz nelerdir?

**M.S.:** Yurt dışından beğendiğim pul tasarımcılarını değil de ülkelerini söyleyebilirim. Bunlar; Birleşik Krallık, Kanada, İsviçre, Hollanda, Amerika, Japonya, İsrail... Bu ülkeler pul tasarımını ve tasarımcıyı önemser. Çünkü; politikaları gereği ülke tanıtımına katkıda bulduklarının bilincindedirler. Bu bilinç; çağdaş ve evrensel pul tasarımının itici gücü olduğunu incelediğim pullarda görmekteyim...

**M. İ.:** Pul ve tasarımı ile ilgili eklemek istedikleriniz nelerdir?

**M.S.:** Son zamanlarda ülkemizde pul tasarımına verilen ilgil yeterli değil. Aslında gelişen teknoloji, düşünüleni uygulama aşamasında daha evrensel, daha çarpıcı tasarımlar ortaya çıkarmaya yardımcı olabilir. Dünyanın çeşitli ülkelerinde olduğu gibi...

## ÖZGEÇMİŞ

### Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Merve İnce

Doğum Tarihi ve Yeri: 04.09.1986, İstanbul/Bakırköy

### Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Işık Üniversitesi, Grafik Sanatlar ve Grafik Tasarım

Y. Lisans Öğrenimi : Işık Üniversitesi, Görsel İletişim Tasarımı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce, Almanca

### İş Deneyimi

Stajlar : Demir Tasarım

### İletişim

E-Posta Adresi: merveince86@gmail.com

Tarih : 05.02.2017